

ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ

(ਸਵੈ-ਕਥਨ)

ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ

(ਜਾਨਵੀ ਦੇ ਨਾਂ)

- 1- ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹਾਂ: ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ।
- 2- ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਾਂ: ਨਸੋਰਾ।
- 3- ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਹਿਬਾ: ਐਨੀਆਂ।
- 4- ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚ: ਐਡਵੀਨਾ।
- 5- ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦਿਖਾ: ਓਨੋ।
- 6- ਕਿਹੜਾ ਹਰਾਮਦਾ ਨੌਕ ਕਰਦਾ: ਉਸ਼ਾ।
- 7- ਇਹ ਕੈਸਾ ਮੁਕਾਬਲਾ: ਜੈਕਲੀਨ।
- 8- ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ: ਆਲੀਆ।
- 9- ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਚੱਲ ਨਾਲ: ਮੀਤਾਂ।
- 10- ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ: ਬੰਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ

ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਬੰਦ-ਗੁਫਾਵਾਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੈਂ ਸਦਾ ਲਈ ਭੇੜ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਵੀ ਆਦਤ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬੰਦ-ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਵਾਂ। ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਹ ਹੀ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਮਨ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪਿਛੇ ਬੈਠਾ ਸੱਚ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਨੂੰ। ਅਨੇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਫਰੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਛਿਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਇਹਨਾਂ ਦਸਾਂ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪਿਛੇ ਪਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਂਝ ਹੈ; ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਸਬੰਧ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਰ ਮਰਦ ਦੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਬੰਧ ਜੁੜੇ ਹਨ; ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਧੀ, ਪਤਨੀ, ਦੋਸਤ, ਮਹਿਬੂਬਾ ਪਰ ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਉਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਭਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹਰ ਕੋਈ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਬੰਧ ਔਰਤ ਤੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਜਨਨ ਤੇ ਊਰਜਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਿੱਗਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹਾਂ। ਨਕਲੀ ਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਝਾਉਲੇ ਮੇਰੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਧਰੇ ਆ ਵੀ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਾਦਸੇ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵਰਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇਹ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਜਿਸ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਿਆਂ ਹਾਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੋਗੇ।

ਪਹਿਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਖਤਿਬ ਹਾਂ: ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ

ਘੰਟਾ ਕੁ ਚੱਲ ਕੇ ਬੱਸ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਰਾਣਾ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹੇ ਹੋਏ ਉਤਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਜਗਾਹ ਹੋਈ। ਬਿਲਕੁਲ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ। ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਥਾਂ ਹੀ ਉਤਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਲਮਪੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਹਿਰ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਜਿਹਾ ਪੈਹਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਹਨ ਲੰਘਣ ਜੋਗਾ। ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬੱਸ ਦੇ ਰੁਕਣ ਲਈ ਔਡਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਰੋਹੀ ਦੀ ਧੁੱਪ। ਸਭ ਕੁਝ ਇਵੇਂ ਅਹਿਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਹਵਾ ਚੱਲੀ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਏਨੀ ਗਰਮੀ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕੋਟ ਤੇ ਨੰਗੇ ਸਿਰ। ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਬੱਲੇ ਖੜ ਸਕੀਏ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਕਿਥੇ ਆ ਗਏ ਯਾਰ!”

“ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਆਸ਼ਕੀ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਚੜਿਆ ਸੀ!”

“ਤੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਰਜੇਸ਼ ਨੂੰ ‘ਹਾਂ’ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਜਿਹੀ ਜਗਾਹ ਆਉਣਾ।”

“ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੈਂ!”

“ਰਾਣੇ ਯਾਰ, ਚੱਲ ਏਹਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਲੱਭੀਏ, ਜੇ ਸਾਲਾ ਸਕੂਟਰ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ।”

“ਭੁੱਬੀ ਤਦੇ ਜਦ ਸਾਹ ਨਾ ਆਇਆ! ਆਪਾਂ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚੋਂ ਵਕੀਲ ਬਣੇ ਆਂ, ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਲੈਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ!”

ਰਾਣਾ ਠੰਡਾ ਸਾਹ ਭਰਦਿਆਂ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢਿੱਡ ਨੰਗਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਵਕਾਲਤ ਚਲਾਉਣੀ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਚੋਂਚਲੇ ਹਨ। ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਹੇਠ ਹੋਵੇ, ਦਫਤਰ ਹੋਵੇ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਸੁਫਨੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਚੱਲ ਬਈ ਰਾਣੇ, ਹੁਣ ਤੁਰ ਪੈ, ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਲਗੀਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀਏ ਕਿ ਬਾਲਮਪੁਰ ਨੂੰ ਇਹੋ ਰਾਹ ਜਾਂਦਾ ਐ।”

ਰਾਣਾ ਇਕ ਸਾਈਕਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਗਿਓਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਤਾਂ ਬੱਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੱਲੇ ਨਹੀਂ ਬਾਲਮਪੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਡਕਟਰ ਸਾਨੂੰ ਗਲਤ ਔਡੇ ‘ਤੇ ਉਤਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਈਕਲ ਉਸ ਪੈਰੇ ਵਲ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਬਾਲਮਪੁਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਮਪੁਰ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੈਰੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਰਾ ਛੋਹਲੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਵਾਟ ਜਿਉਂ ਲੰਮੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਪੜੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਵੀਹ ਕੁ ਮਿੰਟ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼। ਰਾਣਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਯਾਰ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਖਜੂਰ-ਖਜਾਰ।”

“ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ।”

ਕੁਝ ਹੋਰ ਚੱਲ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਭੱਜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਰਾਹੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਈਕਲ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਮਪੁਰ ਹਾਲੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਹੈ। ਰਾਣਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਚੱਲੋ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੜ ਚੱਲੀਏ।”

“ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਰੇਣੁਕਾ ਮਾਈਂਡ ਕਰੇਗੀ।”

“ਓਹਦੇ ਮਾਈਂਡ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਫਸਾ ਲਿਆ!”

“ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਲਗ ਕੇ ਬਹਿਨਾ ਹੁੰਨਾਂ, ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਵਿਚ ਮੋਢਾ ਮਾਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੌਸਲਾ ਫੜਦਾ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਧੁੱਪ ਸਿਧੀ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਖੂਹ ਜਾਂ ਟਿਊਵੈਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਨਲਕਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਹੁਣ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਣਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਹੀ ਛੱਕ ਲੈਂਦੇ।”

“ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਤੂੰ ਏਧਰ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਸ਼ਇਦ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ।”

“ਯਾਰ ਸੋਚ, ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ ਲੜਾ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਐ, ਉਪਰੋਂ ਇਹ ਸਾਲਾ ਬਾਲਮਪੁਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਆ!”

“ਸੱਚ ਯਾਰ, ਬੜੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਝੱਲੀਆਂ ਪਰ ਅਜ ਵਰਗਾ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ!”

“ਹੁਣ ਤੇ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਡਿੰਗ ਪਵਾਂਗੇ!”

“ਸਾਲਾ ਕੋਈ ਦੁਖਤ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਹਦੇ ਖੱਲੇ ਦੇ ਮਿੰਟ ਰੁਕ ਸਕੀਏ!”

ਅਸੀਂ ਕਦਮ ਘੜੀਸਦੇ ਜਿਹੇ ਤੁਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਪਿੱਛਿਓਂ ਧੂੜ ਉਤਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੂੜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਣਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖੀਏ?”

“ਛੱਡ ਪਰ੍ਹੇ, ਓਪਰੇ ਲੋਕ, ਓਪਰਾ ਇਲਾਕਾ!”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਤਕ ਜੀਪ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਆ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਪੱਗ ਬੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਸ ਦੇ ਜਾਣੈ?”

“ਅਸੀਂ ਚੌਧਰੀ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ।”

“ਆਓ ਬੈਠੋ।”

ਅੰਨਾ ਕੀ ਭਾਲੇ ਦੇ ਅੱਖਾਂ! ਅਸੀਂ ਭੱਜ ਕੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਸੜਕ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਹਟਵਾਂ ਐ, ਸਰਕਾਰ ਏਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਪੱਕਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬੱਸ ਬਗੈਰਾ ਲਗਾ ਰਹੀ ਐ।”

“ਜੀ, ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਆਂ, ...ਵੈਸੇ ਸਰਕਾਰ ਰੋਲਾ ਪਾ ਰਹੀ ਐ ਕਿ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਲਿੰਕ-ਰੋਡ ਪੱਕੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਐ।”

“ਇਹ ਸਭ ਲਿਫਾਫੇਬਾਜ਼ੀ ਐ, ਖੈਰ, ਤੁਸੀਂ ਕਚਿਹਰੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲਗਦੇ ਹੋ।”

“ਜੀ, ਅਸੀਂ ਵਕੀਲ ਹਾਂ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋ ਰਹੀ ਰਸਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕਨਵੇਅੰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਜਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣੈ।”

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਐ ਇਵੇਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕਦੇ, ...ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਐ, ਮੈਂ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਆਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਈ ਜੇਠ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆਂ।”

“ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਲਿਫਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰੀਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧੁਰ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਸਾਡਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।”

“ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ, ਏਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।”

ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਣੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿੰਡ ਦਿਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਆਸ ਬੱਝਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਹੜੀ ਜਗਾਹ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋ?”

“ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਅਗੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੈਂਦਾ ਐ ਤੇ ਇਹ ਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਰਾਹੋਂ ਤੋਂ ਐ।”

“ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੰਡਤ ਲਗਦੇ ਓ?”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ,

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜੱਟ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ।”

“ਜੱਟ ਸਿੱਖ?”

“ਜੀ।”

“ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਪਗੜੀ ਕਿਧਰ ਗਈ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ?”

“ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ ਆਂ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇਗਾ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਪਗੜੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਭਾਰਤੀਅਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਐ ਜੀ ਪਰ ਅਜਕੱਲ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਰਿਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਰਜੇਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਮੁੱਛਾਂ ਰੱਖਦੈ ਤੇ ਨਾ ਪੱਗ ਬੰਨਦੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਹੀ।”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਰਜੇਸ਼ ਭਾਵ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਪਤੀ। ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਰਜੇਸ਼ ਦੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਰਜੇਸ਼ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਆ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।”

“ਹਾਂ, ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਹੁਣ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੈ, ਆਪਣੀ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ, ...ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਮੰਨਿਆ।”

ਰੇਣੁਕਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਡੇਰੀ ਐਨ ਸੂਨ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਸ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਡੇਹੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਚੌਧਰੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਗਾਹ ਬੈਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਣ ਲਈ ਸ਼ਰਬਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਖਾਣੇ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਰਾਣਾ ਖਿਝ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਰਜੇਸ਼ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਜਿਹਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਬਤ ਇਕ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੜਦੇ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਧਰੇ ਰੇਣੁਕਾ। ਮੈਨੂੰ ਰੇਣੁਕਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤ ਔਰਤਾਂ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ। ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪੂਰਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਇਕ ਸਮੇਸਾ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਮਠਿਆਈ ਦੀ ਟੁਕੜੀ।

ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਵਜੇ ਚੌਧਰੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਤੁਹਾਡਾ ਬੱਸ ਔਡੋ ਤਕ ਜਾਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ?”

“ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹੋ।”

ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਦ ਕਿ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਸਾਗਰ ਜਿਡਾ ਰਸਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰਜੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਪਿੱਛਾ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਰੇਣੁਕਾ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸ ਪਵੇ ਪਰ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦੇ ਕਿਸ ਖੁੰਜੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਉਸੇ ਪੈਰੇ ‘ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਣਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਰਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਆ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਥੋਂ ਕਿਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਆਂ, ਬੋਤਲ ਫੜਦੇ ਆਂ ਤੇ ਹਾੜਾ ਹਾੜਾ ਪੀਵਾਂਗੇ ਤੇ ਨਾ ਬਕਾਵਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਲਗੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧੁੱਪ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣੀ ਐ।”

ਰਾਣਾ ਮੇਰੇ ਮਜ਼ਾਕ ਨੂੰ ਅਣਸੁਣਿਆਂ ਕਰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਵੀ ਧੁੱਪ ਜ਼ੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੱਖੇ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੈਠੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।...

ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ। ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਯੂਨੀਅਰ ਬਣ ਕੇ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸ਼ਰਮੇ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਬਲਦੇਵ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਟੱਬਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਕੀਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਮੁਨਸ਼ੀ। ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਇਥੇ। ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਕਫ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਜੇਸ਼ ਤੇ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਇਸ ਸ਼ਰਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ, ਰਾਣਾ, ਜਸਬੀਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯੂਨੀਅਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੀ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਜਸਬੀਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਲ ਕੁ ਸੀਨੀਅਰ ਹੈ, ਅਮਰੀਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਰਾਣਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ। ਅਸੀਂ ਚਾਰੇ ਹੀ ਵਿਹਲੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕੁ ਠਗੀਆਂ-ਠੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵਿਹਲੇ। ਜਸਬੀਰ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰ

ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਜੱਜ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਰਹਿ ਗਏ ਮੈਂ ਤੇ ਰਾਣਾ! ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਮਾਯੂਸ ਜਿਹੇ ਵੀ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਜੂ ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਕ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਕਚਿਹਰੀ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਸ ਖੇਡ ਲਈ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵਕੀਲ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਏਸ ਕੰਮ ਵਿਚ, ਵੇਸਟ ਔਫ ਯੋਅਰ ਟਾਈਮ! ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾ ਕਿਧਰੇ।”

ਬਸ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਵਕਾਲਤ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਏਸ ਕੰਮ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਧਰੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ‘ਹਾਂ-ਵਾਚਕ’ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਦਾ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਧਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਪਰ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰਾ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੰਜੂਸ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਬੱਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਵਿਚ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਰਹੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਹੀ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮੇ ਦੀ ਸੀਟ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਢਲੀ ਜਿਹੀ ਔਰਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਹੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਔਰਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਲਾਉਣ ਸਾਹਮਣੇ ਅਮਰ ਨਾਥ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ‘ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਣਾ, ਜਸਬੀਰ, ਅਮਰੀਕ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਈਰਖਾ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਹੁਣ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਰਜੇਸ਼ ਵੀ ਕਚਿਹਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਇਲਾਂ ਵਾਲੇ ਫੱਟੇ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਪਰ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਾਲਾ ਰੋਅਬ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਕਚਿਹਰੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਚਿਹਰੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਉਣਾ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਬਲਦੇਵ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਬਾਬੂ ਜੀ, ਏਸ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਿਖਾ ਦੇਵੋ, ਮੇਰੇ ਬਾਬੂ ਜੀ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦੇ ਆ, ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਕੰਮ ਸਿਖਣਗੇ!”

“ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਐਡਾ ਈ ਕੰਮ ਐ!”

“ਚਲੋ, ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਦਿਲ ਲਗਿਆ ਰਹੇਗਾ।”

ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਬਲਦੇਵ ਅੱਖ ਦਬਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸੰਗ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਸਬੀਰ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਡਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਮਰੀ ਪਈ ਲਗਦੀ ਐ।”

“ਐਵੇਂ ਈ ਆ ਯਾਰ!”

“ਖਾਲੀ ਮੂੰਹ ਨਾਲੋਂ ਬਕਲੀਆਂ ਹੀ ਸਹੀ!”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਨੇੜ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਬੰਸੀ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਨਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਓਪਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਮੈਂ ਰੇਣੁਕਾ ਵਲ ਵਧਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਤੀ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਵੇ। ਉਹ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਲਾਲ ਡੋਰੇ ਫਿਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਭਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਨਹੀਂ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਇਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।”

“ਮੈਡਮ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਲੀ ਔਰਤ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਐ।”

“ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ‘ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ।”

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਖਲਲ ਕਿਉਂ ਮਚਾ ਰਹੇ ਓ!”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵਾਝਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਸੁਖ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿਤੇ ਘੁੰਮਣ ਚੱਲੀਏ?”

“ਕਿਥੇ?”

“ਕਿਤੇ ਵੀ, ...ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਰਹੀਏ।”

“ਨਾ ਬਾਬਾ ਨਾ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏਗਾ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਏਹਨਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ!”

“ਮੈਡਮ, ਮਿਲਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਕੇ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮਿਲਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗਾਹ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਐ।”

“ਹੋਟਲ ਨਹੀਂ।”

“ਫਿਰ ਕਿਥੇ?”

ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਓ, ਇਹ ਕੰਮ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪਿੱਕੀ ਸਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਆਂਡੀ-ਗਵਾਂਡੀ?”

“ਦੁਪਿਹਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਘੱਟ ਹੀ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਐ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਦਿਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰੀ ਦਿਨ ਸਮਝਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਅਨੰਦਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਭੁੱਖ ਹੋਰ ਵਧਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਚਾਲ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਨਿਖਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਪੂਰਾ ਮੇਕ-ਅੱਪ ਕਰਕੇ ਕੇ ਕਚਿਹਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੱਚ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ?”

“ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਵੀ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆਂ ਏਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਖਿਚਿਆ ਆ ਰਿਹਾ, ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਨਾ।”

“ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਰੇ!”

ਉਹ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਚੁੰਮਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਕੋਲ ਛੱਡਣ ਡੇਰੀ ਔਨ ਸੁਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਲਈ ਇਕੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰੇ ਬਾਲਮਪੁਰ ਚਲੇ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਔਰਤ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੁਝਾਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਕ ਗਭਰੂ ਜਵਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਏਸ ਕਾਲੇ-ਕਲੂਟੇ ਨਾਲ ਉਮਰ ਕੱਢ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਸਾਂ ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ!”

“ਮੈਡਮ, ਉਮਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਈ ਕੱਢਣੀ ਪੈਣੀ ਐ!”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਦੂਰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਤੇ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਈਏ?”

“ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਬੱਚੀ ਏ!”

“ਬੱਚੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਗੀ।”

“ਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਲੱਭੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ? ਏਹਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?”

“ਏਹਦਾ ਕੀ ਬਣਨਾ ਏਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲੈ ਆਵੇਗਾ। ਰਾਜਪੂਤ-ਪੁੱਤ ਐ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ।”

ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਵਿਓਂਤ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਡੇਰੀ ਔਨ ਸੂਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਇਕ ਪਲੋਟ ਏ, ਉਹ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਘਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਆਂ।”

“ਪਰ ਮੈਡਮ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੋਰਵੇਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਖਤ ਜਿਹੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਫਿਰ ਕੀ ਆ ਇਹ? ਇਹ ਆਪਣਾ ਮੇਲ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਤਰ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪਣਾ, ਇਹ ਕੀ ਐ ਸਭ?”

“ਇਕ ਸੁੱਖ, ਇਕ ਅਨੰਦ, ਇਕ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਠਾਹਰ, ...ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਪੜਾਅ..., ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਐ।”

“ਕਿਥੇ ਵੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ?”

“ਮੈਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ।”

“ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਚਲਾਂਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਕ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਕੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।”

“ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਫਰ ਲਈ ਵਿਆਹ ਇਕ ਵਾਹਨ ਬਣੇਗਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੱਝ ਕੇ ਇਸ ਜਗਾਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੱਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਮੈਂ ਸਾਫ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਵੇਂ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੱਲ ਕਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ। ਹੱਸੇਗੀ ਵੀ ਤਾਂ ਫੋਕਾ ਜਿਹਾ ਹਾਸ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਵਕੀਲ ਦੇਵ ਸਰੀਨ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਡਮ, ਚਾਹ ਪੀਣ ਚਲੋਂਗੇ?”

ਰੇਣੁਕਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਦੇਵ ਸਰੀਨ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਹਿਬਾ, ਜੋਗੀ ਵਲ ਕੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓ, ਜੋਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਇਕ ਜਗਾਹ ਨਾ ਠਹਿਰੇ, ਉਡਦੇ ਪੰਛੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ। ...ਪੰਛੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆਂ; ਰਾਤ ਕੇ ਠਹਿਰੇ ਤੋਂ ਉਡ ਜਾਏਂ ਦਿਨ ਕੋ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਰੇਣੁਕਾ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਸੋਚ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਰੀਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਪੀਣੀ, ਜੋਗੀ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੀਵਾਂਗੀ।”

“ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਏ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਕਰਨਾ, ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇਣੀ।”

ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਣੁਕਾ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਬੜੇ ਖਰਾਬ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ!”

ਫਿਰ ਉਹ ਗਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਜੋਗੀ ਦੇ ਨਾਲ...!”

ਮੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤ ਗਲ ਹੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਸਬੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਯਾਰ, ਲੋਕ ਤੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ ਆ, ਓਹਦਾ ਵਿਗੜਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਰਹਿਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਝੂਠੂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਐ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣਾ ਸਾਰੀ ਲਾਈਫ ਪਈ ਐ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ।”

ਮੈਂ ਫਿਕਰਵੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਅਜ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲੋੜਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ ਰੇਣੁਕਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰੂਟ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫਾਈਲਾਂ ਫੜੀ ਇਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀ ਸਮਝਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਡੇਰੀ ਔਨ ਸੂਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ

ਸ਼ਹਿਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨੇੜਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕਿਉਂ ਰਿਹੈ?”

“ਮੈਂ ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਸ ਰੱਖਣ ਲਗ ਪਏ ਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਸੁਫਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

“ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗੋਲੀ, ਸੁਫਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸੁਫਨੇ ਕਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਤੂੰ ਮਿਲ ਤਾਂ ਸਹੀ।”

“ਮੈਂ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

“ਠੀਕ ਐ, ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾ ਸਹੀ ਬਾਹਰ ਹੀ ਸਹੀ ਕਿਧਰੇ।”

“ਠੀਕ!”

“ਸਾਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਏ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ।”

“ਕਿਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ।”

“ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ।”

“ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਸਹੀ ਐ! ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਰਾਜਪੂਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਜਿਥੇ ਔਰਤਾਂ ਬੇਗਾਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋਗੇ।”

“ਦੇਖ ਜੋਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜੀਉਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਣ ਲਗਿਆ ਏ।”

“ਮੈਡਮ, ਇਹ ਇਕ ਸੁਫਨਾ ਐ, ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ ਐ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਇਹ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਫਨਾ ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਉਹੋ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਲਗਦੇ ਆਂ।”

“ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

“ਇਹ ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਸੱਚ ਏ, ਇਹ ਚਾਅ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੇ, ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਤਾਂ ਸੱਚ ਏ।”

ਉਹ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜਦ ਤਕ ਤਾਂ...।”

“ਰੇਣੁਕਾ ਜੀ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਰੀਡ ਲਾਈਫ ਭਵਿੱਖ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕਦੈ।”

“ਜੋਗੀ, ਮੇਰਾ ਸੱਚ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਹ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਪਲ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲਾਈਫ ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰ ਪਰ ਇਹ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਏਨੀ ਜਲਦੀ ਨਾ ਖੋਹ!”

ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮੋਹ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।...

ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹਲਕੀਆਂ ਹਲਕੀਆਂ ਟਕੋਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਰਜੇਸ਼ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਕਚਿਹਰੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਦੱਸੋ ਕਿਹੜਾ ਹੋਵੇ?”

“ਰਜੇਸ਼ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਐ, ਟਿਕੇ ਰਹੋ।”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਐ ਪਰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਏਸ ਵਿਚ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਰੇਣੁਕਾ ਦੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਜੋਬ ਸੀ। ...ਸਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਠੀਕ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਬੰਦਾ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਐ।”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਐ।”

“ਹੁਣ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ਬਿਜਨੈੱਸਮੈਨ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਐ।”

ਮੈਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ, ਸੱਚੋ-ਸੱਚ!”

“ਕਿਹੜੀ?”

“ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਪਵੇਗਾ? ਏਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਅਜ ਤਕ ਲਾਲ ਪੈਸਾ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਘਰ ਲਿਆਈ!”

“ਰਜੇਸ਼ ਜੀ, ਇਹ ਕਿੱਤਾ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਐ, ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਠਹਿਰੇ ਮਾਸਟਰ ਲੋਕ, ਵਕੀਲਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਣਨ ਵਿਚ ਵਕਤ ਲਗੇਗਾ, ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਂਗਲ ਟੇਢੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਐ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਰੇਣੁਕਾ ਜੀ ਇਹ ਸਿਖ ਗਏ, ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਗ ਪੈਣਗੇ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ,

“ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਏਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਡੇਰੀ ਹੀ ਠੀਕ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਪਲਾਟ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਕ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਤੰਗ ਹੋ ਗਿਐ।”

ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਕੀ ਲਗਣੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਘਟਨਾ ਇਹ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਹਲੇ ਹਨ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੈਅ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਤਰਨਾਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਇਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮੇ ਕੋਲ ਹਨ। ਉਹ ਕਚਿਹਰੀ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭਾਣਜੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਚਿਹਰੀ ਆਇਆ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਾਂ ਪਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ! ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਯੂਨੀਅਰ ਖੋਰ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਦਿਨ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਕ ਤਾਂ ਪੁੱਜਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰੇ ਚੜੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਰੇਣੁਕਾ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਡਮ, ਜਿੰਨੀ ਨਿਭ ਗਈ ਵਧੀਆ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਸਕਣਾ।”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ, ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੋਗੀ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰ, ...ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਹਾੜੋਂ ਉਤਰਿਆ ਏਂ ਜਿਹੜਾ ਏਨਾ ਜੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ?”

ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿੰਗਾ ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਡਮ, ਤੁਸੀਂ ਜੰਮੇ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ ਤੇ ਪਲ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਬਾਰੇ ਏਨਾ ਕਿੱਦਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?”

“ਜੋਗੀਆ, ਤੇਰੀ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਨਣ-ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ, ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮਝ।”

“ਮੈਂ ਏਨਾ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣੈਂ, ਬਸ!”

“ਇੰਗਲੈਂਡ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣੈਂ।”

“ਨਹੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੌਖਾ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਵੀ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਅੰਨਾ ਖੂਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੋਗੀ, ਜਦ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਲੇ-ਕਲੂਟੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਜੁੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਹੇਂਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਗੋਰਾ-ਚਿੱਟਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਭੱਜ ਜਾਣਾ ਏਂ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਰੱਖੇਗਾ ਮੈਂ ਰਹਿ ਲਵਾਂਗੀ, ...ਸੋ ਜੋਗੀ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ‘ਹਾਂ’ ਕਹਿ।”

ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਗਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇੰਜ਼ਤ ਸਮਝਾਂ ਮੈਂ ਕੰਜਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ!”

ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਠੀਕ ਐ ਜੋਗੀ, ਜਿੰਦਾਂ ਤੂੰ ਕਹੇਂ, ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਵਲਾਇਤ ਮੁਬਾਰਕ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਆਂ!”

“ਚਲੋ ਸਹੀ ਐ, ਇਕ ਦਿਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਪਰਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਪਤਾ ਚਲੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਆਂ।”

ਉਸ ਰਾਤ ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ ਦੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਖੂਬ ਮਸਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਕਾਊਂਟਰ ਉਪਰ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਨਾ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਜੋਗੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਅਗੇ ਜਾਣ ਜੋਗੇ। ਇੰਦਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਦਿਖਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ‘ਹੈਲੋ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਇਥੇ ਆਏ ਸਾਂ ਤੇ ਆਖਰੀ ਬੱਸ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਸਾਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।”

“ਇਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਐ ਕਈ ਵਾਰ, ...ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਇਥੇ ਹੀ ਰੁਕਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਹੋਟਲ ਸਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਏ।”

ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖਾਸ ਕਲਾਇੰਟ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਡੌਂਡੀ ਪਿਟੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਕੈਂਸਲ। ਵੀਜ਼ਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਟੂਡੈਂਟ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝੀ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਸਪੋਂਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦੇ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਪੋਲ ਖੋਲ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਨਿਹਰਾ ਭਵਿੱਖ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵਾਪਸ ਕਚਿਹਰੀ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਰੇਣੁਕਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੇਵ ਸਰੀਨ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ ਦੇ ਹੋਟਲ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਰਾਣਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਫਿਊਚਰ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਭੂਤ ਤੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੀ ਕਚਿਹਰੀ ‘ਹੋਏ ਹੋਏ’ ਕਰ ਰਹੀ ਆ!”

“ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ?”

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕਰਨਾ! ...ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੰਭਲ ਜਾਹ।”

ਰਾਣਾ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰਵੰਦ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੇਣੁਕਾ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਹੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐ?”

“ਰੇਣੁਕਾ ਜੀ, ਜੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਅੜਿੱਕਾ ਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਣੇ ਤੇ ਜੇ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣ ਵਾਲਾ!”

“ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ? ਤੁਹਾਡਾ ਪਤੀ ਇਥੇ, ਆਹ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸਰਾਲ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਥੇ ਰਹੋਗੇ?”

“ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਕੱਲੇ ਰਜੇਸ਼ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਵਕਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਸਰਾਲ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਰਜੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਸੋ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਆਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਵੀ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰਾਂਗੀ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾਂਗੀ।”

“ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੋਗੇ!”

“ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਡੇਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਂ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਆਪਾਂ ਉਥੇ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਇਵੇਂ ਦੋ ਦਿਨ ਕੱਢਣੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੌਖੇ ਨੇ।”

ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਘੁੰਮਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੇਰੀ ਲਈ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਗਲ ਲਗ ਕੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੀ ਰੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਯਕੀਨਨ ਇਹ ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਦੁਖਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਟਿਕਟ ਬੁੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸਤਾਂ-ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਡਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰੇਣੁਕਾ ਕਰਕੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੜਿੱਕਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਣੁਕਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਰਭਵਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਪਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਜੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਪਤਾ ਚੱਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਿੰਡੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਨਾ-ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦਿਲ ਲਾ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਰੇਣੁਕਾ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ ਪਰ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਆ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪੰਜ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੇਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਜੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਡੇਰੀ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਧਿਆਪਕਾ ਲਗਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ।

ਰਜੇਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਪਰ ਬੋਝ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਬੱਚੇ ਵਾਲਾ ਕੰਡਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਚੁੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੁੱਭਨ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਕ ਉਡੀਕ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੇਣੁਕਾ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇਗੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੇਗੀ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਰੇਣੁਕਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਰੱਖੇ ਪਰ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਸੋਚਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀਰੇ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਨਿਸਫਲ ਹੀ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਕ ਤੜਫਣ ਜਿਹੀ ਰਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਤੜਫਣ ਤੰਗ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ; ਕੀ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਪਰ ਦੱਸੇ ਕੌਣ। ਰਾਣਾ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਖਿੰਡਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਰੇਣੁਕਾ ਹੁਣ ਰਹਿੰਦੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਵਿਆਹਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਦਾਸਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਇਕ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਸਮੇਟੀ ਜਾਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਫਰੀਜ਼ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਏਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਖੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਉਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅਜ ਏਨੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਰੇਣੁਕਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚੰਗੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਜ ਇਸ ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਦਿਆਂ ਉਸ ਕੰਡੇ ਦੀ ਚੀਸ ਮੁੜ ਜਾਗ ਉਠੀ ਹੈ ਪਰ ਏਨੀ ਤਿਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੱਬੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਖਬਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚਿਹਰਾ ਕਦੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਸਾਂ ਜਗਾ ਜਾਵੇ। ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹਾਂ।

ਹਾਂ, ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਬਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਤੇ ਰਾਣਾ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਅਸੀਂ ਅੱਧਾ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੀ ਚੱਲੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਹੋਈਏ। ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂਗੇ। ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਮੰਜਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈ ਜਾਈਏ। ਅਚਾਨਕ ਪਿੰਡ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ ਇਕ ਜੀਪ ਆਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਪ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਆ ਕੇ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਝੁੰਡ ਕੱਢੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮੱਠਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਉਣਾ ਪਰ ਜੀਪ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਸਾਨੂੰ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜੀਪ ਵਿਚ ਜਾ ਚੜਦੇ ਹਾਂ। ਡਰਾਈਵਰ ਜੀਪ ਤੋਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਨੇ ਸੰਘਣੇ ਡੁੱਪਟਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਕੱਢ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਝੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ ਜੋਗੀ ਜੀ, ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪਏ ਸੀ! ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੁਝ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ!”
 ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੇਣੁਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਝੁੰਡ ਚੁੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਮੈਂ ਸਭ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲ
 ਸਕੀ ਹਾਂ, ਆਹ ਲਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਏ ਤੇ ਪੀਣ ਲਈ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਲਾਹ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।”
 ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਔਖੇ ਪੈਂਡੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ਪਰ ਰੇਣੁਕਾ ਵਾਂਗ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 ਬਹੁਤਿਆ।

ਦੂਸਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਾਂ: ਨਸੋਰਾ

ਸਟਰੈਬਮ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਘੁਸਮਸਾ, ਉਪਰੋਂ ਜੋਰਾਂ ਦੀ ਸਰਦੀ। ਮੈਂ ਰੋਆਇਲ ਇਸਟੇਟ ਵਿਚੋਂ ਹਾਈਡ
 ਹਾਊਸ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਮਾਗਲਾ ਨੇ ਕਿ ਹਾਈਡ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਹੱਤਰ ਨੰਬਰ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਨਸੋਰਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
 ਪੱਚੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਇਸਟੇਟ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਾਈਡ ਹਾਊਸ ਲੱਭਣਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ
 ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਮੇਰੀ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਕਾਰ ਵਲ ਘੂਰ ਘੂਰ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਵੀ
 ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਮੈਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ
 ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਇਕ ਭੂਤ ਮਨ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਬੈਠਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ
 ਨਾਲ ਮੈਂ ਡਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਜਿਉਂਦਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਲਗਿਆ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਵਾਂ।
 ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਗਲਤ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਨਸੋਰਾ ਨੇ ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਟਰਕਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਈਸਟ
 ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਨਸੋਰਾ ਏਨੀ ਦੂਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਰਹਿਣ ਲਗੇਗੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਭੂਤ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇ
 ਰਿਹਾ। ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹਾਈਡ ਹਾਊਸ ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੱਤਰ ਨੰਬਰ ਫਲੈਟ ਸੱਤਵੀਂ ਮੰਜਲ ‘ਤੇ ਹੈ। ਕਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ
 ਪਾਰਕ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੜਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਇਕ ਦਮ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ
 ਹਾਈਡ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਭੈੜੀ ਜਿਹੀ ਬੋਅ ਮੇਰੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਆ ਵੜਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਰੁਕਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 ਲਿਫਟ ਸੱਦਣ ਲਈ ਮੈਂ ਬਟਨ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਲਿਫਟ ਖਰਾਬ ਪਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
 ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਤੁਰ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ, ਦੂਜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਤੀਜੀ। ਸੱਤਵੀਂ ਮੰਜਲ ਪਹਾੜ
 ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਕ ਪੁਜਦਿਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੁਲਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਰਲ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ
 ਦਮ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੱਤਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਘੰਟੀ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੇਠਾਂ ਖੜੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਂ ਇਹ ਡੱਬੀ ਜਿਹੀ
 ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਰ ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ। ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕ
 ਵੈੱਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਰੋਅਬ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਵੋਟ’ਸ ਏ ਪਰੋਬਲਮ ਮੈਨ?”

“ਮੈਂ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ!”

“ਕੌਣ ਨਸੋਰਾ?”

“ਨਸੋਰਾ, ਮੇਰੀ ਦੋਸਤ ਏ।”

“ਏਥੇ ਕੋਈ ਨਸੋਰਾ ਨਹੀਂ, ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ ਏਥੋਂ।”

“ਦੇਖ, ਮੇਰਾ ਮਿਲਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।”

“ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਨਾ ਕਿ ਏਥੇ ਕੋਈ ਨਸੋਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਕ ਦਮ ਏਥੋਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਉਹ ਪੂਰੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਤ ਤੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਸੋਰਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੁੱਕਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਉਗਮਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਲੋਹੇ ਮੁੱਠ ਦੀ ਚਮਕ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰ ਅਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜੁਬਾੜਾ ਹੀ ਤੋੜ ਸੁਟੇਗੀ!...

ਨਸੋਰਾ; ਜਾਂਬੀਆ ਦੀ ਜੰਮੀ ਕਾਲੀ ਨਸਲ ਦੀ ਕੁੜੀ।

ਜਿਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਉਹ ਸਫਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬਰੂਮ ਮਾਰਦੀ ਜਾਂ ਮੌਪ ਕਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੁੜੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਮਰਦ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਸਕੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦਾ ਆਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੁਹਣੀਏਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਫਰਸ਼ ਰਗੜ ਰਹੀ ਏਂ, ਏਵੇਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਜਲਦੀ ਘਸਾ ਦੇਵੇਂਗੀ, ਜ਼ਰਾ ਆਹਿਸਤੇ!”

ਉਹ ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੁਸਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਾਲੇ ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਮੁੜ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੁਹਣੀਏਂ, ਜ਼ਰਾ ਅਰਾਮ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ।”

“ਤੇਰਾ ਕੀ ਖਿਆਲਾ ਏ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬੋਸ ਮੈਨੂੰ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਦੇਵੇਗਾ! ਵੈਸੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਬ੍ਰੇਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਏ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਏ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬੋਸ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਏ, ਜਿਹੜਾ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਏਨਾ ਸਖਤ ਕੰਮ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਏ।”

“ਸੁਹਣੀ! ...ਮੈਂ! ਤੇਰੀ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਆਦਤ ਲਗਦੀ ਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਗਲੀ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਅੱਗਲੀ!”

“ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਏ?”

“ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੇਖਦੀ ਆਂ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਟਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧੀ ਗੱਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸੋਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਲੈਪਟਨ ਆਪਣੇ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਨਵਤੇਜ ਟਿੱਚਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਬੜਾ ਹਾਲੇ ਦਾ ਮਾਲ ਫਸਾਇਆ ਬਈ!”

“ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਮਾਲ-ਮੂਲ ਕਾਹਨੂੰ ਆਂ! ਐਵੇਂ ਖਾਲੀ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਗਾਜਰਾਂ!”

“ਏਦੂੰ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈ!”

ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਨਸੋਰਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਫਟ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਜੇ ਚਾਹੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ?”

“ਨਹੀਂ, ਅਠੱਤੀ ਨੰਬਰ ਬਸ ਸਿੱਧੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਜੇਸਨ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗਿਆ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਛੱਡਣ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਲਵਾਂ।

ਨਸੋਰਾ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਖਲਾਅ ਵਿਚ ਲਗੀ ਉਸ ਦੀ ਟਿਕਟਿੱਕੀ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ। ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੋਹਣੀਏਂ?”

“ਕੱਲ ਜੇਸਨ ਨੂੰ ਸਜਾ ਹੋ ਗਈ ਪੰਜ ਸਾਲ! ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਨਾ ਜੇਸਨ, ਮੇਰਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ!”

“ਓਹ, ਆਏ’ਮ ਸੌਰੀ, ਸਜਾ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਹੋਈ?”

“ਡਰੱਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ...ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਹੀ ਨਤੀਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ!”

“ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਏਂ ਉਹਨੂੰ?”

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਏ ਨਾ, ਉਹ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ।

...ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੈਂਗ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ।”

“ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਏ ਉਹ?”

“ਜੇਸਨ ਮੂੰਹ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਭੌਂਕਤ ਏ ਪਰ ਦਿਲ ਦਾ ਚੰਗਾ ਏ।”

“ਮਿੱਸ ਕਰਦੀ ਏਂ ਉਹਨੂੰ?”

“ਹਾਂ, ਏਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਮਿੱਸ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।”

“ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ...ਹੁਣ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਲੱਭੋਂਗੀ?”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਇਦ!”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਏਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਏਂ ਕੀ ਤੂੰ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਏਂ?”

“ਹਾਂ, ਪਤਨੀ ਛੱਡ ਗਈ ਏ।”

“ਪਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੀਂ, ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਇਕੱਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”

ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਹਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਏ, ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਇਕ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਏ ਪਰ ਇਕੱਲਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅੱਕ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਅੱਕ ਚੁੱਕਿਆਂ।”

“ਲੱਭ ਲੈ, ਮੇਰੇ ਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ।”

“ਮਿਲ ਤੇ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆਂ।”

ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਸੋਚ, ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।”

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਬ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਨਸੋਰਾ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਜਗੀਰੋ ਨਾਲੋਂ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਨਸੋਰਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ।”

ਨਸੋਰਾ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਦੀ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੂਰ ਤਕ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਪਿਛਵਾੜੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਨਵਤੇਜ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ ਬਣੀ ਗੱਲ?”

“ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਟਰਾਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ।”

“ਯਾਰ, ਜੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਦੇਖ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਵਧ ਕੇ ਸੁਹਣੀਆਂ! ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਾਵਤ ਸੱਚੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹੈਂ ਕਿ ਅਗਰ ਗਧੀ ਪੇ ਦਿਲ ਆ ਗਿਆ ਤੋ ਪਰੀ ਕਿਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ!”

ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਨਵਤੇਜ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦਬਦਾ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੀ।

ਨਸੋਰਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਦਾ ਨਵਤੇਜ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਉਹ ਲੋੜਕਾਰ ਜਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਾਹਲਾ ਪੈਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਯਾਰ, ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਬਬੇਰੀਆਂ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰਾ ਦੇ ਓਹਦੇ ਨਾਲ, ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਊਂ, ਏਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਿਆਂ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਜੇ ਇਹ ਕਾਲੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵੇ ਤਾਂ...। ...ਤੂੰ ਓਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ। ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੁਫਨੇ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਉਹ ਸਤਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਯਾਰ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਈ, ...ਮੰਨ ਲਓ ਦੋਸਤੀ ਪੈ ਵੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ।”

“ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਨਾ ਕਿ ਲੋੜ ਮਾਂ ਐਂ! ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਐ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਰ ਕੁਝ ਯਾਰ।”

“ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂਗਾ?”

“ਇਹ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੋਬਲਮ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੱਖਣ ਲਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂ ਵੀ ਕਿ ਨਾ ਪੁੱਛਾਂ। ਜੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚੇਗੀ!

ਇਕ ਦਿਨ ਨਸੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਏ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ।”

“ਨਸੋਰਾ, ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂ?”

“ਲਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਮੁੰਡੇ ਨੇ।”

“ਜਿਹੜੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਏ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੇਗਾ।”

“ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਲਵੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੀ ਆਂ, ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਸਕਦੀ ਆਂ ਪਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਰਦ ਚਾਹੀਦਾ ਏ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ।”

ਮੈਨੂੰ ਨਸੋਰਾ ਦੀ ਸਾਫ਼ਗੋਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੱਖਣ ਲਾਲ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਤਾਂ ਗਿਆ ਖੂਹ ਵਿਚ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਚਲੀਏ?”

“ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜੇ ਚਾਹੁੰਨਾ ਏਂ ਤਾਂ ਪੱਬ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਉਥੇ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ।”

“ਠੀਕ ਏ।”

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ। ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸੈਫਟਬਰੀ ਪੱਬ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪੱਬ ਵਿਚ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵੀ ਹੈ। ਬੀਅਰ ਪੀਂਦਿਆਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ; ਮੇਰੇ ਕੱਲ ਬਾਰੇ ਤੇ ਅਜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਮੈਂ ਜਗੀਰੋ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਅਲਿਹਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਸਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਜਾਂਬੀਆ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਜਗਾਹ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਏਂ?”

“ਤੂੰ ਗਿਆ ਏਂ ਕਦੇ ਜਾਂਬੀਆ?”

“ਨਹੀਂ, ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਏ, ਤੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਇਲਾਕਾ ਏ? ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਤੇ?”

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਸਮੁੰਦਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ...ਸ਼ਾਇਦ ਲੁਸਾਕਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਜਗਾਹ ਹੋਵੇ।”

“ਤੇਰੇ ਮਾਂਪਿਓ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ?”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਿਵਲ-ਵਾਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਵੀ ਇਕ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਆਈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਏ।”

“ਆਏ’ਮ ਸੌਰੀ ਨਸੋਰਾ! ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਏ।”

“ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਨਰਕ ਦੇਖਿਆ ਏ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੁਝ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੇਂਗੀ? ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਂਗੀ?”

“ਕੀ ਏ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ! ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸਤ ਗਵਾ ਬਹਿੰਨੀ ਆਂ।”

“ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗਵਾਚਦਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਪੱਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸ, ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਿਵੇਂ ਆਈ?”

“ਲਵੀ, ਛੱਡ ਪਰ੍ਹੇ!”

“ਨਸੋਰਾ, ਪਲੀਜ਼! ...ਬਚਪੱਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਕੋਈ ਯਾਦ!”

ਮੈਂ ਜ਼ਿਦ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਕੁਝ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਬਚਪੱਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਯਾਦ ਏ ਉਹ ਇਹ ਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਖੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੱਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਰੋ ਰਹੀ ਸਾਂ!”

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਟੱਨ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੀਅਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦੋ ਮਿੰਟ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ?”

“ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ...ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਹਰ ਕੁਝੀ ਨਾਲ ਆਏ ਦਿਨ ਇਹੋ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਏ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਸਣੇ ਇਧਰ ਓਧਰ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਾਂ। ...ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।”

ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਨਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕਦੀਆਂ ਫਿਰਨਾ! ...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਕਿ ਵਕਤ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘ ਗਿਆ!”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਏ! ...ਤੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ?”

“ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਸ ਐਵੇਂ ਨਾਂ ਦਾ ਹੀ। ਜਮਾਤਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮਾਰ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।”

ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਬੀਅਰ ਦੇ ਘੁੱਟ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਬੀਅਰ ਦਾ ਆਡਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸੋਰੀ ਲਵੀ! ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਮੁਲਾਕਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲੇ ਜਾਣਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰ ਹੋ ਗਈਆਂ।”

“ਨਸੋਰਾ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ...ਤੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈ?”

“ਪੈਟਰਿਕ ਟੋਵਰ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ।”

“ਤੇਰੀ ਹੋਰ ਭੈਣ ਵੀ ਸੀ?”

“ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭੈਣਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਂ।”

“ਇਹ ਪੈਟਰਿਕ ਟੋਵਰ ਕੌਣ ਸੀ? ...ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਆਇਆ?”

“ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੀ, ਲੈ ਆਇਆ, ...ਅਡੋਪਟ ਕਰਕੇ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਨਾਥ-ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਡੋਪਟ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਯੋਰਪੀਅਨ ਲੋਕ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਡੋਪਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੈਕਸੁਅਲ ਓਬਜੈਕਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਸਨ।”

“ਪਰ ਅਡੋਪਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ!”

“ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਡਾਲਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਪੈਟਰਿਕ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਘੱਟ ਹਿੰਸਕ ਸੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।”

“ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਪੈਟਰਿਕ?”

“ਪੈਟਰਿਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਦੁਆਵਾਨ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਬੋਲਣੀ ਵੀ ਸਿਖਾਈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਡੈਡੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਸਾਂ, ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਹਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਾਂ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ।”

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਏਂ?”

“ਹੁਣ ਸੋਚਦੀ ਆਂ ਕਿ ਬੁਰੇ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਨਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਮਨ ਜ਼ਰਾ ਹਲਕਾ ਹੋ ਗਿਆ।”

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਮੁਸਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਵੇਂ ਮੁਸਕਾਉਣਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੈਟਰਿਕ ਟੋਵਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੈਕਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਦਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਪੈਟਰਿਕ ਟੋਵਰ ਕਿਸੇ ਬੁਢਾਪਾ-ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਫੋਨ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਤੇ ਨਾ-ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਸੋਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਨਸੋਰਾ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੁੜੀ ਏਂ, ਮੈਂ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭਵਿੱਖ ਬਹੁਤ ਉਜਲਾ ਹੋਵੇ।”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਨਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਰਹੀ ਆਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਧਾ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਆਂ। ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਟੇਡ ਪਾ ਦਿਤੀ ਏ।”

“ਏਨਾ ਬਹੁਤ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਏਂ ਤੇ ਏਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਏਂ, ...ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਿਚ ਟੇਡ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਕੋਈ ਅਡੋਪਟ ਕਰ ਲਵੀਂ।”

ਮੈਂ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕਿਰਾਏ ਉਪਰ ਇਕ ਕਮਰਾ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੱਬੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੈਂਡਲੋਰਡ ਦੇ ਅਰਾਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਲਲ ਨਾ ਪਵੇ। ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਨਸੋਰਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੈਸਟ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਏਂ? ...ਇਹ ਕੰਮ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਅੱਡਾ ਨਹੀਂ!”

ਨਸੋਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਸੋਰਾ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਆਪਣੀ ਬਕਵਾਸ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ! ...ਮੈਂ ਆਂਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਏ। ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਓਹਨੂੰ।”

ਉਹ ਬੰਦਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਏਸ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹਾਂ, ਏਹ ਬੰਦਾ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਭ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਫਿਰ ਰੋਏਗਾ!”

“ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਨਸੋਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ।”

“ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਿਆਂ ਨਾਲ ਖੂਬ ਵਰਤਣਾ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਏਥੇ ਜੇਸਨ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਈ ਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੇਸਨ ਦਾ! ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ! ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਜਾਣੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਲਵੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਜਿਹੀ ਨਾ ਹੋਵਾਂ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।...

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਹਾਲ ਏ ਸੋਹਣੀਏਂ?”

“ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੋਹਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਏਂ?”

“ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਹਾਂ! ਬਲਕਿ ਤੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਆਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੋਹਣੀ ਨਿਕਲੀ, ਏਨਾ ਅਨੰਦ-ਦਾਇਕ ਵਕਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਕਰੀਆ!”

“ਤੇਰਾ ਵੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ!”

“ਸੱਚ ਨਸੋਰਾ, ਮੇਰਾ ਏਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਜਰਬਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।”

“ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਖਾਸ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਸੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਮ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ।”

“ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਏਂ!”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਸਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਪੈਟਰਿਕ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਏ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਸਾਂ ਏਸ ਲਈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ।”

“ਤਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਪੈਟਰਿਕ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।”

ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਵੀ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ।

ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਵਤੇਜ ਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸਤ ਮੈਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਸੋਰਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਚੱਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਘੁੰਮਣ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਏਨੀ ਨੇੜੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਇਸ ਦੋਸਤੀ ਲਈ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਨਸੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਏਨਾ ਨੇੜ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਰਮਾਇਸ਼ਾਂ ਧਰੀਆਂ ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਲੈਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਡਿਸਕੋ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਲੈਂਡਲੋਰਡ ਜਾਂਬੀਆ ਤੋਂ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਲੈਣ ਜਾਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਘੰਟੀ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਲੰਮਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਬੁਰਾ ਖੋਹਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਕੌਣ ਏਂ ਤੂੰ?”

“ਮੈਂ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆਂ।”

“ਕਿਉਂ?”

ਉਹ ਰੋਅਬਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਡਰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਆਂ।”

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਤੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ!”

“ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਦੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ।”

ਜਦ ਤਕ ਨਸੋਰਾ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆ ਖੜਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਪਗ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਸੋਰਾ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸੌਰੀ ਲਵੀ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਅੰਕਲ ਕੋਲ ਬੈਠ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਈ।”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਿਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਟੈਲੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੈਟੀ ਉਪਰ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ ਅਫਰੀਕਨ ਬੰਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੀ ਇਕ ਔਰਤ ਸਬਜ਼ੀ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ, ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਏ, ਇਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇਗਾ, ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਆਂ।”

ਨਸੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਔਰਤ। ਜਿਸ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਕਹਿਰ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਸੋਰਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਟੈਲੀ ਉਪਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਸਨਲ ਬਨਾਮ ਲਿਵਰਪੁਲ ਦਾ ਮੈਚ ਹੈ। ਆਰਸਨਲ ਮੇਰੀ ਟੀਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਆਰਸਨਲ ਦੀ ਟੀਮ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰਵਰਡ ਗਰੈਹਮ ਬਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਚੀਚੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਏਡੀ ਦੂਰੋਂ ਬਾਲ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਗੋਲ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪਰ ਗੋਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਖਿਡਾਰੀ ਵਾਪਸ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਰੈਹਮ ਠਾਹ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਚੀਕਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਉਹ ਆਦਮੀ ਵੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਤੇਰੀ ਟੀਮ ਵੀ ਆਰਸਨਲ ਏ?”

“ਬਿਲਕੁਲ, ਏਸ ਗੋਲ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਖਤ ਲੋੜ ਸੀ।”

“ਤੇਰੀ ਗੋਲ ਠੀਕ ਏ, ਆਹ ਮੈਚ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।”

“ਇਸ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਪਲੇਅਰ ਵੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਨੇ।”

“ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਿਹੈਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੈਨੇਜਰ ਏ, ਇਸ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਆਸ ਏ।”

“ਜੀਸਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹੌਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਨਸੋਰਾ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਂਦਾ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਨਸੋਰਾ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਔਖਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਡੀਅਨ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ!”

“ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਗੁੱਸੇ ਜਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।”

“ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ?”

“ਅੰਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਕ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਪੱਕਾ ਕਰਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਰਾਵਾਂ, ਬਸ ਇਸੇ ਗੱਲੋਂ।”

“ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹੋ ਸਮੱਸਿਆ ਏ।”

ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਇਕ ਦਮ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜਦੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਤੇ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੁਸਕਲ?”

“ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ ਏ।”

“ਸੱਚ ਦੱਸ, ਜੇ ਲੋੜ ਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਮੁੱਫਤ ਵਿਚ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਲਏ ਸਨ।”

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਕਿਥੋਂ ਆਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖਾਸ ਸਹੇਲੀ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਖਹਿਤੇ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਹੇਲਪੁਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਲਏ ਕਿ ਜਦ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫਲੈਟ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਬ ਸਜਾਵਾਂਗੀ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ, ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਇਹ ਗੱਲ?”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਏ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਮੁਸੀਬਤ ਏ, ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।”

“ਦੇਖ ਲੈ, ਜੇ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਆਂ। ...ਲਵੀ ਤੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏਗੀ।”

“ਨਹੀਂ ਨਸੋਰਾ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਾਂਗਾ।”

ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਗਲਾ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਵਿਆਹ ਕਦੋਂ ਕਰਾ ਰਹੇ ਓ?”

“ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਏ! ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਪਾਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।”

ਨਸੋਰਾ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਿਰਫ ਦੋਸਤ ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਲਵੀ?”

“ਹਾਂ ਨਸੋਰਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਿਆਰ-ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ, ਦੋਸਤੀ ਏ, ਵਿਆਹ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਫਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।”

ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਸੋਰਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਲਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਇੰਡੀਅਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੁਝ ਅਲੱਗ ਏ, ਤੇਰੇ ਮਾਂਪਿਓਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ...ਤੈਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਏਗੀ, ਤੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।”

“ਨਸੋਰਾ, ਹਾਲੇ ਮੇਰਾ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਝੱਟ ਇੰਡੀਆ ਲਈ ਫਲਾਈਟ ਫੜ ਲਵਾਂਗਾ।”

“ਵੈਸੇ ਇਕ ਸਲਾਹ ਦੇਵਾਂਗੀ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇਰ ਐਸ਼ ਕਰ, ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹ ਵਰਗੀ ਨਹਿਸ਼ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਏਂ, ਥੋੜਾ ਵਕਫਾ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰੀ।”

ਉਹ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੜਿੱਕੇ ਪੈਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਇੰਡੀਅਨ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਕਰਕੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਦਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਹੀ ਔਰਤ ਮਿਲੀ ਦੋਸਤੀ ਲਈ। ਨਵਤੇਜ ਜਾਂ ਕੰਮ ਉਪਰ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਨਿਹੋਰੇ ਕਸਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੱਧਰ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਗੀਰੋ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੀ। ਮੇਰਾ ਭਣੇਈਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਉਪਰ ਕਈ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਪੀਤੀ ਖਰੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਾਕਫ ਦੇ ਮਿਲ ਪੈਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸੋਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਏ।”

“ਹਾਂ, ਮਿਲੀ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ...ਇਹੋ ਏ ਜਿਹਨੂੰ ਮੱਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਏ?”

“ਹਾਂ।”

ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਏਹਨੂੰ ਆਖ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਦੋ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਨਸੋਰਾ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਪੱਕਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਮ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਂਡ ਨਸੋਰਾ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਸੋਰਾ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਝਿੜਕ ਮਾਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਲਵੀ, ਤੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਹਾਂ! ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਏਡੀ ਗੱਲ ਏ।”

“ਨਸੋਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੋਹਣ ਨੇ ਇਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਓਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।”

“ਤੂੰ ਵਰਤ ਲੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ।”

“ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਲਈ ਰੱਖ ਲੈ।”

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਹਾਲੇ ਤੂੰ ਏਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖ, ਹਾਲੇ ਉਹ ਪੱਕਾ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨਾਲੇ ਮੇਰਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਛੱਡੀਂ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੀ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਨਸੋਰਾ ਕੰਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹਫਤਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਬਿਮਾਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਗਾ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਸੋਰਾ ਦੇ ਫੋਰਮੈਨ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਚਾਰ ਹਫਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਯਾਰ, ਕਿਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਈ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕਾਰਨ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।”

“ਚੱਲ, ਆਪਾਂ ਓਹਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।”
 ਅਸੀਂ ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਗਲਾ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ ਏ, ਦੇਖਣਾ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪੇ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।”
 “ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਨੇ ਦਿਨ ਫੋਨ ਨਾ ਕਰੇ।”
 “ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਏ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਆਂ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਉਹ ਪੈਟਰਿਕ ਟੌਵਰ ਵਲ ਚਲੇ ਗਈ ਹੋਵੇ।”
 “ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਓਲਡ ਪੀਪਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।”
 “ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।”
 “ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਤਾ-ਪਤਾ?”
 “ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ।”
 ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦੇ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮੈਂ ਮਾਗਲਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੰਮ ਉਪਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰ ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਵੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਗਲਾ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸੋਰਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਨਸੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫੋਨ ਕਰੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਫਿਕਰ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਹੈ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚਲਾ ਦੂਸਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਬੰਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹੇ।...

ਉਸ ਦਿਨ ਮਾਗਲਾ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਖਬਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਮੈਂ ਹਾਈਡ ਹਾਊਸ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਹੱਤਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਖੜਾ ਮੈਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨਸੋਰਾ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁੱਕਾ ਉਗਮਦਾ ਹੈ। ਸਟੀਲ ਦੀ ਪਾਈ ਚਮਕਦੀ ਮੁੱਠ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਜਬਾਤੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਔਰਤ ਚੀਖਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ,

“ਜੇਸਨ, ਏਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿ! ਜੇਸਨ, ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਹ!”

ਇਹ ਨਸੋਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇਸਨ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਲਵੀ, ਪਲੀਜ਼, ਤੂੰ ਇਥੋਂ ਇਕ ਦਮ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਹੁਣੇ ਹੀ, ...ਇਹ ਜਗਾਹ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀ, ਪਲੀਜ਼!”

ਤੀਸਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਹਿਬਾ: ਐਨੀਆਂ

ਪੈਡਿਗਟਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਖਾਸ ਪੱਬ; 'ਦਾ ਗਰੇਅ ਹਾਊਂਡ'। ਮੈਂ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਪੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੀਅਰ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਕੋਲ ਜੂਸ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਸੈਮ ਨਾਲ। ਅਜ ਮੈਂ ਸੈਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸੈਮ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸੈਮ ਇਥੇ ਹੀ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਬੀਅਰ ਪੀਣ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਪਰ ਨੀਲ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਜਿਸਮ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉਪਰ ਵੀ। ਇਹ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦ ਐਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਸੈਮ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਐਨੀਆਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮਧੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਸੱਦ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਫੜੋ, ਸੈਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ ਜਾਂ ਪੁਲੀਸ ਤੋਂ ਹੀ ਮੱਦਦ ਲਵੋ ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਬੂ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੈਮ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਸੈਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਕਿਧਰੇ ਬਾਹਰ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਹੋ ਸਕਣ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੇਅ ਹਾਊਂਡ ਸੈਮ ਦਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਪੱਬ ਹੈ।

ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਸੈਮ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਬ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਵਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਗਲਾਸ ਭਰਾ ਕੇ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਝਿਜਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਹਾਓ ਯੂ ਡੂਇੰਗ ਜੋਅ?”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਆਂ ਸੈਮ ਪਰ ਆਹ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਏ?”

“ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਾਂ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ? ਏਹ ਸਾਡਾ ਘਰਦਾ ਮਾਮਲਾ ਏ।”

“ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਏ, ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਏ ਓਨਾ ਮੇਰਾ ਵੀ ਏ।”

ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਸਖਤੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਮ ਨੇ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਭੜਕਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਯੂ ਬਾਸਟ੍ਰਡ ਪਾਕੀ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੁੰਨਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ?”

“ਯੂ ਕਾਵ੍ਰਡ ਬਾਸਟ੍ਰਡ, ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੁੰਨਾ?”

ਆਖਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਉਠ ਖੜਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਗਾਲੂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਠਾਹ ਕਰਦਾ ਮੁੱਕਾ ਉਸ ਦੇ ਜੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡਿਗਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਕ ਦਮ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਗਾਲੂ ਕੱਢਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੈਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਗੋਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਸੈਮ, ਇਕ ਪਾਕੀ ਤੋਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਏ! ਉਠ, ਉਠ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਗੋਰੇ ਵਲ ਵਧਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਨਾਂ, ਸੈਮ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਿਪਟਾਂਗਾ।”

“ਮੇਰੀ ਤੇਰੀ ਕੀ ਲੜਾਈ ਏ? ...ਤੂੰ ਸੈਮ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਜਿੱਠ!”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਪੱਬ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ, ਮੇਰੇ ਪੱਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਮ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗਾ।”

“ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਰ ਏਸ ਡਰਪੋਕ ਸੈਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਦੇਖ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਔਰਤ ਦੀ ਇਸ ਨੇ ਕੀ ਹਾਲਤ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਏ ਤੇ ਹੁਣ ਹੇਠਾਂ ਪਏ ਦਾ ਟਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਏ।”

ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੈਮ ਨੂੰ ਚਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਉਸ ਉਪਰ ਖੁੱਕਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਵੱਡਿਆ ਬਹਾਦਰ! ਉਠ ਹੁਣ, ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁੰਬਤਿਆ ਪਿਆ?”

ਫਿਰ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਖਿਚਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੱਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸੈਮ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।...

ਐਨੀਆਂ; ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਪਤਲਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਲੰਮਾ ਕੱਦ, ਭੂਰੇ ਵਾਲ ਮੋਢਿਆਂ ਤਕ ਕੱਟੇ ਹੋਏ। ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਡੈਨੀਅਲ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਤੇ ਡੈਨੀਅਲ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਦੋਸਤ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਦੋਸਤੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸੈਮ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਪੱਬ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਡੈਨੀਅਲ ਸੈਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ

ਕਰਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਸੈਮ ਵਲੋਂ ਐਨੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਡੈਨੀਅਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਐਨੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਡੈਨੀਅਲ ਅਕਸਰ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਏਹਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ ਯਾਰ?”

“ਕਰਨਾ ਕੀ ਏ, ਸਬਕ ਦੇਈਏ।”

“ਦਿਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਸਟਰਡ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਬਕ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਨਾ ਚੁੱਕੇ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਮੇਰੇ ਓਸ ਕੇਸ ਉਪਰ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਏ।”

“ਡੈਨੀਅਲ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰਦਾਂ ਕੁਝ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਾਗਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਹ।”

“ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਬਦਮਾਸ਼ ਬੰਦਾ ਏ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ...ਫਿਰ ਮੈਂ ਪਾਦਰੀ ਫਾਦਰ ਜੌਹਨ ਰੁੱਟਲੈਂਡ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਸੈਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਏਹ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ।”

“ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਸਮਝਾਉਂਨਾ ਏਹਨੂੰ, ਏਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨਾ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਕਹੀਂ, ਮੁੜ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ...।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗਾ।”

“ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਕੁੱਟ ਖਾਂਦੀ ਰਹੇਂਗੀ! ...ਨਹੀਂ ਐਨੀਆਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਮੈਂ ਏਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੰਨਾਂ।”

ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਡਰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੈਮ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਿਥੇ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਵੱਜੀਆਂ ਸੱਟ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖਲਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।...

‘ਦ ਗਰੇਅ ਹਾਊਡ’ ਪੱਥ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੈਡਿੰਗਟਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਫਲੈਟ। ਐਨੀਆਂ ਅਜ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਡਰੀ ਹੋਈ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਹੁਣ ਸੈਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਮੁੜੇਗਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ।”

“ਉਹਦੀ ਐਸੀ ਕੀ ਤੈਸੀ! ਐਨੀਆਂ, ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਵੈਸੇ ਅਜ ਦੀ ਰਾਤ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਲੋ। ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੱਲਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਰਟ ਆਰਡਰ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੂਰ ਰਹੇਗਾ।”

“ਹਾਂ, ਏਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਵੀ ਬਣਦਾ ਏ ਤੇ ਡਰਾਕਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਪਤੀ ਟੌਮੀ ਨੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ, ਏਹਨੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।”

ਐਨੀਆਂ ਦਸਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਰਟ ਆਰਡਰ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਥਾਨਕ ਲੀਗਲ ਏਡ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੱਜ ਸੈਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਉਹ ਐਨੀਆਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਨ ਨੂੰ ਸਕੂਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੈਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਡੈਨੀਅਲ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਘਰ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਰਾਤ ਐਨੀਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨੀਲ ਹੁਣ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਉਹ ਹੁਣ ਚਹਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਵੇਦਕਾ ਘਰ ਪਿਆ ਏ, ਜੇ ਪੀਣਾ ਏ ਤਾਂ?”

“ਤੂੰ ਲਵੇਂਗੀ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ।”

“ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੀ ਲਵੀਂ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਵੇਦਕੇ ਦੀ ਬੋਤਲ ਤੇ ਓਰੇਂਜ਼ ਜੂਸ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋ ਪੈਂਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਲਈ ਇਵੇਂ ਪੈਂਗ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਪਤਨੀ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਏ ਕਦੇ?”

“ਕਦੇ ਕਦੇ, ਜਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵਾਂ।”

“ਡੈਨੀਅਲ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ।”

“ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ ਕੁਝ।”

“ਆਏ ਮ ਸੌਰੀ, ਏਵੇਂ ਹੀ ਦਿਲ ਦੁਖਦਾ ਏ ਜਦ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਛੱਡ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦ ਸਟੀਵਨ ਮਰਫੀ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੇਅਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਰੋਈ ਸੀ ਮੈਂ।”

ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਡੈਨੀਅਲ ਨੇ ਸੁਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਟੀਵਨ ਮਰਫੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਐਨੀਆਂ। ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਟੀਵਨ ਮਰਫੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦਿਨ ਖੇਡ ਕੇ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆਂ। ਅਜਕੱਲ ਨੀਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹੈ ਉਹ। ਐਨੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਕੇ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਸਟੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਕਈ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੈਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਏਨਾ ਹਿੰਸਕ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਧਰਦਾ।

ਅਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਪੈਂਗ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਬਣਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਖਾਣ ਲਈ?”

“ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਟੇਕ ਅਵੇਅ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਬਹਿ ਜਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।”

ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਪੈਂਗ ਹੋਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੀ।”

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੀ ਏ।”

ਉਹ ਪਾਏ ਪੈਂਗ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਘੁੱਟ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਲਈ ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ! ਦੱਸ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?”

“ਐਨੀਆਂ, ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਸਮਾਈਲ! ...ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਏ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਬੈਂਕਿਊ ਜੋਅ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਫਿਸ਼ ਐਂਡ ਚਿਪਸ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੈਂਡ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਆਂ, ਜਦ ਦਿਲ ਕਰੇ ਸੌਂ ਜਾਵੀਂ।”

ਹੁਣ ਤਕ ਮੈਂ ਵਾਹਵਾ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਹਣੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਸੋਵੇਂਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੀ।”

“ਕਿਉਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਏ?”

“ਨਹੀਂ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਏ ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਨਹੀਂ।”

“ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਏ ਪਰ ਯਕੀਨ ਕਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਆਦਮੀ ਆਂ।”

“ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਏ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਉਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬਿਸਤਰ ਲਗਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਸੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਨੀਆਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਨਾਵਲ ਪੜਿਆ ਸੀ ਟੈਂਸ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਮਾਸੂਮ ਕੁੜੀ ਸੀ।”

“ਅੱਛਾ! ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਜਿਹਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਟੈੱਸ ਉਪਰ ਬਣੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਏ।”

“ਟੈੱਸ ਬਿਲਕੁਲ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਏ, ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਵੀ ਹਾਲੇ ਪੇਂਡੂ ਭੋਲਾਪਨ ਸਾਂਭਿਆ ਪਿਆ ਏ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਮੈਂ ਸੌਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵਕਤ ਸਿਰ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਕੰਮ ਉਪਰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਗੋਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਇੰਨੇ ਨੇੜ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਲਚਰ ਕਿੰਨੇ ਵੱਖਰੇ ਸਨ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ। ਇਸ ਕਲਚਰ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਕਾਰਨ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਬਣਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਅਲੱਗ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਸੋਰਾ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਅਲੱਗ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਐਨੀਆਂ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਲਸੀ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆਂ ਹਾਲੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਰਕੇ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਟੰਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਰ ਜਿਹਾ ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਗੀਰੋ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਪਤਨੀ-ਸੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁਝ ਐਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਸੁੱਖ ਦਾ ਰੂਪ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮੈਰੀ ਭੈਣ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਡੈਨੀਅਲ ਦੀ ਭੈਣ ਐਨੀਆਂ ਏ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਈ ਏ।”

ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਮੇਰੇ ਵਲ ਖਿੱਝ ਭਰੀ ਤਕਣੀ ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੇਰੇ ਭਣੇਈਏ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਅਧੀਆ ਖਿਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੰਨ ਲਿਆ ਬਈ ਤੂੰ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਿਐਂ, ਕਾਲੀ ਤੋਂ ਗੋਰੀ ਤੇ ਆ ਗਿਐਂ ਪਰ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦੀ ਗੋਰੀ ਲੱਭ ਯਾਰ! ਆਹ ਕੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ!”

ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰਾ ਸੀਨਾ ਤਾਂ ਵਿੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਏਹਨਾਂ ਨਾਲ, ਏਦਾਂ ਮਾਰਿਆ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ।”

ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਭਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਏਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਗੋਰੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਏ ਤਾਂ ਏਹਨੂੰ ਕੁੜੀ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਏਹਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ।”

ਮੈਂ ਭਰਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਰਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਜੇ ਗੱਲ ਇੰਡੀਆ ਪੁੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਘਟਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਛੱਡ ਹੀ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਕੇ ਦੇਰ ਲਈ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਪਰ ਤਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਨੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ।

ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਪਤਨੀ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਾਰਟੀ ‘ਤੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਕ-ਅੱਪ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਸੂਐ ਕੋਲ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਸਾਇਰਾ ਬਾਨੋ, ਨਿਰੀ ਸਾਇਰਾ ਬਾਨੋ! ...ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਰੰਨ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਟ ਲਈ ਓਏ ਤੂੰ?”

ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਰਮਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਉਪਰ ਵੀ ਜਦ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੇਕਅੱਪ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਖੀਆਂ ਕਰਦੀ ਅੰਗੀ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਘੁੰਮਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਇਹ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਿਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕੇਂਗਾ, ਇਕ ਔਧਾ ਬੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਗੋਰੀ ਜੋਗਾ ਹੀ।”

“ਭਾਜੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਇਕੱਲਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦਾ! ...ਏਹ ਔਰਤ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਏ!”

“ਫਿਰ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੁੜਾ ਬੁੜੀ ਤੇਰੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਆ ਤੇ ਤੇਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਓਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਬਣੈਂ?”

“ਭਾਜੀ, ਪ੍ਰੋਮਿਜ਼, ਮੈਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਐਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਣ ਲਗੀ।”

“ਉਹਨੇ ਕੀ ਰੋਕਣਾਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਇਸ਼ਕ-ਪੇਚੇ ਦੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਲਝਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾਂ।”

ਗੱਲ ਸੱਚ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜੀ ਨੇ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਓਨਾ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਿੰਨਾ ਨਸੋਰਾ ਵੇਲੇ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਭਰਜਾਈ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਫਰੋਲਦੀ ਹੋਈ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਈ?”

“ਪੰਜਾਬੀ।”

“ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਏਂ ਇਹ?”

“ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਏ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ।”

“ਸੱਚ! ...ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇੰਡੀਅਨ ਏ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ?”

“ਪਸੰਦ ਏ, ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਏ।”

“ਪਰ ਤੇਰੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਦਾ ਖਬਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।”

“ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ।”

“ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੀਸ ਹੀ ਨਹੀਂ!”

“ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਦੀ ਇਕ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਦ ਕਰਦਾ ਏ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਏ, ਯਾਦ ਏ ਆਪਾਂ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ ਸੀ; ਵਿਟਨਿਸ। ਓਹਦਾ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਕਿੰਨਾ ਪਾਵਰਫੁੱਲ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬੋਲ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਸਾਜ ਹੀ ਸਨ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹੋਰਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਸੰਭਲਦੇ ਹੋਏ ਖਾਸ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਹਟ ਦੇਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਗਰੈਂਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕੈਨਾਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉੱਚੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿੱਕਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲ, ਸਡੌਲ ਤੇ ਦੇਸੀ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਰ ਜਿਹੀ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਨੀ ਦੇਰ ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸਮਝਦੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ?”

ਉਹ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ‘ਸਾੜੀ ਵਾਲੀ’ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਨਹੀਂ, ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ‘ਸਾੜੀ ਵਾਲੀ’ ਦੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੱਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।”

“ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਇਹ, ਜ਼ਰਾ ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ, ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਸਿਰਫ ਏਸ ਸਾਈਜ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਕੱਟ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਨੀਆਂ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੀਸ ਹੀ ਨਹੀਂ!”
 ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,
 “ਕੀ ਹੋ ਰਿਹੈ?”
 “ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ਦੱਸੋ।”
 “ਮੈਂ ਕੰਮ ਤੇ ਆਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਜ਼ਰਾ ਬਾਹਰ ਗਈ ਹੋਈ ਐ, ਜੇ ਤੂੰ ਘੰਟੇ ਲਈ ਨਿਆਣਿਆਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਵੇਂ
 ਤਾਂ...।”

“ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਚਲੇ ਜਾਨਾਂ।”
 ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਆਵਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਘੰਟਾ ਭਰ
 ਭਾਜੀ ਦੇ ਘਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਠਹਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਰਜਾਈ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਗੱਲ
 ‘ਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,
 “ਤੂੰ ਏਹ ਗੰਦ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ? ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ?”
 ਮੈਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗ ਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਾ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਬੋਲਣ
 ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਓ ਮਾਈ ਗੌਡ, ਓ ਮਾਈ ਗੌਡ! ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਤੇ ਹੋ ਗਏ, ਲਗਦਾ ਏ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਗਨੈਂਟ ਆਂ!”
 “ਪਰ ਏਨਾ ਘਬਰਾਈ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਏ?”
 “ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਏ? ...ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਗਨੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਿਸਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ!”
 “ਕਿਉਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?”
 “ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੇਰਾ ਬੱਚਾ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਗੋਰੇ
 ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿੰਨੀ ਨਸਲਵਾਦੀ ਏ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ‘ਤੇ
 ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੁਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਜੇ ਇਹ ਬੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੋਚ ਲੋਕ ਕੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਗੇ!”
 “ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਲੋਕ! ...ਬੱਚਾ ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਏ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ?”
 “ਬੱਚੇ ਦਾ ਜੀਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ...ਇਹ ਵੇਅਨ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ! ...ਜ਼ੋਅ, ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ
 ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ।”

ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,
 “ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਏਂ, ਜੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਤਰੀਕੇ ਨੇ।”
 “ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਬੋਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਔਰਤ ਹਾਂ।”
 ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਸਲ, ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,
 “ਐਨੀਆਂ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਛੱਡਾਂਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਲ ਲਵਾਂਗਾ।”
 “ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਲ ਲਵੇਂਗਾ! ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਟ ਵੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ! ...ਫੇਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਂ ਹੀ
 ਪਾਲਿਆ ਕਰਦੀ ਏ!”

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਹ ਗੁਸਲ ਤੋਂ ਮੁੜਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਬੈਂਕ ਗੌਡ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਹੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੀ!”
 ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੇ ਏਨਾ ਹੀ ਫਿਕਰਵੰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ
 ਕੀ ਮਤਲਬ ਪਰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੀ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ।
 ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਕੀ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਆਮ ਜਿਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ
 ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਸਕਾਂਗਾ! ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਹੋਣਗੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਿਚ ਮਾਣ ਸਮਝਣਗੇ ਜਾਂ
 ਫਿਰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਚਲਾਵੀਂ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਜਿਉਵੀ ਜਾਵਾਂਗਾ! ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ
 ਨਾ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਸਥਿਰ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਚਲਾਵਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਔਰਤ ਹੈ। ਇਕ ਬੱਚਾ ਹੀ ਤਾਂ

ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੇਅਨ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਖੋਹ ਜਿਹੀ ਪੈਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਨੀਆਂ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਈਏ।”

“ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਕਰਾ ਲੈਨੇ ਆਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਏ।”

“ਵਿਆਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਲੈਣਾ ਵੀ ਏ।”

“ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ...ਜੋਅ, ਦੁਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਏ।”

“ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਤਲਬ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹੀ ਨੇ; ਪਤਨੀ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਘਰ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਰ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਿਰਖ ਜਿਹਾ ਵੀ ਉਠਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਤ੍ਰੇੜ ਜਿਹੀ ਵੀ ਉਭਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਚਾਹੁਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੱਡਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਫੜ ਲਵਾਂ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੀ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਗਦੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਲ ਵੰਡ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਿਟੈਂਡੈਂਸੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਨੌਕਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨ ਦੇਖ ਲੈ। ਦੁਕਾਨ ਲਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਬੱਝ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛਾ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ...ਜਦ ਉਹਨੂੰ ਟਾਈਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਂਗਾ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਗੀਆਂ।”

“ਭਾਜੀ, ਇਹ ਐਨੀਆਂ ਏਦਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਨਹੀਂ।”

“ਤੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾਂ ਯਾਰ! ਮੇਰਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਐ, ਇਹ ਗੋਰੀਆਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਤੂੰ ਪੈਸੇ ਖਲਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਦਾ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ!”

“ਆਪਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰੱਸੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾ ਸਕਦੇ।”

ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਐਨੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

“ਚੱਲ, ਹੋਰ ਠਹਿਰ ਲੈ, ਸਭ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣੈਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਨਾ ਕਿ ਨਾਈਆ ਵਾਲ ਕਿਡੇ ਕਿਡੇ ਕੁ ਆ, ਨਾਈ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਜਮਾਨਾ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣੇ ਆਂ!”

ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੰਡਨ ਦੇ ਧੁਰ ਉਤਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਘਰੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਰਾਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ। ਪੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਗੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਘਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਸਾਂ ਸੌਣ ਦਾ ਵਕਤ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਬੱਸਾਂ-ਗੱਡੀਆਂ ਬਦਲ ਕੇ ਪੁੱਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਵੇਅਨ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਵੀ।

ਦੁਕਾਨ ਵਿਚਲੀ ਚੱਲੋ ਚੱਲ ਤੇ ਲੰਮੇ ਘੰਟੇ ਮੈਨੂੰ ਬਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋ ਹਾੜੇ ਲਾ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਰਾਤ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਰਾਤ ਐਨੀਆਂ ਵਲ। ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਐਨੀਆਂ ਵਲ ਵੀ ਪਏ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਧੋ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਇਕ ਚਾਬੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਹੈ ਹੀ।

ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾਂਗਾ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਨਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੁੜਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਵੁਕ ਹੋਣ ਲਗੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਝੱਟ ਦੇਣੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਆਈ ਲਵ ਯੂ’ ਕਹਿਣ

ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਜਦਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਿਆਰ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤਾਂ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਕਦੇ 'ਆਈ ਲਵ ਯੂ' ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਹਿਵਾਸ ਵੇਲੇ ਉਸ 'ਆਈ ਲਵ ਯੂ' ਆਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਏ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਦਿਨ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿਤੀ ਏ, ਆਈ ਰਿਅਲੀ ਲਵ ਯੂ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਆਂ!”

ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵਸਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੋਵਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਾਡੀ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਈ ਬੈਠੀ ਏ!”

“ਐਨੀਆਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੀ ਏ।”

“ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਲਕਣਾਂ ਵਾਂਗ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਏ, ਹਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਧੁਸ ਦਿੰਦੀ ਜਾ ਵੜਦੀ ਏ।”

“ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਹਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾਂ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿਜੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਜੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਡਵੀਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਡਵੀਨਾ ਸੁਹਣੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਵਾਨ ਵੀ। ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇਜ਼। ਉਹ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦੁਪਿਹਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਖਿਲਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹਾਸਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਡਵੀਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਏਸ ਚੁਡੇਲ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਏਂ।”

“ਐਨੀਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਮੱਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਏ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।”

“ਮੱਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖ।”

ਐਡਵੀਨਾ ਉਸ ਦੇ ਰੁਕ ਤੋਂ ਸਭ ਸਮਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਾਂ।”

ਐਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਔਖੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ!”

ਐਡਵੀਨਾ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੁਕਾਨ ਉਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਨੌਰਮਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਰਾਤ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵੈਨ ਖੜੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਵੈਨ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਰੋਡ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਆਇਆਂ।”

ਜਦ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੱਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਮ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਜੋ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਵੀ ਹੋਇਆ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਹ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਇਸੇ ਲਈ ਅਜ ਆਇਆਂ।”

“ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ?”

“ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਬਸ ਝਗੜਾ ਪਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਐਂ, ... ਐਨੀਆਂ ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਤੂੰ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾਂ, ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਟੌਮੀ ਸੀ।”

“ਟੌਮੀ ਕੌਣ?”

“ਟੌਮੀ, ਏਹਦੀ ਸਹੇਲੀ ਆਈਰੀਨ ਦਾ ਪਤੀ ਏ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਹਾਂ, ਦੇਖਿਆ ਏ ਪਰ ਓਹਦੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਪਿਆਰ ਏ।”
 “ਹੋਏਗਾ ਪਰ ਐਨੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰ ਰਹੀ ਏ, ਏਸੇ ਗੱਲੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਸਾਂ।”
 “ਸੈਮ, ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਇਹੋ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਕਿਉਂ ਸੈਂ।”
 “ਜਦ ਤੇਰੀ ਤੀਵੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸੌਂ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਜੂਸ ਪਿਆਏਂਗਾ?”
 “ਐਨੀਆਂ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਓਹਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਰੋਣ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮੋਢਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੀ ਹੋਏਗਾ ਨਾ!”

“ਜੋਅ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਬਹਾਨੇ ਆਂ, ਐਨੀਆਂ ਦਿਲੋਂ ਟੌਮੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਏ, ਤੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖ।”
 ਆਖਦਾ ਹੋਇਆ ਸੈਮ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਟੌਮੀ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਆਈਰਨ ਤੇ ਟੌਮੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਆਈਰੀਨ ਟੌਮੀ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹੀ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੁੰਘ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਟੌਮੀ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਮ ਮੇਰੇ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵੇਰੇ ਸੈਮ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਲ ਵਾਂਗ ਚੁੱਭਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਰਾਤੀਂ ਸੈਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।”
 “ਅੱਛਾ! ਹੁਣ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ ਉਹ!”
 “ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਟੌਮੀ ਸੀ।”
 ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਐਨੀਆਂ ਘਬਰਾ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏ ਇਹ ਹਰਾਮੀ! ਟੌਮੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਆਂ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਐਨੀਆਂ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੋ, ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਏ?”
 “ਮੈਂ ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ੋਅਰ ਨਹੀਂ ਆਂ, ਤੇਰੀ ਘਬਰਾਹਟ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਏਂ ਪਰ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੀ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।”
 “ਐਨੀਆਂ, ਮੈਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਏ ਕਿ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ‘ਆਈ ਲਵ ਯੂ’ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਤੈਨੂੰ ਰੋਕ ਰਹੀ ਸੀ।”

“ਦੁਬਿਧਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿ ਆਪਣਾ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੇਰ ਤਕ ਚਲ ਵੀ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਏਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਰਹਿ ਕੇ ਲਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਾਂਝੀ ਤਾਰ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਂ। ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ ‘ਆਈ ਲਵ ਯੂ’ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ।”

“ਐਨੀਆਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਗੱਲ ‘ਤੇ ‘ਆਏ ਲਵ ਯੂ’ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ।”

“ਜੋਅ, ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਯਕੀਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਏ, ਸੈਮ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ। ਜਿਹੜੀ ‘ਆਏ ਲਵ ਯੂ’ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਏਨੀ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਾ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ‘ਲਵ ਯੂ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਜਦ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਦਿਲੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਅੰਦਰ ਖੋਹ ਜਿਹੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਅਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਧਰ ਹੀ ਆ ਜਾਵੀਂ, ਕੁਝ ਮਹਿਮਾਨ ਆਏ ਨੇ।”

“ਕੌਣ ਆ ਰਿਹਾ ਏ?”

“ਮੇਰੇ ਤਾਏ ਦੀ ਕੁੜੀ ਸ਼ਿੰਦਰੀ ਕਨੇਡਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀ ਏ, ਦੋ ਦਿਨ ਇਥੇ ਰੁਕੇਗੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਏ।”

ਮੈਂ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਭਰਜਾਈ ਦੀ ਤਾਏ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਹਦੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭਰਜਾਈ ਤਾੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਗੋਰੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿੰਦਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੋਹਣੀ ਕੁਝ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਏ!”

“ਸੱਚ?”

“ਸੱਚ! ...ਜੇ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਹਨੂੰ ਹੀ ਇਥੇ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ!”

ਸ਼ਿੰਦਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਖਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਊਸ਼ਾ ਵੀ ਸੁਹਣੀ ਲਗਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਹੀ ਲਵਾਂ। ਇੰਡੀਆ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਹਣੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਲਿਆਵਾਂ। ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮੱਖਣ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਿੰਦਰੀ ਤਾਂ ਕਨੇਡਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੀਜ ਬੀਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿਵੇਂ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮੋਹ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਹੀ ਆਂ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਉਖੜਿਆ ਉਖੜਿਆ ਰਹਿੰਨਾ ਏਂ, ਸੱਚ ਦੱਸ ਕੀ ਗੱਲ ਏ?”

“ਐਨੀਆਂ ਡਾਰਲਿੰਗ, ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।”

“ਕੀ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਏ ਮੈਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਦਾ?”

“ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ।”

“ਫਿਰ ਜਦ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?”

“ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਉਂਗਲ ਲਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਏ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮੱਲ ਆ ਰਹੀ ਏ।”

“ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ?”

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾੜੀ ਵਾਲੀ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ।”

“ਹਰਮ ਵਿਚ?”

“ਹੋਰ ਕੀ, ਦੇਖ ਨਾ, ਕੋਈ ਤੂੰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਏ, ਕੋਈ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਏ, ਮੈਂ ਏਧਰ ਆਂ ਤੇ ਇਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਵੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮਸਾਜ ਕਰਾਉਂਦਾ ਏ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਰੁਕ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਸੈਮ ਦੀ ਟੋਮੀ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿਲ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਫਿਰਦਾ?”

“ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਸੈਮ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਡੈਨੀਅਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮੱਦਦ ਮੰਗੀ ਪਰ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ। ...ਫੇਰ ਮੈਂ ਟੋਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਐਨ ਉਸੇ ਵਕਤ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਸੈਂ। ...ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਟੋਮੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਚੁਆਇਸ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ।”

“ਬੈਂਕਿਉ ਐਨੀਆਂ। ਟੋਮੀ ਔਖਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਟੋਮੀ ਵੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਪਰ ਓਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੰਡੀਅਨ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸੌਣਗੇ ਇਹ ਗੋਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਪਰ ਵਿਆਹ ਆਪਣੀ ਸਾਡੀ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਉਣਗੇ।”

“ਤੇ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੈਂ?”

“ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਓਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ, ਤੇਰਾ ਰਵੱਈਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਦੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ, ਆਹ ਤੇਰਾ ਹਰਮ ਆਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਏ, ਬੋਲ ਸੱਚ ਏ?”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ,
“ਐਨੀਆਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਏ, ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਇੰਡੀਅਨਜ਼ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਮਾਂਪਿਓ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ।”

“ਕਾਹਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਹੀ ਰਿਹਾ ਏਂ ਅੱਜ ਛੱਡੋਂ ਜਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਪਰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸੁਕਰੀਆ!”

ਫਿਰ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਏ, ਪਲੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਚੱਲ।”

“ਐਨੀਆਂ, ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਆਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।”

“ਹੋਰ ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਹਰਮ ਵਿਚੋਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਕੱਢ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾਰਨਾ ਏਂ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਰੋਅਬ ਪਾਉਂਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।...

ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਜ਼ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਾਂਗ ਭੱਜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਛੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਦਾ ਕਦੇ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਗੁਫਾ ਵਿਚਲੇ ਆਖਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ।...

ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਹਿਲਾ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਪਿਓ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਂਗਾ?”

“ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਸਾਡੇ ਕਲਚਰ ਵਿਚ ਪਿਓ ਬਣਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਏ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ, ਜੇ ਪਿਓ ਨਹੀਂ ਬਣੇਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਮਰੇਂਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਔਲਾਦ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਤ ਰਹੇਂਗੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਰਹੇਗੀ।”

“ਜੋਅ, ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਤੌਹਫਾ ਦੇਵੇਂਗਾ?”

“ਐਨੀਆਂ, ਦਸ ਕੀ ਲੈਣਾ ਤੂੰ?”

“ਜੇ ਕੁੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਐਨੀਆਂ ਰੱਖੀ।”

“ਬਿਲਕੁਲ ਰਖਾਂਗਾ, ਐਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।”

ਉਸ ਰਾਤ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੂਤ ਪੀੜਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਖਬਰ ਏ?”

“ਐਨੀਆਂ!”

“ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੈਪੇਨ ਦੀ ਬੋਤਲ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚ: ਐਡਵੀਨਾ

ਬੈਟਰਸੀ, ਲੰਡਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਫਤਰ ਹਨ, ਸਟੋਰ ਹਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪਾਰਕ ਵੀ ਹੈ। ਬੈਟਰਸੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਵਿੰਗ ਰੋਡ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆ ਬੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਆ ਲਗਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੰਡਨ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੋਡ 'ਏ ਤੇਈ' ਨੂੰ। ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਫਲੈਟ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਫਲੈਟ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਫਲੈਟ ਖਰੀਦ ਨਿੱਜੀ ਬਣਾ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫਲੈਟ ਮਿਲਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਦੋਸਤ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪੈਣਾ। ਜੇ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਫਲੈਟ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਖਰੀਦ ਲੈਣੀ। ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰਾ ਲੈਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਜਾ ਕੇ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹੀ ਮਾਲਕ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਕੌਂਸਲ ਫਲੈਟ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਸਵਿੰਗ ਰੋਡ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬਾਨਵੇਂ ਬੀ ਫਲੈਟ ਡੈਨੀਅਲ ਨੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਫਲੈਟ ਦਾ ਨੰਬਰ ਏ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਦਾ ਬੀ। ਡੈਨੀਅਲ ਦਾ ਇਹ ਫਲੈਟ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹੈ।

ਡੈਨੀਅਲ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੁੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਰਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਲੈਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਫਲੈਟ ਦੇ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਲਵੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਫਲੈਟ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਕੌਂਸਲ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੱਖਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਕਰੋੜਾਂ ਪੌਂਡ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਡੈਨੀਅਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਪਰ ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਮਸਲੇ ਗਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਟੋਰ ਵੀ। ਇਹ ਫਲੈਟ ਮੈਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਵੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਅਕਸਰ ਗੋੜਾ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਲੋੜਕਾਰ ਦੋਸਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਥੇ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨੇੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੰਡਨ ਦਾ ਵੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਫਲੈਟ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਡਵੀਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਲਿੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਐਡਵੀਨਾ ਨਾਲ ਹਾਲੇ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਡਵੀਨਾ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਸਭ ਠੀਕ ਤਾਂ ਏ?”

“ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ? ...ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਆਂ ਕੋਈ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਮਰਦ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ ਜਿਹੀ ਸੁਹਣੀ ਤੇ ਜਵਾਨ ਔਰਤ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਸਰਦਾ ਹੋਏਗਾ!”

“ਜ਼ੋਅ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਏ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਘੱਟ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਰਦ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜੋਗਾ ਵਕਤ ਹੀ ਕਿੱਥੇ ਏ!”

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਜ਼ਾਕੇ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਆਈ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਰਦ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ ਆਂ, ਤੂੰ ਵੀ ਸੋਚ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ।”

“ਜੇਅ, ਇਕ ਸਲਾਹ ਦੇਵਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਏਸ ਚੁਡੇਲ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਓਸ ਸਤੀ ਜਿਹੀ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਈ ਚੱਲ।”

ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਡੈਨੀਅਲ ਵਾਲੇ ਫਲੈਟ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਡਵੀਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਲੈਟ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਸਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਡਵੀਨਾ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਫਲੈਟ ਤੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ, ਇਕ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਰਹਿ ਕੇ ਦੇਖ।”

ਉਹ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਰਹੇਗਾ ਉਸ ਫਲੈਟ ਵਿਚ?”

“ਕਿਉਂ? ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਫਲੈਟ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾਂ!”

ਉਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰਾ ਲੈਂਡਲੋਰਡ ਸਟੀਵਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰਾਂ।”

“ਕਿਉਂ? ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਝਗੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ?”

“ਨਹੀਂ, ਝਗੜਾ ਕੀ ਹੋਣਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਹ ਹੀ ਘੱਟ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਗੈਸਟ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਸਟੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਟੀਵਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੋਚ ਲੈ ਐਡਵੀਨਾ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਟਰਸੀ ਵਾਲੇ ਫਲੈਟ ਦੀ ਚੁਆਇਸ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਹੀ।”

“ਚੱਲ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦੇਖ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾਂ।”

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ ਆਂ, ਬਚ ਮੇਰੇ ਤੋਂ!”

“ਚੁਡੇਲ ਆਂ ਤਾਂ ਚੁੰਬੜ ਜਾ, ਐਵੇਂ ਡਰਾਈ ਕਿਉਂ ਜਾਨੀ ਐਂ!”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ।

ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਲੇਟ ਜਿਹੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਈਨ ਤੇ ਖਾਣਾ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਲੈਟ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੋ ਸੌਣ ਕਮਰੇ ਮੁਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਬੈਠਕ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਸੋਈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਗੁਸਲਖਾਨਾ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲਗਿਆ ਇਹ ਫਲੈਟ?”

“ਬਹੁਤ ਖੂਬ, ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਅਜ ਤੋਂ ਇਹ ਫਲੈਟ ਤੇਰਾ ਹੋਇਆ।”

ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਬੀ ਦਿੰਦਾ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਏ। ...ਧੰਨਵਾਦ!”

“ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨੁਕਸ ਏ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜਾ?”

“ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਇਕ ਅਫਰੀਕਨ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰੀਲਾ ਏ, ਦਾੜ-ਦਾੜ ਸੰਗੀਤ ਚਲਾਉਂਦਾ ਏ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਕੱਢਣ ਲਗਦਾ ਏ।”

“ਕੁਝ ਅਫਰੀਕਨ ਲੋਕ ਚੁਡੇਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਿਹੜੀ ਚੁਡੇਲ ਏ!”

ਕਹਿ ਕੇ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੀ ਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਾਈਨ ਦੇ ਦੋ ਗਲਾਸ ਪੀ ਲਵੋ! ...ਏਹਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ।”

ਉਹ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਈਨ ਪਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸਹਿਜ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੇਠੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਚੀਕਾਂ ਵੀ ਪੈਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਡਵੀਨਾ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੀ ਭੂਤਾਂ-ਚੁਡੇਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਰਹੇ ਆ।”

“ਚੱਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਚੁਡੇਲ ਵੀ ਸੋਧਾ ਲਿਆਵਾਂ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਚੁਡੇਲ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ।”

“ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਏਸ ਚੁਡੇਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗਾ।”

“ਜੋਅ, ਬਹੁਤਾ ਹੀਰੋ ਨਾ ਬਣ, ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਆਏ ਤੇ ਤੁਰ ਗਏ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਉਠ ਖੜਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿਚੋਂ ਤੌਲੀਆ ਕਢਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗੀ, ਫੇਰ ਖਾਣਾ ਖਾਵਾਂਗੇ।”

ਉਹ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਖਾਣਾ ਲਗਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਸ਼ਾਵਰ ਲੈਂਦੀ ਅੱਧ-ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਜਲਦੀ ਦੇਖ, ਸ਼ੌਵਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਈਪ ਬ੍ਰਸਟ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਏ!”

ਮੈਂ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਫੁਹਾਰਾ ਛੁੱਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ। ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮਿੰਟਾਂ-ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਫਲੈਟ ਜਲ-ਥੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਡਵੀਨਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਵਾਟਰ-ਫੁਕਸ ਦਾ ਫੋਨ ਲੱਭ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਲਕੜੀ ਦੀ ਛੱਤ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਚੀਕਾਂ ਵੱਜਣੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਲ ਰਿਹਾ ਸਮਾਗਮ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਸਾਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਾਈਪ ਦੇ ਫਟ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਦੋ ਕੁ ਬੰਦ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਤਕ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸਮਾਗਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲਾ ਫਲੈਟ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰਲੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਬਚਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਹੁਣ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਵੇਗਾ। ਕਾਰਪੈਟ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਚੋਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਵਾਈਨ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ।

ਸਵੇਰੇ ਐਡਵੀਨਾ ਜਲਦੀ ਉਠ ਖੜਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਵੜਦੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਸੱਚ ਦੱਸ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਏਸ ਫਲੈਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ?”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਫਜ਼ੂਲ ਜਿਹੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਏ?”

“ਬਹੁਤੇ ਮਰਦ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਕੰਡੇ ਵਰਤਦੇ ਨੇ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਪਿਆ ਸੀ!”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਇਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ ਆਂ, ਮੈਂ ਯੇ ਹਾਂ, ਵੇ ਹਾਂ!”

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹਾਲੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਕੀ ਏ! ਇਹ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਸ਼ਾਵਰ ਨੇ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਿੰਗਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਐਡਵੀਨਾ; ਉਮਰ ਤੀਹ-ਬੱਤੀ ਸਾਲ, ਕੱਚ ਲੰਮਾ, ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਨਿੰਗਰ। ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਇਕ ਖਾਸ ਰੋਅਬ। ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਬਲੈਂਡ ਵਾਲ; ਮੋਢਿਆਂ ਤਕ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉੱਚੇ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੰਮੇਰੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਟਰਾਊਜ਼ਰ-ਸੂਟ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੈਕਟ ਤੇ ਸਕ੍ਰੱਟ। ਗਲ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬੈਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਹਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕਮਿਊਟਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਹੈ।

ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲਦਿਆਂ ਹੀ ਆਏਗੀ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁਸਕਾ ਕੇ ਬੋਲੇਗੀ,

‘ਹੈਲੋ ਯੰਗ ਮੈਨ, ਹਾਓ ਆਰ ਯੂ?’

ਫਿਰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਕਾਉਂਟਰ ਤੇ ਰੱਖ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੈਂਬ੍ਰਟ-ਬਟਲਰ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਇਕ ਚੁਇੰਗਮ ਵੀ ਲਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰਦੀ ਬਣੇਗੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਬੋਸ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੇ ਮਤਿਹਤਾਂ ਬਾਰੇ, ਟਰੇਨ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਬਾਰੇ। ਕਦੇ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਘੰਟਾ ਭਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੜ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਹ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਜਗਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਡਵੀਨਾ, ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਏ ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਔਰਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

“ਚਲ, ਤੂੰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਂਗ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?”

“ਨਹੀਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ, ਇਹ ਠੀਕ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਏ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਏ।”

“ਉਹ ਕੀ ਏ?”

“ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖੁਦ ਵੀ ਗਿਣ-ਮਿਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਏ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਲ ਖਿੱਚਦਾ ਵੀ ਏ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਦਾ ਏ।”

“ਮਜ਼ਾਕ ਤੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ।”

“ਤੂੰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚਲਾ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਲਈ ਝਿਜਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਏ।”

“ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਸ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਆਪਣੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜਿਹੀ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੋਏਂਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਵੀ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਏ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਝਿਜਕ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਏ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਵੀ ਖੜਾਂ।”

“ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਏ, ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਸ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਤਕ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਏ।”

“ਔਰਤ ਵੀ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਰਦੀ ਏ, ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੇਹਤਰ ਮਰਦ ਦਿਸ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਦਾ ਮਰਦ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।”

“ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਪਾਉਣ, ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਏ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ?”

“ਕਿਹੜੀ?”

“ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਏ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਆਇਰਸ਼ ਔਰਤ ਵਿਚ ਕੀ ਦਿਸਦਾ ਏ? ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਧਾਰਨ ਔਰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਹੋਏਗਾ!”

ਆਖਦੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਉਡੀਕਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਐਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਟਾਲ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਤੇਰਾ ਫਲੈਟ ਵਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਫੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣਾ?”

“ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਰਟਨਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਇਕੱਲੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਾਂਗੀ।”

“ਦੇਖ ਲੈ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਕੋਈ।”

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਂਗਾ, ਇਕ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ?”

“ਨਹੀਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ ਹਾਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਰਾਤ ਇਕੱਠੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਆਂ।”

“ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣ ਗਈ ਆਂ।”

“ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਵਕਤ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਔਖਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਚੰਗਾ ਫੇਰ, ਉਹ ਫਲੈਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ।”

ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਹਿਰਖ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਲਾ ਜਿਹਾ ਵੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਲਈ ਯੋਰਕ ਜਾ ਰਹੀ ਆਂ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਸ ਕਰਾਂਗਾ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੇਂਗੀ?”

“ਚੱਲ ਆ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਅਜ ਸਟੀਵਨ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁੜੇਗਾ।”

“ਹੁਣੇ! ਪਰ ਮੇਰੀ ਦੁਕਾਨ?”

“ਤੂੰ ਟਿਪੀਕਲ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਏਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਬਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਮਰਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਦੇਖ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰਾ ਪੈਲੇਸ ਦਿਸਦਾ ਏ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰਾ ਲੰਡਨ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਏਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੰਦੀ! ਹੁਣ ਸਟੀਵਨ ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਇਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਆਂ, ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਓ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਫਜ਼ੂਲ ਏ।”

ਉਹ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪਰਦੇ ਤਾਣ ਕੇ ਹਨੇਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੋਮਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਦੀ ਬੋਤਲ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਗਲਾਸ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਰਿਲੈਕਸ ਕਰ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ, ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ, ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾ ਤੇ ਆ ਜਾ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ।”

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਹਿਜ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਗਾਹਕ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਦੇ ਗਲਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਭੁੱਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਚਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨੱਚਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਧੁੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਂਸ ਦੇ ਸਟੈੱਪ ਵੀ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨੱਚਣ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਈ ਘੰਟੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਜ ਵਾਲੀ ਐਡਵੀਨਾ ਡੈਨੀਅਲ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਾਲੀ ਐਡਵੀਨਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਖਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਅੱਡ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਉਰਜਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਨੇੜਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਵਾਂ। ਐਡਵੀਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਐਡਵੀਨਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਤਾਰੀਫ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਐਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਟਕੋਰ ਜਿਹੀ ਮਾਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।...

ਸਟਰੈਟਫੋਰਡ ਅਪੋਨ ਐਵਨ। ਸੈਕਸਪੀਅਰ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਥੀਏਟਰ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸੈਕਸਪੀਅਰ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰਾਮਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ‘ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ’ ਪਲੇਅ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਟਿਕਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਂਗ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮੈਂ ਹੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਹਾਂ। ਪਲੇਅ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਚੁੱਪੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਾਗਜ਼ ਡਿਗੇ ਦਾ ਖੜਕਾ ਵੀ ਸੁਣ ਪਵੇ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਬੰਦਾ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਬਾਹਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਏ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਏ।”

ਮੈਂ ਐਡਵੀਨਾ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੋਇਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ!”

ਉਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਮੌਢੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੁਲਾਉਣ ਆਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗਿਆ ਏ, ... ਕਿਸ ਨਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ?”

ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪਲੇਅ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਰ ਦਰਸ਼ਕ ਸਾਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮਗਰੇ ਹੀ ਐਡਵੀਨਾ ਵੀ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਖੜੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਸਿਰ ਮਾਰਦੇ ਆਖਦੇ ਹਨ,

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਉਹ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਆਂ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ?”

ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੱਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਉਹ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਏ।”

“ਮੁਰਖ ਲੋਕੋ! ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਪਲੇਅ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ?”

ਐਡਵੀਨਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਚੀਕਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜਾ ਬੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਸੋਰੀ ਮੈਡਮ, ਅਸੀਂ ਇੰਡੀਅਨ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਸਾਡਾ ਇਕ ਖਾਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਲੇਅ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਏ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ...”

“ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।”

ਮੈਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਰੌਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਪਾਸ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸੇ ਪਲੇਅ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖ ਸਕੀਏ। ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਏ?”

“ਹਾਂ, ਕਿਉਂ, ਇੰਡੀਅਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਏ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਲੰਡਨ ਜਾ ਰਹੇ ਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਏਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।”

ਇਸ ਖਬਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਢਿਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਆਂ-ਸੁਣੀਆਂ। ਐਡਵੀਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਐਡਵੀਨਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗ੍ਰੇਟ ਥੈਚਰ ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫੈਨ ਹੈ।...

ਮੈਂ ਤੇ ਐਡਵੀਨਾ ਵਕਤ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਜਗਾਹ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤਕ ਘੁੰਮਣ-ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਨਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਸਟਾਫ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਡਿਸਕੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬਣਿਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਲ-ਡਾਂਸ ਦੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੰਗਰ ਪਿੰਨੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਵਧੀਆ ਡਾਂਸਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਗਰੇਟ ਯੂਨੀਅਨ ਕੈਨਾਲ ਵਿਚ ਖੜੀਆਂ ਬੋਟ-ਹਾਊਸਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਉਥੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਰਾਹੀਂ ਲੰਡਨ ਦੀ ਸੈਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸੋਚਦਾ ਅਸਹਿਜ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਐਡਵੀਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

“ਜੋਅ, ਜਦ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਪਰ ਜਦ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।”

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਦੁਕਾਨ ਸੇਲ ‘ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦੁਕਾਨ ਵਿਚਣ ਨੂੰ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਲ ਭਰ ਵੀ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਦਰਾਂ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਏਨੇ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਦੂਜੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਕਾਨ ਵਲੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਇੰਡੀਆ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਆਵਾਂ। ਐਡਵੀਨਾ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਦੁਕਾਨ ਵੇਚ ਕੇ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ?”

“ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਸੈਟਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।”

“ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੈਟਲ ਹੁੰਦਾ ਏ?”

“ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ, ਦੋ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।”

“ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ?”

“ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਓ ਬਣਨਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ, ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦੀ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿਧਰੇ ਗਵਾਚ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਮ ਹੀ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਗੱਲ ਏ ਸੁਹਣੀਏ?”

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਏ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।”

“ਕਿਹੜੀ ਗਲਤੀ?”

“ਹੈ ਕੋਈ ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਦਾ ਬੋਝ ਬਣ ਕੇ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਏ ਤੇ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ!”

“ਦੱਸਣੀ ਚਾਹੇਗੀ?”

“ਮੈਂ ਬਚਪੱਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਂ ਬਣ ਗਈ ਸਾਂ, ਗਲਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਸਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਤੇ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ...ਮੇਰੇ ਬੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ।”

“ਅੱਛਾ! ਕਿਥੇ ਏ ਬੱਚੀ?”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗੀ! ...ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਅਡੋਪਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ।”

“ਓਹ! ਆਈ ਸੀਅ!”

ਆਖਦਾ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਏ?”

“ਬਹੁਤ, ਜਦ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਰੋਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਟੁੱਟਣ ਲਗਦਾ ਏ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਦਿਲ ਛੋਟਾ ਕਰ, ...ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਏ, ਬੱਚਾ ਹੋਰ ਲੈ ਲੈ, ਚੱਲ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿੰਨਾਂ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੁਟਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਤੂੰ! ...ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਏਸ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਇਕ ਟੀਸ ਏ, ਮੇਰੀ ਨਿੱਜੀ ਜਿਹੀ ਟੀਸ! ਹੋਰ ਏਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ।”

ਕੁਝ ਦੇਰ ਭਾਵੁਕ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸੌਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੋਚ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਇਹੋ ਰਾਹ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਸਟੋਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਇਕ ਪੱਬ ਹੈ। ਪੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਮੇਰੇ ਗਾਹਕ ਵੀ ਹਨ। ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਹੀ ਆਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਪੱਬ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਐਡਵੀਨਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਬ ਉਪਰਲੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਪੀਟਰ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਟਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹੈ। ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਟੂਡੀਓ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਟੂਡੀਓ ਤੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਬ ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਵਧਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘੁੰਮਿਆ-ਫਿਰਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਰੌਣਕੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਜ਼ਾ ਹੈ। ਪੀਟਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਡਵੀਨਾ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਦੋਸਤੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਪੀਟਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੇਰੀ ਐਡਵੀਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਔਰਤ ਏ!”

“ਅੱਛਾ! ਕਿਵੇਂ?”

“ਮੈਂ ਏਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਏ, ਬੜੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਏ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭ ਰਿਹਾ ਏਂ?”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵੀ ਏ, ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।”

“ਪੀਟਰ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।”

“ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਪੀਟਰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੋਰੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਨਸਲਵਾਦ ਤਾਂ ਛੁਪਿਆ ਬੈਠਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਟੋਰ ਚਲਾਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਭਵ ਆਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਤੁਹਾਡਾ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਦੋਸਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਨਸਲਵਾਦੀ ਸੱਪ ਦਾ ਫੱਠ ਕੱਢ ਮਾਰੇਗਾ। ਐਡਵੀਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੀਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਸੱਚ ਦੱਸ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖੁਸ਼ ਏਂ?”

“ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਆਂ, ਮੇਰੀ ਵੇਵ-ਲੈਂਗਥ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਏ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

ਮੈਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਏ ਕਿ ਬੈਟਰਸੀ ਵਾਲੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ।”

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿੰਨੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈਏ, ਇਕ ਜੋੜੇ ਵਾਂਗ ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਾਂ ਹਾਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ।”

“ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਏ।”

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਿਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਤਕ ਆਪਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਏ ਆਂ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਕ ਇਕ ਜਗਾਹ ਰਹੀਏ, ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਔਧੋ ਔਧਾ।”

ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਗੋਰੀ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਦਵਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਗਲ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਡਵੀਨਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਹੋਰ।”

“ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਆਂ ਕਿ ਤਜਰਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਆਂ, ਜੇ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰਹਿ ਲਵਾਂਗੇ।”

“ਨਹੀਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਵੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ।”

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਤੇਵਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ, ਐਡਵੀਨਾ ਨੂੰ, ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰਲੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੂੰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਏ!”

“ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ, ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਨ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਏ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ।”

“ਆਪਾਂ ਜਦ ਇਕੱਠੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਆਂ ਜੇਕਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤਾਂ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ।”

ਮੇਰੇ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਚੀਚੀ ਵਟਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ! ...ਤੂੰ ਰਿਹਾ ਨਾ ਪਾਕੀ ਦਾ ਪਾਕੀ!”

ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਛਟਪਟਾ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕਈ ਦਿਨ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਐਡਵੀਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਆਏਗੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਗਾਹਕ ਆ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ,

“ਤੇਰੀ ਗ੍ਰੈਡ ਫ੍ਰੈਂਡ ਅਜਕੱਲ ਪੀਟਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਏ।”

“ਫੇਰ ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਾਹਦੀ ਗ੍ਰੈਡ ਫ੍ਰੈਂਡ ਹੋਈ, ਪੀਟਰ ਦੀ ਹੀ ਹੋਈ!”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਐਡਵੀਨਾ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਨਸਲਵਾਦੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਦੋ ਦੋਸਤ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗਾਲ੍ਹ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਬੈਠਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਵਾਂ ਕਿ ਏਨੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਘਟੀਆ ਕਦਰ ਪਾਈ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੀਟਰ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰੀ ਐਡਵੀਨਾ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ?”

“ਜੀਸਸ ਕਰਾਈਸਟ! ...ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਏਸ ਔਰਤ ਨੂੰ? ...ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਏ! ...ਮੇਰੇ ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਏ!”

ਉਹ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਡੇਲ ਕਹਿੰਦੀ ਏ।”

“ਇਹ ਸੱਚ ਚੁਡੇਲ ਏ।”

“ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਪੀਟਰ!”

“ਕਾਹਦੀ ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਜੋਅ! ...ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਲਿਆ ਦਿਤਾ ਏਸ ਔਰਤ ਨੇ, ਤੂੰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਯੰਗ ਏ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਫੁਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਏ।”

“ਪੀਟਰ, ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਖਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ।”

“ਮੈਂ ਦਵਾਈ ਕਿਉਂ ਖਾਵਾਂ! ਏਸ ਚੁਡੇਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਤੁਰਦੀ ਕਰਾਂ!”

ਮੇਰੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਪੀਟਰ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਐਡਵੀਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸੌਰੀ ਜੋਅ, ਆਏ’ਮ ਰੀਅਲੀ ਸੌਰੀ! ...ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਗਏ ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਦੇ।”

“ਡੱਨ ਐਡਵੀਨਾ, ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਜਾਹ।”

“ਜੋਅ, ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਏ, ਮੈਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਂ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਖਤਮ ਕਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ।”

ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਲਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਧਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਆਪਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਦੋਸਤ ਆਂ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਦੂਜਾ ਹੱਥ ਵੀ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹਾਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਆਪਾਂ ਦੋਸਤ ਆਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੈੜੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੁਣ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੀਟਰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਡ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਏ, ਸਾਭ ਲੈ ਵਾਪਸ।”

“ਪੀਟਰ, ਮੈਂ ਉਡੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਡ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਕਰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਬ੍ਰਡ ਏ।”

“ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਐਡਵੀਨਾ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਏ, ਨੋ ਹਾਰਡ ਫੀਲਿੰਗਜ਼!”

“ਪੀਟਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੌੜਾ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੈਂ!”

“ਜੋਅ, ਇਹ ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਉੱਚੀ ਏ ਏਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਉੱਚੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਚੁਡੇਲ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਪਲੀਜ਼! ਤੂੰ ਏਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਵਾ।”

“ਪੀਟਰ, ਤੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਏਨਾ ਕਮਲਾ ਹੋਵਾਂਗਾ! ਗਲੋਂ ਲੱਥੀ ਚੁਡੇਲ ਮੁੜ ਕੇ ਗਲ ਪਾਵਾਂਗਾ!”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਸਵੇਰ ਐਡਵੀਨਾ ਸੋਫੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਉਪਰ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਮ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਅਜ ਰਾਤ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਏਂ, ਸਟੀਵਨ ਕਿਧਰੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਏ।”

“ਨਹੀਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਹੋਰ ਕੁਮੈਂਟਸ ਨੇ।”

“ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ।”

“ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਐਡਵੀਨਾ, ਮੈਂ ਅਜ ਬਿਜ਼ੀ ਹਾਂ।”

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਔਫਰ ਕਰ ਰਹੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਐਡਵੀਨਾ!”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਏ।”

ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖਾਹਸ਼ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਓਸ ਅਨਪੜ੍ਹ ਐਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਏ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ?”

“ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਨੂੰਮਾ ਏਂ, ਉਹ ਸਹਿਜ ਰਹਿੰਦੀ ਏ।”

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ!”

“ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਡਵੀਨਾ ਤੂੰ ਕੀਤਾ ਏ, ਪੀਟਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ।”

“ਓਸ ਬੁੱਢੇ-ਖੁਸਟ ਕੋਲ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਸੈਂ ਇਸ ਲਈ ਗਈ ਸਾਂ।”

“ਐਡਵੀਨਾ, ਸੱਚ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਨਿਭ ਸਕਦਾ।”

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚੁਡੇਲ ਆਂ, ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆ ਪਰ ਤੂੰ ਸੁਣੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ? ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ!”

ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰਦੀ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਏਂ; ਘਟੀਆ, ਖੁਦਗਰਜ਼, ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ!”

ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫਰਸ਼ ‘ਤੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ।

ਮੁੜ ਕੇ ਐਡਵੀਨਾ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਵੇਂ ਹੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਜਿਹੀ ਰਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਦੁਕਾਨ ਮੋਹਰ ਦੀ ਲੰਘਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੇ ਝਾਉਲੇ ਪੈਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਕਿਉਂ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨ ਹੀ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਘਾਟ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਐਡਵੀਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂ ਕਿ ਚਲ ਅਜ ਰਾਤ ਇਕੱਠੇ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੀਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਸ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਪੀਟਰ, ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿਤੇ! ਕਿਥੇ ਲੁਕੋਈ ਬੈਠਾ ਏਂ?”

“ਜੋਅ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਗਈ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਏਂਗਾ, ...ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ...ਪੱਬ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਐਡਵੀਨਾ ਪੱਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।”

“ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਹੋਵੇ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਐਡਵੀਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਏ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਕੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸਟੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਡਵੀਨਾ ਉਥੋਂ ਕਮਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਚਲੇ ਗਈ ਏ, ਕਿਥੇ, ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਈ।”

ਉਹ ਦੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਐਡਵੀਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਵੇਂ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਹੱਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਏਗੀ ਤੇ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਬੋਲੇਗੀ, ‘ਹੈਲੋ ਯੰਗ ਮੈਨ, ਹਾਓ ਆਰ ਯੂ?’ ਪਰ ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਤਰਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸਟੀਵਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਐਡਵੀਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਤਕ ਵੀ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੁਕਾਨ ਵੇਚ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੀਟਰ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਐਡਵੀਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਚੁਡੇਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਏਸ ਬੰਦ ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਅਜ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਖੋਲਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦਿਖਾ; ਓਨੋ

ਹੈਮਸਟੱਡ ਦਾ ਅਮੀਰ ਇਲਾਕਾ। ਮੈਂ ‘ਮਿਡਲਟਨ ਬਿਲਡਰਜ਼’ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪਿੱਕ ਅੱਪ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰੂਕੀ ਲੇਨ ‘ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਵੰਜਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ। ਇਥੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਮਾਲ ਡਿਲਿਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਹਨ। ਸੜਕ ਉਪਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਪੁੱਛ ਸਕਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ ਚੱਲ ਕੇ ਇਕ ਕੁੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ; ‘ਚਿੱਕੀ!’ ਚੀਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੱਛਾਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੱਤਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਦਿੰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ। ਮੈਨੂੰ ਚੀਨਣ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾ ਕੇ ਪਿੱਕ-ਅੱਪ ਹੋਲੀ ਕਰਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹੈਲੋ ਮਿਸ! ਬਵੰਜਾ ਨੰਬਰ ਘਰ ਕਿਥੇ ਕੁ ਏ?”

“ਆਏ ਦੌਤ ਨੋ!”

ਉਹ ਮੋਢੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਰੁਕ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਹੈ। ਸਕੱਰਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੰਗਰ ਲੱਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਹਾਂ। ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਵੰਜਾ ਨੰਬਰ ਘਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿੱਕ-ਅੱਪ ਦੀ ਕਰੇਨ ਨਾਲ ਇੱਟਾਂ ਤੇ ਰੇਤਾ ਲਾਹੁਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜੌਰਜ ਰੈੱਡਲੈਂਡ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹੀ ਚੀਨਣ ਕੁੜੀ ਵੀ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੌਰਜ ਰੈੱਡਲੈਂਡ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਓਨੋ ਏ?”

“ਹਾਂ।”

“ਮੈਨੂੰ ਮੈਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆ ਰਹੀ ਏਂ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਏ, ਉਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਤੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ।”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ।”

“ਸੌਰੀ ਓਨੋ! ...ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮੈਰੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।”

ਜੌਰਜ ਰੈੱਡਲੈਂਡ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਓਨੋ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਜੌਰਜ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਅਗੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਗੇੜਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਬਸ ਸਟੌਪ ਜਾਂ ਰੇਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਿਚਾਰੀ ਮੀਲ ਭਰ ਤੁਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪਿੱਕ-ਅੱਪ ਰੋਕਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਮਿੱਸ, ਬਸ ਸਟੌਪ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਏ, ਆਜਾ ਉਥੇ ਤਕ ਲਿਫਟ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਸੱਚ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਯਕੀਨ ਜਾਣ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਸ ਸਟੌਪ ਇਥੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ‘ਤੇ ਏ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨ ਕਰ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਸੋਚਦੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿੱਕ-ਅੱਪ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਹਿਸਤਾ ਜਿਹੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਬੈਕਿਉ।”

“ਮੈਨਸ਼ਨ ਨੌਟ, ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਵਕਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਮੈਂ ਪਿੱਕ-ਅੱਪ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਈ ਸੈਂ।”

“ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਿਸਜ਼ ਰੈੱਡਲੈਂਡ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਪਰ...”

“ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਏਂ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਲੋਕਲ ਹੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦੂਰ?”

“ਮੈਂ ਈਸਟ ਲੰਡਨ ਰਹਿੰਦੀ ਆਂ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਏ! ਕਹੋਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਡਰ ਗਰਾਊਂਡ ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ?”

“ਨਹੀਂ, ਨਜ਼ਦੀਕਲੇ ਬਸ ਸਟੌਪ ਤੇ ਹੀ ਲਾਹ ਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।”

“ਤੂੰ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਏਂ! ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ।”

“ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨੇ।”

ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਿਹ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਲਗਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਯਕੀਨ ਕਰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਏਂ, ਤੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਲੂੜ ਕੁੜੀ ਵਾਂਗ ਮਸੂਮ ਏਂ!”

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ।”

“ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਏਂ।”

“ਮੈਂ ਮਸਾਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਆਂ। ਮਸਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਆਂ।”

ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੈਨੂੰ ਝਟਕਾ ਜਿਹਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਰੋਡ ਤੋਂ ਇਕ ਮਸਾਜ਼ ਪਾਰਲਰ ਉਪਰ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਫਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਜਾਗਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਚਾਰਜ ਕਰਦੀ ਏਂ?”

“ਮੇਰਾ ਬੱਸ ਸਟੌਪ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਲਾਹ ਦੇ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਗੱਡੀ ਭਜਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਸ ਗਲਤ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਏਨੀ ਮਾਸੂਮ ਕੁੜੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਭੁੱਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

‘ਮਿਡਲਟਨ ਬਿਲਡਰਜ਼’ ਨਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਟੋਰ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਹਲਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਤਕ ਇਧਰੋਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਦ ਤਕ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਾਂਗਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਕੰਟਰੈਕਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੈ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕਈ ਕਾਮੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜੌਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਪਰ...। ਇਸ ਜੌਬ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ! ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਰਟੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।”

“ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਏ?”

ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਸਦਾ ਹੈ,

“ਉਸ ਦਾ ਮਸਾਜ਼ ਪਾਰਲਰ ਏ।”

“ਮਸਾਜ਼ ਪਾਰਲਰ?”

“ਕਿਉਂ, ਹੈਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ?”

“ਮਸਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਜ਼ਰਾ...!”

ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹਸਦਾ ਜਿਹਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਘਰੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਏ ਤੇ ਸਿਰਫ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਸਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਏ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਸਾਜ਼ ਪਾਰਲਰ ਹਾਈ ਸਟ੍ਰੀਟਸ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਸਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਰਖਿਆ ਏ।”

ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਕੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿਸਜ਼ ਰੈਂਡਲੈਂਡ ਦਾ ਮਸਾਜ ਕਰਨ ਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੋਰੀ ਜੌਹਨ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਨਾ ਕੱਢ ਲਵੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਧੰਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸਾਂ।”

“ਮਸਾਜ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਨਰ ਦਾ ਏ, ਜਿਸਮ ਦੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਆਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੱਛਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

“ਸੋਰੀ ਜੌਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਚੀਨੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਮਸਾਜ ਕਰਨ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਓਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾਂ!”

“ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮਸਾਜ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐਂਜਲਾ ਇਹ ਕੰਮ ਘਰੋਂ ਹੀ ਕਰਦੀ ਏ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਲਾਇੰਟ ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਆ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਇੰਟ ਓਨੋ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਏ।”

“ਓਨੋ ਕੌਣ, ਚਾਈਨੀ ਕੁੜੀ?”

“ਹਾਂ, ਉਹੀ ਯੰਗ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਐਂਜਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਏ।”

“ਜੌਹਨ, ਓਹ ਏਨੀ ਯੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਓਹਦੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨੇ।”

“ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ!”

ਆਖਦਾ ਜੌਹਨ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਏ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਵੀ ਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਐਂਜਲਾ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ, ਜੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਏਨਾ ਟਾਈਮ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ। ...ਕਿਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਓਹਦੇ ਮਗਰ ਫਿਰਦਾ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ।”

ਮੈਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਓਨੋ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁੱਧੂ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਹਿਰਖ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਓਨੋ ਉਪਰ ਹਾਸਾ ਵੀ। ਜੌਹਨ ਇਹ ਵੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਬੀ ਲੰਡਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਇਥੇ ਹੀ ਉਤਰੀ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਓਨੋ ਮੈਨੂੰ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ-ਸਿੱਤਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਹਾਲੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਐਡਵੀਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ। ਉਸ਼ਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਵੀ ਹੁਣ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਏਨੇ ਨੇੜ ਨੇ ਮੇਰੀ ਆਦਤ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਥ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਦੇ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਇਕੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਜਗੀਰੋ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਇਕੱਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੋਝਲ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਐਨੀਆਂ ਹੁਣ ਢਿਲੜ ਜਿਹੀ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਵਲ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੀਆਂ ਬਹੁਤਾ ਨਾ-ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਰੋਸੇ ਜਿਹੇ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ‘ਵੀਕ-ਐਂਡ ਡੈਡੀ’ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਨ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਰਚਵੇਅ ਰੋਡ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਓਨੋ ਬਸ ਸਟੌਪ ‘ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਰ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੁਹਣੀਏਂ, ਆ ਜਾ ਤੈਨੂੰ ਲਿਫਟ ਦੇ ਦਿੰਨਾਂ, ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਛੱਡ ਦਿੰਨਾਂ।”

“ਬੈਕਿਉ, ਮੈਂ ਠੀਕ ਆਂ।”

“ਤੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਦੇਖ ਮੌਸਮ ਕਿੰਨਾ ਖਰਾਬ ਏ! ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਬੱਸਾਂ ਰੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਆ ਜਾ, ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜਾਣਾ ਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਓਨੋ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਏ?”

“ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜੰਕਸ਼ਨ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਛੱਡ ਦੇ।”

ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਖੁਸ਼ਬੋ ਕਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਚੱਲ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਮਸਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਚਾਰਜ ਕਰਦੀ ਏਂ?”

“ਮੈਂ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਮਸਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਕਲਾਇੰਟ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ।”

“ਠੀਕ ਏ ਪਰ ਕੋਈ ਰੇਟ ਤਾਂ ਹੋਏਗਾ ਈ?”

“ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੇਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਹੈੱਡ ਮਸਾਜ਼, ਲੈੱਗਜ਼ ਮਸਾਜ਼, ਫੁੱਲ ਬੌਡੀ ਮਸਾਜ਼।”

“ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਏ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਜਨਿਸ ਦਵਾ ਦਿੰਦਾ।”

“ਬੈਂਕਿਊ।”

“ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਏ?”

“ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਤੋਂ?”

“ਦੇਖ ਸੁਹਣੀਏਂ, ਅਜ ਆਪਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਆਂ, ਜਦ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮਿਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂ?”

“ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ, ਮੇਰਾ ਹਸਬੈਂਡ ਲੀਅ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।”

“ਤੇਰੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂ ਓਨੋ?”

ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਬਸ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਲਾਹ ਦੇ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਜੰਕਸ਼ਨ ਰੋਡ ਨਹੀਂ।”

“ਇਥੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੀ।”

“ਓਨੋ, ਘਬਰਾ ਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜ਼ਰੂਰ ਏ ਪਰ...।”

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਉਹ ਉਤਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਓਨੋ, ਕੀ ਕਦੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀ ਸਕਦਾਂ?”

“ਕਿਉਂ?”

“ਦੇਖ ਠੰਡ ਕਿੰਨੀ ਏ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਚਾਹ ਪੀਣੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ?”

ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਕਰਕੰਨੀ ਹੈ।

ਹਫਤੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਾਈ ਸਟ੍ਰੀਟ ਉਪਰ ਮਿਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮਸਕ੍ਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਆ?”

“ਓਨੋ, ਕੌਫੀ ਪਿਲਾ ਦੇ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

“ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏ?”

“ਤੇਰੀ ਸੌਂਹ!”

ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚਲੇ ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਵਿਚ ਜਾ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਲੈਕ ਕਾਫੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਮਿਲਕ ਵਾਲੀ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਏਨਾ ਪਿੱਛਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ?”

“ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਬਸ ਇਤਫਾਕ ਏ ਪਰ ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾਂ।”

“ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਏ?”

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਖਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਸਦੀ ਏ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਲ ਤੋਰਦੀ ਏ।”

“ਹਰ ਔਰਤ ਲਈ ਤੇਰਾ ਇਹੀ ਡਾਇਲਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਏਗਾ।”

ਉਹ ਹਸਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਹਾਂ, ਇਹ ਡਾਇਲੋਗ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਪਰ ਤੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣ, ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਏ।”

“ਸਭ ਫਜ਼ੂਲ ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਖਿੱਚ-ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ।”

“ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਮੈਂ ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾਂ, ਦਸ ਰਿਹਾਂ।”

“ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਗ੍ਰੂਲ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਵੀ ਨਹੀਂ?”

“ਨਹੀਂ।”

“ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।”

“ਮੇਰਾ ਵੀ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਤੇ ਬਸ।”

“ਫਿਰ?”

“ਫਿਰ ਕੀ, ਵਿਆਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਖਤਮ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾਂ, ਬਹੁਤ ਇਕੱਲਾ।”

“ਇਕੱਲਾ ਏਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗ੍ਰੂਲ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਲਭ ਲੈ।”

“ਇਸੇ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਤੂੰ ਆ ਗਈ।”

ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਦੇਖ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ...ਮੈਂ ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ।”

“ਕਿਉਂ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਏ?”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਉੱਚੀ ਦੇਣੀ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ...ਕੀ ਨਾਂ ਏ ਤੇਰਾ?”

“ਜੋਆ”

“ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਜੋਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇੰਡੀਅਨ ਨਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਏਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ?”

“ਸਿੱਖ।”

“ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਨਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।”

“ਓਨੋ, ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ ਏ!”

“ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਏ। ...ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਗਈ?”

“ਉਹਦੀ ਬ੍ਰੈਸਟ-ਬੋਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।”

“ਬ੍ਰੈਸਟ-ਬੋਨ! ...ਕੀ ਮਤਲਬ ਤੇਰਾ? ...ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਬ੍ਰੈਸਟ ਕੈਂਸਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ?”

“ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬ੍ਰੈਸਟ ਵਿਚਲੀ ਹੱਡੀ ਕੱਢਣੀ ਪੈਣੀ ਏ ਤੇ ਏਸ ਲਈ ਉਹ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।”

“ਜੋ, ਤੂੰ ਏਨਾ ਭੋਲਾ ਏਂ ਕਿ ਜਾਣ ਕਿ ਬਣ ਰਿਹਾ ਏਂ?”

“ਓਨੋ, ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਭੋਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ।”

“ਤੂੰ ਓਹਦਾ ਹਸਬੈਂਡ ਸੈਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਏਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ...!”

ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਾਫੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ ਭਰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਓ ਕੇ ਜੋ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਚਲਦੀ ਆਂ। ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰੀਆ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਠੀਕ ਲਗਿਆ।”

“ਜੋ ਠੀਕ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੇ ਜਾਹ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਸਕੀਏ।”

“ਏਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।”

“ਏਵੇਂ ਨਾ ਕਹਿ ਓਨੋ, ਰੱਬ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਏ, ਆਪਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੇ ਜਾਹ।”

“ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਹੀ ਫਿਰ ਕਦੇ ਮਿਲ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਮਲਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਇਵੇਂ ਬੈਠਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ‘ਡੀ’ ਨੂੰ ‘ਦੀ’ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ‘ਟੀ’ ਨੂੰ ‘ਤੀ’ ਉਚਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੀ ਓਨੋ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਈ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦੇ ਅਕਸਰ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਘਰ ਦੀ ਸੌਂਪਿੰਗ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਭਰਿਆ ਬੈਗ ਸੀ। ਕਈ ਗੋੜੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਓਨੋ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ

ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੁਹ-ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲ ਆਉਂਦਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਹਿਕਾਮੇ ਜੌਹਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ।

ਇਹ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੇਰੀਅਤ ਭਰੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇੰਡੀਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਹਿਰੀਅਤ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਮ-ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ 'ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਲਗ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਓਨੇ ਵਰਗੀ ਕੁਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਫਲਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਫਿਰ ਹਾਈ ਸਟ੍ਰੀਟ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਰਨ ਵਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿਚਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ਨਾ!”

“ਨਹੀਂ ਓਨੇ, ਅਜ ਵੀ ਆਪਣਾ ਮਿਲਣਾ ਇਕ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਏ।”

“ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਤਾਂ ਏਥੇ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਏ।”

“ਓਨੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾਂ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ।”

“ਤੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ।”

“ਪਰ ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਵਕਤ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਏ।”

“ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਏਂ ਤੇਰਾ? ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਿਓਪਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਨੌਕਰੀ? ਕੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਸੈੱਟਲ ਹੋਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਡੇ-ਕੁਤੀਆਂ ਵਾਂਗ?”

“ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਏਂ ਮੇਰਾ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਭਾਵੁਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜਦ ਫਿਰ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਹੁੰਦੀ ਏ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਏ, ਸੋ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਫਸਾਂ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋਤਾਂਗੀ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋਤਾਂਗੀ।”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕਦਮ ਅਗੇ ਵਧਾਏਗੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਰੰਗ-ਜਾਤ ਵਿਚ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਸਲਵਾਦੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਰ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣੀ ਕਿੰਨੀ ਸੌਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਦੇ ਦੇਹ, ਕਦੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ।”

“ਏਵੇਂ ਕਰ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨੰਬਰ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਾ ਦੇ, ਕਦੇ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ।”

ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਟੇਡੀ ਖੀਰ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਏ? ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਨਾ ਏ?”

“ਗਰੀਨਫੋਰਡ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਏ!”

“ਹੁਣ ਸਮਝ ਲਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਜਦਾਂ ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜ ਰਹੀ ਏ!”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਏਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਭੱਜ ਰਹੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਏਮ ਕੀ ਏ।”

“ਮੈਂ ਸਮਝਦਾਂ ਪਰ ਆਪਾਂ ਸਧਾਰਨ ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਬਣ ਹੀ ਸਕਦੇ ਆਂ, ਕਦੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣੀਏਂ, ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਕੋਈ ਲੰਮਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਵੇ। ...ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਹ।”

“ਤੂੰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ?”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਏ, ਕਦੇ ਆ ਤਾਂ ਸਹੀ।”

“ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਿਨ ਵਿਹਲਾ ਏ?”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਆਂ, ਦਸ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਵਾਂ, ਕਿਧਰੇ ਘੁੰਮਣ ਚੱਲਾਂਗੇ।”

“ਠੀਕ ਏ, ਪਰਸੋਂ ਸਹੀ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਲਿਖਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉਨੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਨਰਸਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਆਈ ਸੀ। ਕੋਰਸ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਇਥੇ ਉਹ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਉਸ ਕੋਲ ਬਚਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ‘ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕੁਝ ਜੇਬੂ ਖਰਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਜਾ ਕੇ ਨਰਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਰਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਣਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਰੀਜੈਂਟ ਪਾਰਕ ਘੁੰਮਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਟਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਨੇ, ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਰਾਤ ਉਥੇ ਰਹਿ ਲਵੀਂ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਲਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਏਂ।”

“ਉਨੇ, ਇਹ ਵਿਆਹ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਪਰੋਸ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਹਰੇ ਲਿਆ ਰੱਖਣਾ ਏਂ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁਰਾ ਖੁਲ੍ਹੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਅਗੇ ਵਧੇਗੀ।”

“ਜੋਅ, ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਏਂ, ਚੀਨੇ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਇੰਡੀਆ ਪਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਏਸ਼ੀਅਨ, ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਮਾਂਪਿਓਂ ਹੀ ਤਹਿ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।”

“ਉਨੇ, ਹੁਣ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਮਾਂਪਿਓਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।”

ਉਹ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੇਂਗਾ?”

“ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਨਾਲ ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਖੜ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛ ਨਾ!”

“ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ।”

“ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਏਂ, ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਵੇ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਝਿਜਕਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਚਾਹ ਮੈਂ ਬਣਾਵਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਇੰਡੀਅਨ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਚਾਹ ਹੀ ਪੀਂਦੀ ਹਾਂ। ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਇੰਡੀਅਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕਾਫੀ ਨੇੜਤਾ ਏ। ਮੇਰੇ ਡੈਡੀ ਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਅਨ ਦੋਸਤ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਨੇ।”

“ਫਿਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਏਨੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਲਗਾ ਦਿਤੀ?”

“ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਜਦ ਕੋਈ ਬਰਤਣ ਖਰੀਦਦੀ ਏ ਤਾਂ ਠਕੌਰ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਏ ਕਿ ਇਹ ਤਿਤਕਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।”

“ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਰਤਣ ਸਮਝਦੀ ਏਂ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਚੀਨੀ ਦੇ ਬਰਤਣ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਤਿਤਕ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।”

ਉਹ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਭੋਲਾ ਏਂ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਤੇਰੀ ਵਾਈਫ ਤੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਗਈ ਏ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਰਹੀ ਏ।”

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?”

“ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਾਂਗੀ ਕਿ ਬ੍ਰੈਸਟ ਵਿਚ ਬੋਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਲਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਸਾਜ ਵਾਲੀ ਕਿੱਟ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਸਾਜ ਦੇਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਸਾਜ ਦਿੰਦੀ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਅੰਗ ਦੇ ਮਸਾਜ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਈਨੀ ਖਾਣੇ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੱਛੀ-ਚੌਲ ਉਸ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣੇ ਵੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਝੱਟ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਚਾਹ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਲਿਆਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਰਸੋਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਲੜ ਪਵੇਗੀ। ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੋਈ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮੋਹ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖ ਲਵਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਤੇ ਭੈਣ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਏਨੀ ਕੁ ਜਾਇਦਾਦ ਏ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਘਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਏ, ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਏ।”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਲੈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ?”

“ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸਟੇਅ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਲੈ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੀ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਉਥੇ ਨਰਸਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਏ।”

ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੁਣਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਏ?”

“ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।”

“ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕੁਝ ਵੀ।”

“ਦੇਖ ਜੋਅ, ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂਪਿਓਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ ਏਨਾ ਸੌਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਂਪਿਓਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਸਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।”

ਉਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਾਂ; ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਓਸ ਸੱਪ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੋਹੜ-ਕਿਰਲੀ ਹੈ। ਜੇ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਹੜੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਛੱਡਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਫ ਉੱਤਰ ਦੇਹ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵੇਂਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁੱਕਣਾ ਏ।”

“ਓਨੋ, ਏਨੀ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਪੈ, ਆਪਾਂ ਹਾਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਣ ਲਈਏ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟਰਕਾਉਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਜਿਹਾ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਨੋ ਦਾ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਹਫਤੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਾਹਲਾ ਪੈਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਕਾਨ-ਮਾਲਕਣ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਓਨੋ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਆਂ ਇਥੇ?”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਰ ਤੋਰਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਸਮੱਸਿਆ ਏ ਤੇਰੀ?”

“ਸਮੱਸਿਆ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਏ, ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੜਫਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਸਮਝੋ!”

ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਜੇਅ, ਤੈਨੂੰ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਮਨ ਜੋੜ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਲੈਂਦੀ ਏ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹਿਆ।”

“ਓਨੋ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ‘ਨਾਂਹ’ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।”

“ਪਰ ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ‘ਹਾਂ’ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜੇ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ, ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਸਨ, ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਏਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਸੀ।”

“ਤੂੰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਔਰਤ ਏਂ ਓਨੋ!”

“ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਆਂ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲਿਆਂ ਏਂ ਮੈਨੂੰ?”

“ਆਪਣੇ ਘਰ।”

“ਜੇ ਸਦਾ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਾਹ ਦੇ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਹਿਜ ਹੋ ਕੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਆਪਣੇ ਮਾਂਪਿਓ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਕਿ ਇਹ ਇੰਡੀਅਨ ਲੋਕ ਚਲਾਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਭਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ।”

ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾ ਸੋਚਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੇਅ, ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਏ, ਵਿਆਹ ਲਈ ‘ਹਾਂ’ ਜਾਂ ‘ਨਾਂਹ’।”

“ਓਨੋ ਵਿਆਹ ਲਈ ‘ਹਾਂ’ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ।”

“ਕੈਸੀ ਸਮੱਸਿਆ?”

“ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬੋਤਾ ਜਿਹਾ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉਹ ਗ੍ਰੈ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਰਹੀ ਏ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਏ।”

“ਗੱਲ ਬੀਤੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਏ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਖਹਿਤਾ ਨਹੀਂ ਛੁਡਵਾ ਸਕਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦੇ।”

“ਠੀਕ ਏ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਦਿਤਾ ਪਰ ਵਿਆਹ ਲਈ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਅਦੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਗਈ ਆਂ।”

“ਅੱਛਾ! ਹੋਰ ਕੀ ਜਾਣ ਗਈ ਏਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ?”

“ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦਾ ਏਂ!”

“ਸ਼ਰਾਬ ਬਣੀ ਈ ਬਕਵਾਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਏ।”

“ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ!”

“ਬੈਂਕਿਊ ਵੈਰੀ ਮੱਚ! ਇਸੇ ਲਈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਏਂ?”

ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਬੇਬਾਕ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਕਲਵੰਦ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਤੀ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ!”

“ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ...?”

“ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਏਨੀ ਵਰਾਇਟੀ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗੀ।”

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਏਨੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸੇ ਕੁਝੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਓਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੁਝੀ ਦੇ ਸਕੇ।

ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਚਾਈਨੀ ਡਰੈੱਸ ਵਿਚ ਆਵੇਂ ਤੇ ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਚੱਲੀਏ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਅ, ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਗੋਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨਸਲਵਾਦੀ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚਾਈਨੀ ਕੁਝੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਤਕ ਵੀ ਪੁੱਜ ਜਾਣ।”

ਇਹ ਨਸਲਵਾਦ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਾਰ ਹਾਰਨਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ। ਏਨੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਓਹਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਭੰਨ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ!”

“ਪਰ ਆਪਾਂ ਹਾਲਾਤ ਇਥੋਂ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦੇਈਏ! ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਵਾਂਗੇ, ਸਿਰਫ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ!”

“ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾਂਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਹੀ ਸਹੀ।”

ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਚਾਈਨੀ ਡ੍ਰੈੱਸ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੀਲਾ ਲੰਮਾ ਗਾਊਨ ਸੰਭਾਲਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ, ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਗਾ ਮੈਂ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੀ।”

“ਬੈਕਿਊ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਜਿੰਗਟਨ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ‘ਤਾਜ’ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਡਰ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਓਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼ਾ ਕੱਸੇ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੜ ਪਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਚੌਕਸੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਉਸ ਦੇ ਵੀਜੇ ਦਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਿਓਂਤ-ਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੀਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਥੇ ਪੱਕੀ ਸਟੇਅ ਵਾਸਤੇ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਖਰੀਦਣ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਓ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਸਾਜ ਪਾਰਲਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਫਨੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦੇਵਾਂ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਪਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਚੱਲ ਆ, ਤੇਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਵਾਂ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇੰਡੀਅਨ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੀ।”

“ਓਨੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਏਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਐਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਤੇਰੇ ਮੰਮੀ-ਡੈਡੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ।”

“ਚੱਲ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਐਨੀਆਂ ਕੋਲ ਚਲਦੀ ਆਂ, ਓਹਨੂੰ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਰਹੇ ਆਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹਟ ਜਾਵੇ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ।”

“ਕਿਤੇ ਇਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ।”

“ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਏਂ ਤੂੰ!”

ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗੁਨਾਹ-ਭਾਵਨਾ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਡਰਨ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੀ ਓਨੋ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਇਵੇਂ ਕਰ, ਇਹ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਕਮਰਾ ਛੱਡ ਦੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਰਹਿ।”

“ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਤੇ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੈ ਵੇ।”

“ਹਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ।”

“ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਏਗਾ ਸੋ ਕੱਲ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਅਜ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ!”

ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਓਨੋ ਦੇ ਘਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਓਨੋ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਸਹਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਏਨੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਭਰਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਖਿਝਣਾ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੀਅਰ ਪੀਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਓਨੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਉਹ ਭੰਵੀਰੀ ਵਾਂਗ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਭਰਾ ਓਨੋ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਤੇ ਏਹਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਿਹਾ?”

“ਨਹੀਂ ਭਾਜੀ, ਏਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਵਾਪਸ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਏ।”

“ਪਰ ਇਹ ਬਿਹੋਵ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਵਾਂਗ ਕਰ ਰਹੀ ਏ।”

“ਚੀਨਿਆਂ ਦਾ ਕਲਚਰ ਅਜਿਹਾ ਏ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।”

“ਕਲਚਰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਵੀ ਇਹੋ ਏ ਪਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਚੜ ਬੈਠਦੀਆਂ ਨੇ, ...ਏਹਦੇ ਤੋਂ ਬਚ, ਕਿਤੇ ਬੱਚਾ-ਬੁੱਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇਰੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।”

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਫਿਕਰਵੰਦ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਨਾ ਚਾਹ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਨੋ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪੈ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਓਨੋ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਲਿਆ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਸਮਾਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਇਕ ਟੱਬਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਢੋਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੇੜੇ ਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਸੋਈ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬਰਤਣ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਚੌਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਕਰ, ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਕਰ, ਮੱਛੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਕਰ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਰੌਕਰੀ। ਮੇਰੀ ਰਸੋਈ, ਮੇਰਾ ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਸ ਦਾ ਹੈ; ਰੇਡੀਓ ਕਲੋਕ। ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਰਮ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਧੁੰਨਾਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਧੁੰਨ ‘ਤੇ ਅਲਾਰਮ ਲਾ ਲਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਿਕ ਧੁੰਨ ਚਾਈਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਲਾਰਮ ਨੂੰ ਉਸ ਧੁੰਨ ਦੇ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ ਰੋਨਾ ਏ! ...ਮੈਂ ਗਈ ਤੇ ਬਸ ਆਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਖਾਤਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਏ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗੀ, ਫਿਰ ਹੈਪੀ ਐਂਦਿੰਗ ਆਫ ਦਾ ਲਵ ਸਤੋਰੀ ਲਾਈਕ ਇੰਦੀਅਨ ਫਿਲਮਜ਼!”

ਉਹ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਉਪਰ ਵਾਪਸ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਟੁੱਟਦਾ-ਭੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਮਟਰ-ਗਸ਼ਤੀ, ਹੁਣ ਇੰਡੀਆ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਜਾਹ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਕੁੜੀ ਤੇ ਉਂਗਲ ਰੱਖੇਂਗਾ ਬਾਪੂ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਈ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰਸੋਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਕ ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਖੀ ਵੀ ਹੋਈ ਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੀਂ ਐ ਤੇਰੇ ਲਈ।”

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸੁਫਨੇ ਫੁੱਟ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਓਨੇ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਐਨੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇ।”

“ਜੋਅ, ਮੇਰੀ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ?”

“ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਏ ਪਲੀਜ਼ ਕਰ ਦੇ।”

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਤੇਰੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।”

“ਸਭ ਸਹੇਲੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਅੱਜ ਤੋਂ, ਤੇਰੀ ਸੌਂਹ।”

“ਸੌਂਹਾਂ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਤੂੰ ਕੰਮ ਦੱਸ।”

“ਗੱਲ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਓਨੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਏ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖੀ ਬੈਠੀ ਏ ਪਰ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਸਾਡੀ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣਾ ਏ।”

“ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ?”

“ਓਨੇ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਏ, ਇਥੇ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਸੱਚ ਜਾਣ ਕੇ ਮਰ ਹੀ ਜਾਏਗੀ ਵਿਚਾਰੀ!”

“ਜ਼ਰੂਰ ਤੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੋਏਗਾ, ਕੋਈ ਲਾਰਾ ਲਾਇਆ ਹੋਏਗਾ।”

“ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਕਹੀਆਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਕਿਆਸ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਇਥੇ ਆ ਰਹੀ ਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।”

“ਕਿਵੇਂ ਰੋਕੇਂਗਾ?”

“ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮੱਦਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਏ।”

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?”

“ਦੇਖ ਐਨੀਆਂ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚ ਸਕਦੀ ਏ।”

“ਕਿਹੜਾ ਝੂਠ?”

“ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਜੋਅ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਰਹੇ ਆਂ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਨਾ ਆ।”

“ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਝੂਠ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।”

ਉਹ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੀ ਨਰਮ-ਦਿਲ ਸਹੇਲੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਮਿੰਨਤਾਂ-ਤਰਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਖਰ ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਓਨੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੋਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਐਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਰੋਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਬੇਰਹਿਮ ਆਦਮੀ ਏਂ, ਜੀਸਸ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।”

“ਏਵੇਂ ਨਾ ਕਹਿ ਐਨੀਆਂ, ਮੈਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ!”

ਓਨੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅੰਜੂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਰਾਈਸ ਕੁੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਚੌਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਮੱਛੀ। ਬਾਕੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਭਾਂਡੇ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਵੇਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਬੈਠਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੜਕ ਉਪਰ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਨੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਓਨੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਫੋਨ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਾਂ।”

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਫਿਰ ਕੁਝ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਜੂ ਹਾਂ।”

ਆਖਦੀ ਅੰਜੂ ਫੋਨ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੋਨ ਉਪਰ ਓਨੇ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਅ, ਤੂੰ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?”

“ਨਹੀਂ ਤਾਂ।”

“ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਝੂਠ ਬੋਲੀ!”
 ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਓ ਮੇਰਿਆ ਰੱਬਾ! ਐਨੀਆਂ ਏਨੀ ਝੂਠੀ ਨਿਕਲੀ!”
 ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,
 “ਓਨੋ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ?”
 “ਮੈਂ ਠੀਕ ਆਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਰਹੀ ਆਂ, ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ ਲੰਡਨ ਰੁਕੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”
 “ਓਨੋ, ਤੇਰਾ ਇਹ ਸਮਾਨ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਰਮਾਇਆ ਏ, ਪਲੀਜ਼! ਏਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦੇ!”
 ਆਖਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਦਮ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
 ਹੁਣ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੰਦ-ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ ਪਰ ਚਾਈਨੀ ਸੰਗੀਤ ਵਾਲਾ ਅਲਾਰਮ ਹਰ ਸਵੇਰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਕਿਹੜਾ ਹਰਾਮਦਾ ਨੌਕ ਕਰਦੈ; ਊਸ਼ਾ

ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਹਿਲਾ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਜੂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਡਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਔਝੜ ਹੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਟੈਂਟਲੋ ਐਵੇਨਿਊ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਮੈਂ ਟੁਆਇਲਟ ਜਾਣੈ।”
 “ਇਥੇ ਤੈਨੂੰ ਟੁਆਇਲਟ ਕਿਥੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂ? ਹੁਣ ਘਰ ਤਕ ਵੇਟ ਕਰ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੋਰ।”
 “ਜੀ ਨਹੀਂ, ਜਲਦੀ!”
 “ਇਥੇ ਨਾ ਚਰੀ, ਨਾ ਕਮਾਦੀ!”
 ਆਖਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਰੋਣ ਹਾਕੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ।
 “ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਕੁਝ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪੈ ਰਿਹੈ। ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣਾਂ, ...ਹਾਏ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਘਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਹੋਣਾਂ!”
 ਉਹ ਤਰਲਾ ਕਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਊਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਊਸ਼ਾ; ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰਹੀ ਮੇਰੀ ਗੂਲ-ਫ੍ਰੈਂਡ। ਇਸੇ ਰੋਡ ਉਪਰ ਉਸ ਦਾ ਫਲੈਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੰਜੂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,
 “ਜ਼ਰਾ ਹੋਲਡ ਕਰ, ਦੇਖਦੇ ਆਂ ਜੇ ਊਸ਼ਾ ਘਰ ਹੋਈ ਤਾਂ।”
 “ਊਸ਼ਾ ਕੌਣ?”
 “ਤੂੰ ਅੰਬ ਚੂਪਣੇ ਆਂ ਕਿ ਦੁਖਤ ਗਿਣਨੇ ਆਂ!”
 “ਫੇਰ ਵੀ!”
 “ਇਹ ਕਦੇ ਕਰਮਜੀਤ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਔਰਤ ਐ।”

ਆਖਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਕਾਰ ਖੜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਦਾ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਪਰ ਉਸ ਦਾ ਫਲੈਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜ਼ਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਅੰਦਰੋਂ ਕੜਕਦਾਰ ਅਵਾਜ਼ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਹੜਾ ਹਰਾਮਦਾ ਨੌਕ ਕਰਦੈ?”

“ਉਸ਼ਾ, ਮੈਂ!”

“ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਹ ਏਥੋਂ!”

“ਉਸ਼ਾ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ, ਮੇਰੀ ਵਾਈਫ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐ।”

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਹਿਸਤਾ ਜਿਹੇ ਡੇਝ ਕੁ ਇੰਚ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੰਗਲੀ ਵਾਲਾ ਲੋਕ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੇਰੀ ਵਾਈਫ ਨੇ ਟੁਆਇਲਟ ਜਾਣਾਂ, ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਏਨੂੰ ਲੈ ਜਾ।”

ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੰਦੀ ਟੁਆਇਲ ਵਿਚ ਛੱਡ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਮੱਧਰਾ-ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਮੇਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤਾਂ ਏਹ ਆ ਤੇਰੀ ਮਾਂ!”

“ਹਾਂ, ਇਹੀ ਆ।”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਪਰ ਤਾਂ ‘ਮਾਂ’ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਲੱਭਦਾ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਬੜਾ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਦੀ ਬੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਅਖੇ ਹਮ ਵਿਆਹ ਇੰਡੀਆ ਮੇਂ ਕਰਾਏਗੇ! ...ਤੇ ਵਿਆਹ ਲਿਆਇਆਂ ਏਸ ਰਹੀ ਜਿਹੀ ਨੂੰ!”

ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਅੰਗੂਠਾ ਗੱਡਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਉਸ਼ਾ ਤੋਂ ਖਰੀ ਤੀਵੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣੀ! ਲੱਖ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਲੈ ਕੇ ਲੱਭ ਲੈ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮਾਰਦੀ ਦੂਰ ਜਾ ਖੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਉਹ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ!”

ਜਦ ਤਕ ਟੁਆਇਲਟ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ਼ਾ ਅੰਜੂ ਵਲ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਭੈਣ ਜੀ, ਜ਼ਰਾ ਅਰਾਮ ਨਾਲ, ਆਓ ਏਥੇ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੋ।”

ਅੰਜੂ ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉਪਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ਼ਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਏਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਜੀਵ ਮਰਦ ਐ, ਸਾਡੇ ਢਿੱਡ ਫੁਲਾ ਕੇ ਆਪ ਹੱਸਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਨੀ ਆਂ ਕਿ ਰੱਬ ਕਰੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਤਕਲੀਫ ਮਰਦ ਨੂੰ ਝੱਲਣੀ ਪਵੇ! ...ਮੈਂ ਚਾਹ ਰੱਖਦੀ ਆਂ।”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ।...

ਕਰਮਜੀਤ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਕੱਠੇ ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮੇ-ਫਿਰੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਵੀ ਲਗ-ਭਗ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਕਸਰ ਹੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਿਰਾਏ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮੌਰਟਗੇਜ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਜਕੱਲ ਹੋਰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਵਿਓਂਤਾਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਲਾਹਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਹਲਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਦੋ ਕੁ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰੱਖ ਲਵਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਤੇਰੀ ਐਨੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਐ?”

“ਠੀਕ ਐ।”

“ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਦਿਲ ਭਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸੀ ਪਟੋਲੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਬੁੱਤਾ ਲਗੀ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਠੀਕ ਆਂ।”

“ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸਵਾਦ ਏਨੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੂੰ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਦਾਂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾਂ?”

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਦ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡੂੰ।”

“ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਟਕਰਾਵਾਂ?”

“ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਐਨੀਆਂ ਸਹੀ ਆ।”

“ਓਹ ਮੂਰਖਾ, ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੁੰਦੀ ਆ।”

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਇਕ ਕੁੜੀ ਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ ਹੋਈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਮਰਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਗਾਹ ਚਾਹੀਦੀ ਐ, ਜੇ ਤੂੰ ਓਹਨੂੰ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਰੱਖ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਤੈਨੂੰ ‘ਸੀਸਾਂ ਦੇਊ।’

“ਮੈਂ ‘ਸੀਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਈ ਠੀਕ ਆਂ!”

“ਤੂੰ ਤੁਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇ ਈ ਐ?”

“ਹਾਂ।”

“ਮੈਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਦਾਂ।”

ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਰਮਜੀਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਮਧਰੀ ਜਿਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਮਜੀਤ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਇਹ ਉਸ਼ਾ ਐ, ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਐ, ਆਪਾਂ ਏਹਦੀ ਹੈਲਪ ਕਰਨੀ ਆਂ, ਏਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਰਹੇਗੀ, ਜਦ ਤਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

“ਯਾਰ ਮ, ਮੈਂ...।”

“ਮੈਂ ਮੈਂ ਕੀ ਯਾਰ! ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ਼ਰੀਫ ਕੁੜੀ ਐ, ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਤੇਰਾ ਘਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁੰਜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਕੱਟ ਲਏਗੀ।”

ਉਹ ਚੋਸਤੀ ਦੇ ਰੋਅਬ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਚੋਸਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ਼ਾ ਦੀ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕਿਆ ਬੱਚਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਉਲਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਨਾਂ ਐ ਬਈ ਤੇਰਾ?”

“ਕਹਿ ਰੋਕੀ।”

ਉਸ਼ਾ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਕਰਮਜੀਤ ਸੈਟੀ ਤੋਂ ਉਠਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਲੈ ਬਈ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ, ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾਂ।”

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ਼ਾ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਖ ਜਿਹਾ ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ ਤਰਸ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਚਾਹ ਪੀਏਂਗੀ?”

“ਹਾਂ, ਪੀ ਲਵਾਂਗੀ।”

“ਰੋਕੀ ਲਈ ਕੀ ਲਿਆਵਾਂ, ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ?”

“ਏਹਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਏਹਦਾ ਖਾਣਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ।”

ਮੈਂ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿਚੋਂ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੁਧ ਪਿਲਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹ ਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੇਖ ਉਸ਼ਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ‘ਨਾਂਹ’ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਕਰਮਜੀਤ ਦੀ ਖਾਤਰ ਤੂੰ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਰਹਿ ਲੈ।”

“ਸ਼ਾਇਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਰਮਜੀਤ ਭਾਜੀ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।”

ਉਹ ਰੋਕੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਬਿਸਕੁਟ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਵਾਕਫ ਔਰਤ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਸ਼ਾ, ਕੀ ਕਹਾਣੀ ਐ ਤੇਰੀ?”

“ਕਰਮਜੀਤ ਭਾਜੀ ਨੇ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ?”

“ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਓਦਾਂ ਈ ਭੱਜ ਗਿਆ।”

“ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਫੋਨ ਉਪਰ ਦੱਸੀ ਹੋਏਗੀ, ...ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਨੇ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਕੇ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੁੰਡਾ ਹਰਾਮਦਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜੀਜਾ ਵੀ ਹਰਾਮਦਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਬਸ ਏਹੋ ਕਹਾਣੀ ਐਂ ਮੇਰੀ।”

“ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਰੱਖ ਸਕਣਾ?”

“ਠੀਕ ਐ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੋਈ ਕਮਰਾ ਲੱਭ ਲਊਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰ-ਢਕਣ ਚਾਹੀਦਾ ਐ।”

“ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਨਾ?”

“ਫੇਰ ਕੀ, ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਰਟੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਐ, ਜੇ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੂੰ, ਮੁੰਡਾ ਪਾਲੂੰ, ਹੋਰ ਕੀ!”

“ਕਰਮਜੀਤ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹੀ ਐ?”

“ਦੋ ਦਿਨ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਾਕਫ ਐ, ਉਹਨੇ ਈ ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।”

ਰੋਕੀ ਖੇਡੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ਼ਾ ਵੀ ਸਹਿਜ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਸਬੈਂਡ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?”

“ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਕਿ ਚਲ ਓਏ ਮਨਾ, ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਧਨਾ, ਬੇਗਾਨੇ ਪੁੱਤ ‘ਤੇ ਕਾਹਦਾ ਰੋਸਾ, ਜਿਨ ਧੈਅ ਮਾਰਿਆ ਸੋਟਾ! ...ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਟ ਖਾਧੀ ਪਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੀ। ਉਥੇ ਹਰਾਮਦਾ ਉਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਵੀ ਹਰਾਮਦੀ ਸੀ। ...ਕੀ ਦੱਸਾਂ! ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਤਾਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੱਛੜ ਨਿਆਣੇ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਐ, ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਆ!”

ਆਖਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਤ ਲਈ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਫਰਿਜ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਐਨੀਆਂ ਵਲ ਹੀ ਖਾ ਆਇਆ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਟੇਕ ਅਵੇਅ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਸ਼ਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਟਾ ਬਗੈਰਾ ਤਾਂ ਘਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਖਰੀਦ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਫਿਸ਼ ਐਂਡ ਚਿਪਸ ਹੀ ਚੱਲਣਗੇ?”

“ਠੀਕ ਆ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਖਾ ਲੈਨੀ ਆਂ।”

ਉਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਆਂ, ਏਸ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਨਾ ਕਿ ਕਾਹਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਲਬੇਤਨੇ ਆਂ। ਕੱਲ ਨੂੰ ਮਸਾਲੇ, ਆਟੇ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਪਿੰਗ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਘਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਿਹਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ; ਕੁਝ ਫਰੂਟ, ਸੀਰੀਅਲ, ਜੂਸ, ਦੁਧ, ਬਿਸਕੁਟ ਆਦਿ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੇ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਹਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹੰਸਲੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੈ ਸਕੇ। ਬਾਬਰੂਮ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਸੌਣ-ਕਮਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਟੈਲੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਦੇਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਂਗੀ?”

“ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੋਂ।”

ਬਾਹਰ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾ ਕੇ ਪਰਦੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪੀਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਚੁੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਜਾਜ਼ਤ ਐ?”

ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਆ, ਪਿਓ ਵੀ, ਭਰਾ ਵੀ।”

“ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਵੀ ਪੀਂਦਾ ਸੀ?”

“ਉਹ ਹਰਾਮਦਾ ਸਿਗਰਟ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕੁਝ ਪੀਂਦਾ ਸੀ, ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ!”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮੂੰਹ ਹੋਰਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੈਂਗ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੌਰੀ ਉਸ਼ਾ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਪੁੱਛਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਪੀ ਲੈਨੀ ਏਂ ਕਿ ਨਹੀਂ।”

“ਰੱਬ ਰੱਬ ਕਰੋ ਜੀ, ਏਦਾਂ ਦੀ ਹਰਾਮਦੀ ਚੀਜ਼ ਵਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ!”

ਰੋਕੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ ਸੈਟੀ ਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਾਲੀ ਸੈਟੀ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਸ਼ਾ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਐਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਐ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਦੁੱਖ ਦੇਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ।”

“ਰੱਬ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ! ...ਕਿਸਮਤ ਹਰਾਮਦੀ ਉਂਗਲ ਲਾਈ ਫਿਰਦੀ ਆ!”

ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਘੁਮਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਪਰ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੋਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਉਂਗਲਾਂ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਹੁਣ ਏਹਦਾ ਕੀ ਕਰਨੈ?”

“ਏਹਦਾ ਕੀ ਕਰਨੈ! ...ਰੱਖ ਛੱਡ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰੱਖਣੀ ਐਂ, ...ਵੈਸੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਨਾ-ਸੁਕਰਾ ਹੀ ਐਂ।”

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?”

“ਤੈਨੂੰ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਚੀਜ਼ ਦਿਤੀ ਐ, ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਡੌਲ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਖੇਡੇਂ! ਪਰ ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਬੈਂਕਸ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।”

“ਬੈਂਕਸ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਗਲ ਬਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪ ਦੌੜ ਗਿਆਂ!”

“ਨਹੀਂ ਓਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਐ, ਬਹੁਤ ਬੀਬੀ ਐ, ਕਦੇ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਐ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਵਾਂਗੂੰ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਐ।”

ਉਹ ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਦਸਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਨਹੀਂ ਬਈ, ਮਿੱਟੀ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ, ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਐ।”

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੁੱਡ ਲੱਕ!”

“ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਜਾਣੀ ਆਂ।”

“ਲੈ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਐ, ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਆਂ, ਉਹਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖੇ।”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਉਹਨੂੰ ਕਾਣਾਂ ਕਰ ਦੇਹ।”

“ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ!”

“ਇਹ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਐ, ...ਉਸ਼ਾ ਬੀਬੀ ਕੁੜੀ ਐ, ਲੋੜਕਾਰ ਐ, ਕਦੇ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗੀ ਤੇ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਕੰਨ ਪਾਇਆ ਵੀ ਨਾ ਰੜਕੂ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਗਰੰਟੀ!”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਰਮਜੀਤ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,

“ਕਿੱਦਾਂ ਬਈ, ਲਾਈ ਜਾਨੈਂ!”

“ਹੋਰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ!”

“ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?”

“ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਰਹੇਗੀ ਇਹ?”

“ਜਦ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹੈ?”

“ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਦਾ।”

“ਜਦ ਤਕ ਤੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ ਰੱਖ ਛੱਡ। ਜਦ ਮਨ ਭਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੀਂ। ...ਹੁਣ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ, ਜੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਉਸ਼ਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਰੈਂਟ ਬੁੱਕ ਬਣਾ ਦੇ, ਕਿਰਾਇਆ ਤੈਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਦੇਈ ਜਾਣਾ ਤੇ ਏਹਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਲਗੇ ਕਿ ਏਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਤਾਂ ਏਹਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ਕਿ ਘਰ ਜਲਦੀ ਖਾਲੀ ਕਰ, ਉਹ ਨੋਟਿਸ ਦਿਖਾ ਕੇ ਏਹਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਘਰ ਜਾਂ ਫਲੈਟ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਲੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ!”

“ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਬਈ ਬੜਾ ਛਾਤਰ ਦਿਮਾਗ ਐਂ!”

“ਏਹਦੀ ਖੱਟੀ ਹੀ ਤਾਂ ਖਾਈਦੀ ਐ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਗੋਰੇ ਐਂਡੀ ਤੋਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਪੌਂਡ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਜ ਉਹ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਤੇ ‘ਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦਾ।’”

“ਮੈਂ ਏਦਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਪਵਾਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ, ਨਾਲੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖਣਾ...”

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਂ, ...ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਐ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰੱਖਣੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।”

“ਫੇਰ ਵੀ ਔਰਤ ਐ, ਜੇ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ।”

“ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੌ ਪਰੋਬਲਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ...ਫੇਰ ਉਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਐਸਟ ਐ ਕਿ ਏਹਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਮ ਆਉਣੈਂ।”

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਹ-ਸੱਠ ਪੌਂਡ ਫੀ-ਹਫਤਾ ਕਿਰਾਇਆ ਆਉਣ ਲਗ ਪਵੇਗਾ। ਏਨੇ ਪੈਸੇ ਮੇਰੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਛੱਡਾਂਗਾ।

ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਖਾਣੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਮਾਹਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਦੇਸੀ ਖਾਣਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਵੀ ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਦੇਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾਕ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਸ਼ਾ, ਅਜ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।”

“ਕਿਉਂ, ਆਪਣੀ ਗੋਰੀ ਵਲ ਜਾਣਾਂ?”

“ਤੈਨੂੰ ਕੇਹਨੇ ਕਿਹਾ?”

“ਕਰਮਜੀਤ ਨੇ।”

“ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸਹੇਲੀ ਐ।”

“ਓਸ ਹਰਾਮਦੀ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵਾਧੂ ਐ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ?”

ਉਹ ਇਵੇਂ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਾਸਾ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਤੇ ਹਾਲੇ ਕੱਲ ਆਈ ਐ! ...ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਲਗ ਰਿਹੈ?”

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੁਰਾ ਲਗੇਗਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌ ਕੇ ਓਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤੇ ਮੁੜ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ... ਛੀ, ਛੀ!”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਮੁਹਰੇ ਇਵੇਂ ਹੱਥ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਚੀਜ਼ ਸੁੰਘ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਸੋਚ ਦੱਸ, ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਓਸ ਗੋਰੀ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਦਿਸਦੈ?”

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ; ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਐਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਏਨੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ, ਕੋਈ ਘਾਟ ਦਿਸਦੀ ਐ?”

“ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਪਣੱਤ ਆਉਂਦੀ ਐ।”

“ਫੇਰ ਮਾਰ ਉਹਨੂੰ ਗੋਲੀ, ‘ਰਾਮ ਨਾਲ ਘਰ ਬੈਠਿਆ ਕਰ।’”

“ਉਸ਼ਾ, ਏਨੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝਦੀ ਐਂ ਨਾ ਕਿ ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਬੰਧ ਟੈਂਪ੍ਰੇਰੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਐ।”

“ਹਰ ਮਰਦ ਹਰਾਮਦਾ ਇਹੋ ਸਮਝਦਾ ਪਰ ਔਰਤ ਏਦਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਇਕ ਮਰਦ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ।”

“ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਐ, ਕਦੇ ਮੈਂ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕੋ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗਾ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

“ਹੋਰ ਕੇਹਦੇ ਹੱਥ ਐ?”

“ਦੇਖ, ਆਪਾਂ ਦੋਨੋਂ ਜੇਸ ਟਰੈਕ ਤੇ ਪੈ ਗਏ ਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਹਿਦਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਔਝੜੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਹੀ ਅਗਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਲ ਜਾਣਾ ਪਏਗਾ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਮਤਲਬ ਏਹ ਕਿ ਤੂੰ ਪਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਜੇ ਕੋਲ ਆਈ, ਫੇਰ ਕਰਮਜੀਤ ਕੋਲ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਏਂਗੀ ਪਰ ਮਜਬੂਰੀ ਐ, ਮੈਂ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾਂ, ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਸੈੱਟਲ ਹੋਣ ਤਕ ਇਹੀ ਸਭ ਚੱਲੇਗਾ।”

“ਏਹਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਐ, ਇਕ ਸਾਥੀ ਲੋੜ ਕੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ।”

“ਊਸ਼ਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਐ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਾਲਾਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਆ ਬੰਦੇ ਨਾਲੋਂ, ਆਪਾਂ ਹਾਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ!”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਮਿਲ ਗਏ, ਬਸ!”

“ਨਹੀਂ ਊਸ਼ਾ, ਏਦਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਸੋਚੀਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ।”

“ਕਿਉਂ, ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਐ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਹੋਰ ਕਰਕੇ?”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਟਾਈਪ ਵੱਖਰੀ ਐ।”

“ਇਹ ਹਰਾਮਦੀ ਟਾਈਪ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ?”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਗਲ਼ ਹੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਫਿਕਰ ਨੋਟ, ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਅਤਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਗਾ ਲੈਣ ਦੇ, ਫੇਰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦੇਵੀਂ, ਮੈਂ ਏਹਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫਲੈਟ ਦਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਐਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਊਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਊਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਊਸ਼ਾ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਆਈ ਸੀ ਅਜ ਤੇਰੀ ਗੋਰੀ, ਅਕਲ-ਉਕਲ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ!”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦੀ, ਬਸ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਓਦਾਂ ਸੁਹਣੀ ਲਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਸੁਹਣੀ ਸੀ ਪਰ ਊਸ਼ਾ ਊਸ਼ਾ ਹੀ ਐ!”

“ਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਐ, ਤੇਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ!”

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਊਸ਼ਾ ਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਗਾਂ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਛਣ-ਛਣ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ਼ਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਗਾ ਰਹੀ ਐ?”

“ਐਵੇਂ ਕੁਝ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਗਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸਾਂ।”

“ਅੱਛਾ! ਸੁਣਾ ਕੁਝ।”

“ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੁਢ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਹੀ, ...ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਗੀਤ ਹੈਗਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਬੋਤਲ ਖੋਲ੍ਹੇਂਗਾ ਤਾਂ ਸੁਣਾਵਾਂਗੀ।”

ਅਗਲੀ ਸ਼ਾਮ ਜਦ ਘਰ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਬੈਠਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਊਸ਼ਾ, ਲਿਆ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਹਾਤਾ ਤੇ ਸੁਣਾ ਕੁਝ।”

ਉਹ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਪੈਂਗ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਗਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

ਕਿਥੇ ਤਾਂ ਰੱਖਾਂ ਏਹ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ,

ਕਿਥੇ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ ਵੇ ਗਲਾਸ,

ਵੇ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ,

ਤੇਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ,

ਸੁਹਣਿਆਂ, ਤੇਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ।
 ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਤੂੰ ਰੱਖ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ,
 ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇ ਦੇ ਨੀਂ ਗਲਾਸ,
 ਤੂੰ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਕਰ ਲੈ ਨੀਂ ਆਪਣਾ,
 ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਇਹੀ ਹਾਲ,
 ਸੁਹਣੀਏਂ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਇਹੀ ਹਾਲ।
 ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦੇ ਤੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ,
 ਉਥੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦੇ ਗਲਾਸ,
 ਤੂੰ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਕਰ ਲੈ ਨੀਂ ਆਪਣਾ,
 ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਇਹੀ ਹਾਲ,
 ਸੁਹਣੀਏਂ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਇਹੀ ਹਾਲ।

ਗਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਆਲਮ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 ਉਹ ਗਾ ਕੇ ਹਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਬਿਉਟੀਫੁੱਲ! ਤੂੰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਗਾਉਂਦੀ ਐ!”

“ਹਰ ਕੁੜੀ ਸੁਹਣਾ ਗਾ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਰੱਬ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਗਲਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਦਿਤਾ ਐ ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ।”

“ਚੱਲ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਗਾਇਆ ਕਰੀਂ।”

“ਕਿਉਂ? ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਿਉਂ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਣਦੀ ਜਾਨੀ ਐ।”

“ਝੂਠ! ਜਾਨ ਤਾਂ ਉਹ ਗੋਰੀ ਐ ਜਿਥੇ ਆਏ ਦਿਨ ਦੌੜ ਜਾਨੈ!”

ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿੰਗਾ ਜਿਹਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹਸਬੈਂਡ ਲਈ ਗਾਵਾਂ ਪਰ ਓਸ ਹਰਾਮਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ!”

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਤਾਂ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬੋਝੇ ਕੀਤੇ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਹਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੋਹਰੀਂ ਜਾਣ ਨੂੰ?”

“ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।”

“ਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਲਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੈਸਾ ਰਹੇ?”

“ਉਹ ਬੜੇ ਹਰਾਮਦੇ ਆ, ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਲਗੇ।”

“ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦੇ ਇਹਦੇ ਮਹਿਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਆ ਏਸ ਲਈ ਤੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਹ।”

ਉਹ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲਈ ਐ ਪਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ।”

“ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇ।”

“ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦੇਖਾਂ ਤੇਰੇ ਸੁਹਰਿਆਂ ਨਾਲ?”

“ਉਹਨਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾਂ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਆ।”

“ਤੂੰ ‘ਹਾਂ’ ਕਹਿ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾਂ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਹਰੇ ਬ੍ਰਮੀਘੰਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬ੍ਰਮੀਘੰਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਹਰੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਸੁਹਰਾ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਦੋਸਤ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਅਗੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਰੋਕੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਲਾਹ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਮੀਘੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਹਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਘਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਯਾਰ, ਇਹ ਕੀ ਧਰਮ-ਪੁੱਤਰ ਬਣਨ ਡਹਿ ਪਿਆ, ਏਨੀ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਸੀ ‘ਰਾਮ ਨਾਲ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ! ਨਹੀਂ ਖਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ।”

“ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਿੰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਕੇ ਹੋਈ ਐ, ਮੈਂ ਐਕਸਪਲੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ!”

“ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਤੇਰੀ ਗੱਲ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਪਰ ਏਹ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਨਹੀਂ, ...ਏਦਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਕ-ਅੱਧਾ ਬੱਚਾ ਹੋਰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ!”

“ਚਲੋ, ਏਹ ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਦਿਤਾ।”

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਏਨਾ ਖਾਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਜ਼ਰੀਰੇ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਗੀਤ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਖਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਕਰਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਹਰੀਂ ਟਿਕੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂ। ਤੀਜੇ ਕੁ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਦਿਲ ਲਗਦਾ।”

“ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਕੁਝ?”

“ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੋਈ ਸਿੱਧੇ ਮੂੰਹ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।”

“ਉਸ਼ਾ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਏਸੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਦੀ ਨਿਕਲਿਆਂ, ...ਏਦਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ...ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਿਗੜ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦਾ, ...ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਰਿਹਾ ਕਰ, ਆਪਣੇ ਹਸਬੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਛੋਹ ਦੇਹ।”

“ਉਹ ਹਰਾਮਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਚੁੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ!”

“ਤੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹਿ, ਪਲੀਜ਼, ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ!’

“ਠੀਕ ਐ!”

ਚੌਥੇ ਕੁ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਏਥੇ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਏਦਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆ ਜਿੰਦਾਂ ਬਕਰੀ ਤੁਕੇ ਚੱਬਦੀ ਹੋਵੇ!”

“ਤੂੰ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਕੱਢ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਟਿਕੀ ਰਹਿ, ...ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਵਿਗਾੜ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਲਵੇ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਬੁੱਕਦੇ ਆ, ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਈ ਬੱਕੀ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤਬੇਲੇ ਖੜੀ ਰਹਿਣੀ, ਗੁੱਡੀ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਅਸਮਾਨੇ ਚੜੀ ਰਹਿਣੀ!”

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ਼ਾ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਕੰਮ ਭੱਜ ਭੱਜ ਕੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੈਂਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਗਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,

ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,

ਮੈਂ ਕੱਢ ਲਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਵੇ,

ਪਰ ਤੂੰ ਹੂੰਗਰ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਵੇ,

ਸੁਹਣਿਆਂ, ਤੂੰ ਹੂੰਗਰ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਵੇ!...

ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁੜ ਆਈਆਂ ਹੋਣ।

ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਟੋਰ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਰਾਤ ਤਕ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ਼ਾ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦਾ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹੁਣ ਏਹਦਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਯਾਰ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਘਰ ਵੀ ਘੱਟ ਆ ਹੁੰਦੈ, ਐਨੀਆਂ ਵਲ ਚਲੇ ਜਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਨਾਂ।”

ਕਰਮਜੀਤ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲਭਦੀ-ਲਭਾਉਂਦੀ ਸਟੋਰ ਉਪਰ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦੈਂ ਫੇਰ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਐਂ, ਕਿਉਂ?”

“ਉਸ਼ਾ, ਮੈਂ ਕਾਹਲਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿੰਨੀ ਐਂ, ... ਨਾਲੇ ਹੁਣ ਵਕਤ ਐ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫਲੈਟ ਮਿਲ ਸਕਦੈ।”

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਆਪਣਾ ਫਲੈਟ, ਮੈਂ ਏਥੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਆਂ। ...ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਐ ਤਾਂ ਦੱਸ?”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੱਥ ਕੱਢਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਸ਼ਾ, ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨੀਆਂ ਹੈਗੀ ਐ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪਤਾ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਦਾ?”

“ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਨਾ; ‘ਘੋੜਾ ਫਿਰੇ ਗਰਾਂ ਗਰਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਂ।’ ...ਇਹ ਘੋੜਾ ਮੇਰਾ ਈ ਐ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਫੜਦਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਭੋਲੀ ਉਸ਼ਾ! ...ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪਣੇ ਮਾਂਪਿਓ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਐ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੈੱਟਲ ਹੋਣਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਇਆਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਝਾਕਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਈ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਆਂ।”

“ਕਿਉਂ? ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹਸਬੈਂਡ ਹੋਵੇ, ਘਰ ਹੋਵੇ, ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਹੋਣ?”

“ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀ ਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਰੱਬ ਉਪਰ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ, ਉਹ ਹਰਾਮਦਾ ਉਪਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬੈਠਾ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਏਥੇ ਤੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ, ਓਦਾਂ ਓਹਨੂੰ ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਐ।”

“ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹਰਾਮਦੇ ਕਰਮਜੀਤ ਦਾ ਕੰਮ ਐ!”

“ਕਦ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ?”

“ਅਜ।”

“ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ?”

“ਜੇ ਕੁਝ ਹਰਾਮਦਾ ਮਰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ!”

“ਉਸ਼ਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਨਾ ਕੱਢ!”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਦੀ ਆਂ, ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਵੀ ਮਰਦ ਹੀ ਐ, ਤੂੰ ਵੀ ਤੇ ਕਰਮਜੀਤ ਵੀ, ਸਭ ਹਰਾਮਦੇ!”

ਉਸ਼ਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਰਮਜੀਤ ਨਾਲ ਹਿਰਖ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਜੀਤ ਦੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੋਈ ਸੀਰੀਅਸ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ?”

“ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ। ...ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦੇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਫਲੈਟ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਾਂ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੀ ਭੱਜ ਦੌੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਫਲੈਟ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਨ ਉਸ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਟੈਂਟਲੋ ਐਵੇਨਿਊ ਉਪਰ ਇਕ ਫਲੈਟ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਪੁਆਉਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਸੈਟੀ ਤੇ ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਔਹ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਤੀਵੀਂ ਲੱਭ ਕੇ ਦਿਖਾਵੇਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾਂ।”

ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਗਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਪੇਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ,
ਪੇਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ,
ਜਦ ਤੁਰ ਗਈ ਮੈਂ ਪੇਕੇ,
ਜੈ ਵੱਡੀ ਦਾ ਕੁਲੱਛਣਾ,
ਢੇਰਾਂ ‘ਤੇ ਚੜ ਚੜ ਦੇਖੋ!”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਉਡੀਕ ਜਿਹੀ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਫਿਰ ਆ ਜਾਵੇ।

ਵਕਤ ਲੰਘਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਵਲ ਗੋੜਾ ਮਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਗੋੜੇ ਘਟਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੋਨ ਉਪਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੁਣ ਨਰਸਰੀ ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪੱਛਾਣ ਵਧਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਘਰ ਹਰਾਮਦੇ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਭੇਜਦਾਂ?”

“ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ...ਕੀ ਹੋਇਆ?”

“ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਮੇਰੀ ਡੋਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਮਜੀਤ ਹਰਾਮਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਐਂ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਓਹਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਖੂ-ਦਾਣਾ ਦਿੰਨੀ ਆਂ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਯਾਰ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤ ਐ, ਉਹਦੀ ਸੇਫਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਆਪਾਂ ਨੂੰ।”

“ਠੀਕ ਐ ਯਾਰ, ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਐ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਬੰਦਾ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਲੀ ਦੇ ਪਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਆ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਤੀਵੀਂ ਰੱਖਣੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਤੂੰ ਏਹਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਏਨੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਰਾਪਰੀ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਈ ਐ!”

ਉਹ ਹਿਰਖ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿੱਦਾਂ ਫੇਰ, ਕਦੋਂ ਕਰਾ ਰਿਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ?”

ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਇਹ ਸਵਾਲ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਵਕਤ ਪਾਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਹੜੀ ਪਦਮਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆਂ?”

“ਮੈਂ ਪਦਮਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰੋਣੈ! ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਐ।”

“ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਵਿਚਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਗਈ!”

“ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਘਰ ਆ ਜਾਵੀਂ, ਮਿਲਾ ਦੇਉ।”

“ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਪਦ ਸੁੰਘਣ ਔਣੈ!”

“ਉਸ਼ਾ, ਤੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈ, ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈ ਆ, ਹਾਲੇ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਐਂ, ਸੁਹਣੀ ਐਂ।”

“ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾਂ।”

ਉਹ ਖਿੜਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮਿਲਣ ਆਵਾਂ?”

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾਂ? ਹੁਣ ਚੁੰਬੜਿਆ ਰਹਿ ਏਸ ਤਲੰਗੀ ਜਿਹੀ ਨੂੰ ਹੀ।”

“ਉਸ਼ਾ, ਤੂੰ ਤੂੰ ਹੀ ਏਂ, ਸੱਚ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਰੀਸ ਨਹੀਂ! ਤੇਰਾ ਗੀਤ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁਨਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਪੈਂਗ ਪੀਣਾ ਚਾਹੁਨਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ, ਪਲੀਜ਼!”

ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਨਾ?”

“ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਪਿਲਾ।”

“ਆਜਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਮੁੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ, ਆਖਰ ਮੈਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਗਵਾਂਢ ਐ!”

ਉਹ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਆਖਦੀ ਹੈ।...

ਉਸ ਦਿਨ ਅੰਜੂ ਦੇ ਗੁਸਲ ਜਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਕਈ ਸਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਵੀ ਜਾਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਕਰਮਜੀਤ ਕਦੇ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫੋਨ ਉਪਰ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਉਹ ਮਿਡਲੈਂਡ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਲੰਡਨ ਵਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਚੱਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਟੈਸਕੋ ਵਿਚ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਅੰਜੂ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਓਹ ਇਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਵਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਪੱਛਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਆਦਮੀ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਹੈਲੋ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਲਗਦੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾ’ਬ ਹੀ ਆ, ...ਇਹ ਮੇਰਾ ਹਸਬੈਂਡ ਆ; ਮਦਨ ਲਾਲ।”

“ਨਾਈਸ ਟੂ ਸੀ ਯੂ! ...ਉਸ ਕਦ ਵਿਆਹ ਕਰਾਇਆ?”

“ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨੇ, ਮੁੰਡਾ ਕੁੜੀ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅੰਜੂ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਕਰਨ ਜਾ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਜ਼ਰਾ ਪਰ੍ਹੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਵੱਡਾ ਲੱਭਿਆ ਰਾਝਾ! ਏਹਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠੀਕ ਤੂੰ! ਨਾਲੇ ਮੇਰਾ ਬੁੱਤਾ ਲਗੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਦੇ ਕਦੇ।”

“ਜਾਹ ਓਏ ਜਾਹ! ...ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ, ...ਤੇਰੀ ਤੀਵੀਂ ਤੋਂ ਇਹ ਲੱਖ ਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਐ।”

“ਨਹੀਂ ਉਸ, ਸੱਚ ਦੱਸ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਚਮਕ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ, ...ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਲੱਭੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ?”

“ਸਭ ਹਰਾਮਦੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ!”

ਸਤਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਇਹ ਕੈਸਾ ਮੁਕਾਬਲਾ: ਜੈਕਲੀਨ

ਅਸੀਂ ਵੈਂਬਲੇ ਦੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਖੜੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਕਸ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਟਰੈਵਲਰਜ਼-ਕੈਂਪ ਲਗ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਜਗਾਹ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਪਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜ ਦੀ ਸੱਭਿਆ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਟਰੈਵਲਰਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਫਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ। ਜੈਕਲੀਨ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਥੋੜਾ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਸ਼ਲੀ ਰੋਡ ਉਪਰੋਂ ਇਕ ਅਲੀਵੇਅ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਆ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਹੋਵੇ।”

“ਪਰ ਨਕਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਏਧਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਐ, ਕੈਂਪ ਜੋਗੀ ਜਗਾਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।”

“ਸ਼ਾਇਦ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਚੱਲ ਤਾਂ ਸਹੀ।”

ਮੈਂ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਉਸ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਭੀੜਾ ਜਿਹਾ ਐਲੀਵੇਅ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਕੋਈ ਵਾਹਨ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੰਘਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਥੋੜਾ ਅਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੈਰਾਵੈਨਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਿਹੀ ਫੈਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਮੋਢਾ ਘੁੱਟਦਾ ਹਾਂ। ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਅਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੈਂਪ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੈਂਪ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਸਥਾਈ-ਕੈਂਪ ਜਾਪਦਾ, ਪੱਕੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਜਿਉਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ।”

ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਰਲੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਬਗਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰ ਬਗਲ ਨੂੰ ਚੌੜਾ ਪਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੇਟ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਬਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪੱਕਾ ਕਮਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਆਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ। ਇਕ ਇਕ ਕੈਰਵੈਨ ਖੜੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਬਗਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵੀ। ਹਰ ਬਗਲ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਪਾਰਕ ਹਨ। ਕੈਰਾਵੈਨਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹਨ। ਸ਼ਰਬਤੀ ਰੰਗ ਦੇ ਗੰਦੇ-ਲਿਬੜੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲ ਭੈੜੇ-ਭੈੜੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਗਭਲੀ ਉਂਗਲ। ਵਿਚ ਐਫ ਸ਼ਬਦ ਵਾਲੀ ਗੰਦੀ ਗਾਲੀ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਗੇਟ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਟੱਪ ਕੇ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਲ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਖਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੈਕਲੀਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਮਾਈਕੋ ਦੀ ਕੈਰਾਵੈਨ ਕਿਹੜੀ ਐ?”

ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੁੰਡਾ ਅਗਿਓਂ ਮੋਢੇ ਚੁੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਰਸਡੀਜ਼ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਅਸੀਂ ਮਾਈਕੋ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੇ ਆਂ।”

ਉਹ ਬੰਦਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੈਕਲੀਨ ਦੇ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ‘ਨਾਂਹ’ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮਾਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਰ ਕੈਰਾਵੈਨ ਕੋਲ ਖੜੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਇਹ ਇੰਡੀਅਨ ਕਿਸੇ ਮਾਈਕੋ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ।”

“ਮਾਈਕੋ ਕੌਣ, ਮੈਟਲ ਸਕਰੈਪ ਵਾਲਾ?”

“ਹਾਂ ਹਾਂ, ਉਹੀ।”

ਜੈਕਲੀਨ ਕਹਿ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਉਹਦਾ ਅੱਡਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਆਏ ਓ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ।”

ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਉਹ ਬੰਦਾ ਵੀ ਜੈਕਲੀਨ ਵਲ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਪੱਛਾਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਬੇਚੈਨ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਾਈਕੋ ਨੂੰ ਦੇਖੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਜੇ ਮਾਈਕੋ ਆਪ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਮਾਈਕੋ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ ਨਾ ਮਨਾ ਲਵੇ। ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬੱਸ ਆਉਂਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਬੱਸ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਹੱਦ ਪਰਾਇਮਰੀ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਆ।”

ਉਹ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਬਚ ਗਈ, ਮੌਮ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹੋਣਾ ਸੀ!”

ਅਸੀਂ ਮਾਈਕੋ ਦੇ ਬਗਲ ਮੁਹਰੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਬਾੜਖਾਨਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੇਟ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੈਕਲੀਨ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਹੀ ਮੈਂ ਵੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਮੱਧਰਾ ਜਿਹਾ ਮੋਟੇ ਸਾਰੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਵੀਲ-ਬੈਰੋ ਧੱਕਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਹੈਟ ਹੈ ਪਰ ਕਮੀਜ਼ ਲਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲ ਅਜੀਬ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਵੀਲ ਬੈਰੋ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦਾ ਜੈਕਲੀਨ ਵਲ ਭੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,

“ਓ, ਜੈਕੀ, ਓ ਮੇਰੀ ਧੀ ਜੈਕਲੀਨ!”

ਦੋਵੇਂ ਪਿਓ-ਧੀ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਕਲੀਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮਾਈਕੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤਕ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੈ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਓ ਜੈਕੀ, ਸੇ ਨਾਈਸ ਟੂ ਸੀ ਯੂ!”

ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਜੈਕੀ, ਇਹ ਬੰਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਐ?”

“ਮਾਈਕੋ, ਇਹ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ।”

ਮਾਈਕੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੈਰਾਵੈਨ ਵਲ ਲੈ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਕ ਅੱਪ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਬਾੜ ਨਾਲ ਭਰੀ ਖੜੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਵੀਂ ਰੇਂਜ ਰੋਵਰ ਵੀ। ਉਹ ਕੈਰਾਵੈਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਅਰ ਪੀਵੇਂਗਾ?”

“ਨਹੀਂ ਮਾਈਕੋ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਜਰਾ ਐ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੇਰੀ ਧੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਿਕਲੀ ਏ, ਕੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਛੋਟਾ ਰਹਿ ਗਿਐ।”

ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਕਾਫੀ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਜੈਕੀ, ਸੱਚ ਜਾਣ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ, ਰੋਜ਼ਮੈਰੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਐ?”

“ਠੀਕ ਐ, ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਐ ਪਰ ਅਜ ਘਰ ਹੀ ਐ।”

“ਚੰਗੀ ਔਰਤ ਐ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਐ, ...ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਈ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿਣਾ ਇਥੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਯੌਰਪ ਵਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾਂ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛਦਾ ਜਾਵਾਂ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ ਹੋਵੇ।”

“ਨਹੀਂ ਮਾਈਕੋ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ।”

“ਜਾਵੇਂਗੀ, ਮੇਰੀ ਬੱਚੀ, ਜਾਵੇਂਗੀ ਇਕ ਦਿਨ। ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਐ, ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਤੈਨੂੰ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦੇਵੇਗਾ।”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਤਮਾਕੂ ਵਾਲਾ ਬਟੂਆ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਿਗਰਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਇਹ ਇੰਡੀਅਨ ਤੇਰਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?”

“ਮਾਈਕੋ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਹੀ ਐ।”

“ਨਹੀਂ ਜੈਕੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ! ਇਹ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਐ। ...ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਐ ਤੇਰੀ?”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੈਂਤੀ ਸਾਲ।”

“ਪਰ ਜੈਕੀ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਉਨੀ ਦੀ ਹੋਈ ਐ, ਤੂੰ ਏਹਦਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ!”

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੈਕਲੀਨ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮਾਈਕੋ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਐ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ!”

“ਤੇਰੀ ਇਕੱਲੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਵੀ ਐਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੰਦਾ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਲਗ ਰਿਹਾ ਐ ਜਿਹਨੇ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਫਸਾ ਲਈ ਹੋਈ ਐ, ਮੈਂ ਇਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਜੈਕੀ, ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਛੱਡ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਹਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਵਾਂਗਾ!”

ਉਹ ਪਿਓ-ਧੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹਿਸਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਾੜ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਮੁਸ਼ਕ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮੁਸ਼ਕ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਟੋਨੀ ਦੇ ਕਬਾੜਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਾਈਕੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਐਂ? ਦੇਖ ਰਿਹੈਂ ਕਿ ਇਥੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਯਾਦ ਰੱਖ, ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ-ਵੇਚਦਾ।”

“ਨਹੀਂ ਮਾਈਕੋ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ, ...ਮੇਰਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਵੀ ਇਸੇ ਬਿਜਨਿਸ ਵਿਚ ਐ, ਬਸ ਐਵੇਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜਿਹਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੋਏਗਾ।”

“ਕੌਣ ਐਂ ਤੇਰਾ ਦੋਸਤ?”

“ਟੋਨੀ, ਟੋਨੀ ਕੌਰਕ।”

“ਉਹ ਵੈਂਬਲਡਨ ਵਾਲਾ ਟੋਨੀ?”

“ਹਾਂ, ਉਹੀ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮਾਈਕੋ ਜ਼ਰਾ ਨਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਡੀਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨਾਂ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸਾਡਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਕੀਮਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ।”

ਉਹ ਕੈਰਾਵੈਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਅਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੋਤਲਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਠੰਡੀ ਬੋਤਲ ਖੋਲਦਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਧੀ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਰੱਖੇ ਪਰ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਏ, ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਨਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਆਦਮੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵਾਂਗਾ।”

ਮੈਂ ਮਾਈਕੋ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਉਪਰ ਹੱਥ ਫੇਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਾਈਕੋ ਬੀਅਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਾ ਫਿਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਟੋਨੀ ਕੌਰਕ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰਾ ਦੇ, ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ, ਪੈਸੇ ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਏ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ।”

“ਮਾਈਕੋ, ਟੋਨੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਐ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨੇ ਕਿ ਨਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਪਰ ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਾਲ ਅੜਿਆ ਪਿਆ ਏ।”

ਉਹ ਤਰਲਾ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਉਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਜੈਕਲੀਨ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੂੰ ਠੀਕ ਐਂ ਨਾ?”

“ਹਾਂ, ਠੀਕ ਆਂ, ਬਸ, ਥੋੜੀ ਕੁ ਦੇਰ ਲਈ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਆਂ। ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਐ ਮੇਰੀ, ਪਿਓ ਟਰੈਵਲਰ ਤੇ ਮਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਹਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਾ।”

“ਜੈਕੀ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਆ, ਬਸ ਗੱਲ ਏਨੀ ਐ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਿਓ ਟਰੈਵਲਰ ਐ, ਘੁਮਕਤ ਐ, ਇਹ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੋਈ ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਿਆ-ਪੋਸਿਆ।”

“ਸਿੰਘ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਐ, ਜੇ ਮੌਮ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਪਾਲਦੀ, ਮਾਈਕੋ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਮ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ, ਸੋਚਾਂ ਤਾਂ ਡਰ ਲਗਣ ਲਗਦੈ।”

ਅਸੀਂ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਟਰੈਵਲਰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪਲ ਕੁ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੈਸ-ਪੈਡਲ ਦੱਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮਾਈਕੋ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਝਗੜਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦਾ।”

“ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਦਸ ਦਿਤਾ ਐ।”

ਜੈਕਲੀਨ ਬਾਹਰ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ।...

ਅਸੀਂ ਵੈਸਟ ਰੋਡ ਦੇ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਮੂਵ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗਵਾਂਡਣ ਗੋਰੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਮੁਸਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇਖ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਉਂਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਆਂ, ਤੇਰੀ ਗਵਾਂਡਣ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਆਂ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਝਿਜਕਣਾ ਨਹੀਂ।”

“ਸੁਕਰੀਆ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਗਵਾਂਢੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵਾਂਗੇ।”

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਜੀਸਸ ਸਭ ਕਰੇਗਾ, ਏਸ ਘਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਡੀ ਖੂਬ ਨਿਭਦੀ ਸੀ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਇਹ ਦਸ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਆਂ?”

“ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ; ਇੰਡੀਅਨ ਲੋਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਮਿਸਟਰ ਖਾਨ ਜਾਂ ਪਟੇਲ। ਮਿਸਟਰ ਖਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਕਪੜੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣੇ ਸਨ ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਪਟੇਲ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੱਛਾਣ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਚਾਲ ਤੋਂ ਵੀ।”

“ਇਹ ਵੀ ਖੂਬ ਰਹੀ!”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਘਰ ਬਦਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਕਿਥੇ ਆ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਹੈਲੋ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕੁੜੀ ਵੀ ਖੜੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੁੜੀ ਗੋਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਿਪਸੀਆਂ ਵਰਗਾ ਸ਼ਰਬਤੀ ਰੰਗ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਜਿਹਾ ਨੱਕ ਤੇ ਮੱਥਾ ਵੀ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਏ, ਜੈਕਲੀਨ।”

“ਹੈਲੋ ਜੈਕਲੀਨ, ਅਜ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਗਈ?”

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੈਕਲੀਨ ਵੀ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਦਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਇਹਨੇ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਏ, ਹੁਣ ਕਾਲਜ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਸਿਕਸਥ ਫੋਰਮ ਵਿਚ ਏ, ਏ ਲੈਵਲ ਕਰ ਰਹੀ ਏ।”

“ਸੌਰੀ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਏਹ ਜ਼ਰਾ...।”

“ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੇ ਗਈ ਏ, ਕੱਚ ਦੀ ਛੋਟੀ ਰਹਿ ਗਈ ਏ ਪਰ ਤੇਜ਼ ਬਹੁਤ ਏ।”

ਜੈਕਲੀਨ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ?”

“ਹਾਂ ਜੈਕਲੀਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਏ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਵਧੀਆ ਗਵਾਂਢ ਮਿਲਿਆ ਏ।”

ਕੁਝ ਕੁ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੈਕਲੀਨ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵੇਲੇ ਗਵਾਂਢੀ ਹੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸੱਚ ਏ।”

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਂਕ ਐ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ, ...ਮੈਂ ਇੰਡੀਅਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੀ ਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਈ ਆਂ।”

“ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਏ, ਹਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ।”

“ਹਾਂ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਐ, ਜਿਪਸੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਮਾਇਕੋ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਸਾਂ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਮਾਇਕੋ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਾਇਕੋ ਦੇ ਜਿਪਸੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਿਤ ਦੇ ਸਫਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਅੱਕ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਇਕੋ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਇਸ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦ ਵੀ ਵਕਤ ਮਿਲੇ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਝਿਜਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਵੂਲਵਰਥ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਂ-ਧੀ ਇਕੱਲੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਇਕੋ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਦ ਕਦੇ ਉਹ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ। ਜੈਕਲੀਨ ਵੀ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਵਾਂਗ ਗਾਲਤੀ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਕਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਖੜ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਗੇ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਜਗਾਹ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਵੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਲਾਕਾ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਦੋਨੋਂ ਬੱਚੀਆਂ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਘਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਪੈਦਲ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਪਾਰਕ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਕ ਟੱਪੇ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਡਿਲਿਵਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਠਾਰਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਵਿਹਲਿਆਂ ਵੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਦੂਰੀ ‘ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਦਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ। ਮੈਂ ਘਰ ਹੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੈ-ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਧੁੱਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਬੈਂਚ ਤੇ ਬੈਠ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜੈਕਲੀਨ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,
 “ਅਜ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਗਈ?”
 “ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਆ ਗਈ ਆਂ, ਇਕੋ ਕਲਾਸ ਸੀ ਅਜ।”
 “ਜੈਕਲੀਨ, ਸੱਚ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਲਗਦੀ ਏਂ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਏਂ ਹੁਣ ਤੂੰ?”
 “ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੁਹਣੀ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀਦੀ ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਦੱਸ
 ਦਿੰਨੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਸਵੀਟ ਸੈਵਨਟੀਨ ਆਂ!”
 “ਤੂੰ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਵੀਟ ਲਗ ਰਹੀ ਏ!”
 ਆਖਦਾ ਮੈਂ ਜੈਕਲੀਨ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਠ
 ਖੜਦੀ ਹੈ।
 ਅਜ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਮੁਸਲਾਧਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ
 ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਛਤਰੀ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹੈਲਪ ਦੀ ਲੋੜ ਏ, ਪਲੀਜ਼।”
 “ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਰੋਜ਼ਮਰੀ?”
 “ਮੇਰੀ ਰਸੋਈ ਦੀ ਛੱਤ ਚੋਣ ਲਗੀ ਪਈ ਏ, ਜਾਪਦਾ ਏ ਕਿ ਗਟਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫਸ ਗਿਆ ਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪੂਰਾ
 ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਲੀਜ਼ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ।”
 ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗਟਰ ਵਿਚ ਪਤਝੜ ਦੇ ਪੱਤੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ
 ਸਾਰਾ ਗਟਰ ਹੀ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਇਕ ਥਾਂ ਜਮਾਂ ਹੋਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਗਟਰ ਸਾਫ
 ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ ਕਰਦੀ
 ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,
 “ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਬੈਠ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੋਫੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ।”
 “ਨਹੀਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਬਦਲਾਂਗਾ, ਕੰਮ ਉਪਰ ਵੀ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦਾ ਭਿੱਜ ਗਿਆ।”
 “ਬਰਾਂਡੀ ਦਾ ਇਕ ਪੈੱਗ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ?”
 “ਨਹੀਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਸ਼ੁਕਰੀਆ, ਫੇਰ ਕਦੇ ਸਹੀ।”
 ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਗਾਨੀ ਔਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ
 ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸਥਿਰ ਜਿਊਣ-ਢੰਗ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।
 ਹੁਣ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਲੋ ਕਹਿਣ ਲਈ
 ਉਡੀਕ ਵੀ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਸਿੰਘ, ਕੱਲ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਈ ਸਾਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ!”
 “ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ।”
 “ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਤਾਬ ਚਾਹੀਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੁਲਵਰਥ ਵਿਚੋਂ ਡਿਕਾਊਂਟ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲ
 ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।”
 “ਬੈਕਿਊ। ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਾਂਗਾ।”
 “ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ?”
 “ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਕਸ਼ਨ ਪੜਦਾਂ।”
 “ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਫਿਕਸ਼ਨ, ਜਸੂਸੀ, ਡਰਾਉਣੀ ਜਾਂ ਰੁਮਾਂਟਿਕ?”
 “ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾਂ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਵਿਊ
 ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾਂ।”
 ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਨਾਵਲ ‘ਲਸਟ ਫਾਰ ਲਾਈਫ’ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ
 ਵੁਲਵਰਥ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਭਾਲ ਸੌਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਾਵਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਬਲਕਿ
 ਇਸ ਉਪਰ ਬਣੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਲਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜਿਆ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ ਏ, ਕਿਰਕ ਡੱਗਲਸ ਨੂੰ ਏਹਦੇ ਲਈ ਔਸਕਰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ
 ਸੀ।”

ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਸਦਾ ਇਕ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਇਕ ਵਾੜ ਵਾਂਗ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਹ ਵਾੜ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਟੱਪਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਦੇਰ ਤਕ ਖੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਉਪਰ ਦਵਾਈ ਛਿੜਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੈਕਲੀਨ ਕੋਲ ਖੜੀ ਬਹਿਸ ਜਿਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਜੈਕੀ, ਏਨੀ ਖਫਾ ਕਿਉਂ ਐ?”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਸਾਂਝੀ ਫੈਂਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਕੱਲ ਨੂੰ ਏਹਨੇ ਕਨੂਇੰਗ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਸਾਡੇ ਨਵਾਂ ਸਟਾਫ ਰੱਖਿਆ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਟਰੇਨ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਨੀ ਬੀਜ਼ੀ ਆਂ ਕਿ ਕੱਲ ਨੂੰ ਵਿਹਲੀ ਵੀ ਔਠ ਵਜੇ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਆਂ ਕਿ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਚਲੇ ਜਾਵੀਂ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਕੱਲ ਦੀ ਬੁੱਕਿੰਗ ਕਰਾਈ ਹੋਈ ਐ, ਇਕ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਐਵੇਂ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਦਿਨ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ।”

“ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਦੂਰ ਐ ਕਿਤੇ?”

“ਐਸ਼ਫੋਡ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੱਸ ਵੀ ਸਿਧੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।”

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਜੈਕਲੀਨ ਰੋਣਹਾਕੀ ਹੋਈ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਜੈਕੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ।”

“ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ, ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਠਹਿਰਨਾ ਵੀ ਪਵੇਗਾ।”

“ਠੀਕ ਏ, ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ।”

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਐਸ਼ਫੋਡ ਲਈ ਲੈ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਬੈਂਕਸ ਸਿੰਘ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਏਸ ਦਿਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।”

“ਕਨੂਇੰਗ ਕਰਨ ਜਾਣ ਦੀ?”

“ਨਹੀਂ, ਕਨੂਇੰਗ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗਈ ਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰ ਅਜ ਖਾਸ ਦਿਨ ਐ!”

“ਅਜ ਕੀ ਐ?”

“ਅਜ ਤੇਰਾਂ ਅਗਸਤ ਐ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ?”

“ਹਾਂ, ਤੇਰਾਂ ਅਗਸਤ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ।”

“ਓ, ਸੌਰੀ ਸਿੰਘ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੋ ਸਕਦੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਐ, ਅਜ ਮੈਂ ਅਠਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਆਂ, ਅਜ ਮੈਂ ਅਜ਼ਾਦ ਆਂ, ਪੱਬ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਨਾਲ ਸੌਂ ਸਕਦੀ ਆਂ, ਅਜ ਮੈਂ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਔਰਤ ਆਂ ਇਸ ਲਈ ਅਜ ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਆਂ।”

“ਹੈਪੀ ਬ੍ਰਥਡੇ ਜੈਕੀ, ਸਵੀਟ ਏਟੀਨ!”

ਆਖਦਾ ਮੈਂ ਜੇਬੂ ਵਿਚੋਂ ਦੱਸ ਪੌਂਡ ਕੱਢ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਇਹ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਥਡੇ ਦਾ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਹੀ ਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪੱਬ ਲੈ ਜਾਵੀਂ, ਪੱਬ ਜਾਣ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਕਰਦੈ, ਪੱਬ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਈਨ ਪੀਣ ਨੂੰ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ।”

ਮੈਂ ਵੈਨ ਭਜਾਉਂਦਾ ਸੋਚਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਦੇ ਸੀਟੀ ਵਜਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਵਜਦੇ ਗੀਤ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਥੇ ਐਸ਼ਫੋਡ ਕੋਈ ਰਿਵਰ ਐ ਕਨੂਇੰਗ ਲਈ?”

“ਨਹੀਂ, ਵਾਟਰ ਸਪ੍ਰੇਸ ਸੈਂਟਰ ਆ ਇਥੇ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਫੰਨ ਲਈ ਮੰਮੀ ਨਾਲ ਬੁੱਕ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਾ ਆਏਗਾ।”

“ਪਰ ਜੈਕੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

“ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂ ਡਰਦਾਂ ਸਿੰਘ? ਮੈਂ ਮੱਛੀ ਹਾਂ ਮੱਛੀ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਤੈਰ ਸਕਦੀ ਆਂ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਡੇਝ ਕੁ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ‘ਵਾਟਰ ਸਪ੍ਰੇਟਸ ਸੈਂਟਰ’ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਗੇਟ ਉਪਰ ਸਕਿਉਟੀ ਵਾਲੇ ਖੜੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟਿਕਟ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਝੀਲ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਚੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੂਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਤੈਰਨ ਦੀ ਰੇਸ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਟ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚੇਂਜਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫੋਮ ਜਿਹੀ ਦੇ ਓਵਰਆਲ ਆਪਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਪੜੇ ਗਿਲੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਲਾਈਵ-ਜੈਕਟ ਵੀ, ਸੱਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈੱਲਮਟ ਵੀ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਸਾਡੇ ਦਸਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡਾ ਅਜ ਦਾ ਇਨਸਟ੍ਰੈਕਟ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਝੀਲ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਡਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੈਰਨਾ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਲਾਈਵ-ਜੈਕਟ ਤੈਰਨ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਵੀ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਝੀਲ ਵਿਚ ਖੜੀ ਦਸਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਵਾ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਰਬੜ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਨਸਟ੍ਰੈਕਟ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾ ਸਾਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਝਾਣ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਚੱਪੂ ਮਾਰਦੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਇਕ ਬੈਲਟ ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਬੈਲਟ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਉਤਾਂਹ ਵਾਲੀ ਝੀਲ ਵਲ ਲੈ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਵੈਸੇ ਹੁਣ ਤਕ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਉਪਰਲੀ ਝੀਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਤੇਜ਼ ਵਹਿੰਦੀ ਨਦੀ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਉਪਰ-ਹੇਠ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਡਰ ਤੇ ਰੁਮਾਂਸ ਨਾਲ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮੁੜ ਇਕ ਝੀਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੈਕੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸਵਿਮਿੰਗ ਕਰਾਂਗੇ।”

ਅਸੀਂ ਚੇਂਜਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਧਰੋਂ ਸਵਿਮਿੰਗ ਟਰੈਕ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸਵਿਮਿੰਗ ਸੂਟ ਪਾਉਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗੋਲ ਨਿੰਗਰ ਲੱਤਾਂ, ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਬਾਹਵਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਜੈਕਲੀਨ ਇੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ,

“ਜੈਕੀ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ! ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦੇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ!”

“ਬੈਂਕਸ ਸਿੰਘ।”

“ਤੇਰਾ ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਰਸ਼ਕ ਕਰੇਗਾ।”

“ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਹੈ ਨਹੀਂ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦੇ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਸੱਚ ਹੀ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੈਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦੋ ਕੁ ਗੇੜੇ ਲਗਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੈਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਮੇਰਾ ਜਿਸਮ ਉਸ ਨਾਲ ਛੋਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਜੈਕਲੀਨ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਘਰ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਬ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸੁਹਣਿਆਂ, ਮੈਂ ਅਠਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਆਂ!”

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਪੱਬ ਮੁਹਰੇ ਵੈਨ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੀਅਰ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਵਾਈਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਸੈਂਡਵਿਚ ਵੀ। ਜੈਕਲੀਨ ਅਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਏ ਲੈਵਲ ਉਸ ਨੇ ਕਰ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਬ੍ਰੈਕ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਵੇਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਕਲ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਈਨ ਦੇ ਗਲਾਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਜੀਬ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮੋਟੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਂਡਸਮ ਏਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।”

“ਜੈਕੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾਂ।”

“ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਥੇ ਦੌੜਾ ਫਿਰਦੈ!”

ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਾਈਨ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਪੀਵੇ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਜੈਕੀ, ਚੱਲ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚੱਲੀਏ।”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ, ਏਨੀ ਕੁ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨਾਲ ਪੀ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਬੱਸ ਪੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਮੁਹਰੇ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਈਨ ਵੀ ਹੈਗੀ ਏ ਤੇ ਬੀਅਰ ਤੇ ਵੋਦਕਾ ਵੀ, ਚੱਲ ਇਕ ਡਰਿੰਕ ਲੈ ਲੈ।”

“ਨਹੀਂ ਜੈਕੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ ਜਾਏਗੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰ, ਥਕ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਲਾਲ ਡੋਰੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਕੰਮ ਉਪਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਓਰੇਜ਼ ਜੂਸ ਪਾ ਕੇ ਵੋਦਕੇ ਦੇ ਦੋ ਡਰਿੰਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸ਼ੈਕਲਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਡਿਸਕੋ ਲਗਦੀ ਏ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਚੱਲੇਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ?”

“ਨਹੀਂ ਜੈਕੀ, ਮੈਨੂੰ ਡਾਂਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਏ, ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਸੀ, ਸਾਲਸਾ ਡਾਂਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਨੱਠ ਭੱਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਏ ਪਰ ਬਾਲ ਡਾਂਸ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਸਟੈੱਪ।”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਟੈੱਪ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ, ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ, ਫਿਰ ਚਾਰ ਤਿੰਨ ਦੋ ਇਕ, ਇਸ ਡਾਂਸ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਖਾਸ ਏ ਕਿ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਡਾਂਸ ਜਿਉਂ ਹੋਇਆ! ...ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।”

ਉਹ ਚਾਮਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਡਵੀਨਾ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਨਾਲ ਡਿਸਕੋ ‘ਤੇ ਆਮ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਏਨਾ ਕੁ ਡਾਂਸ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਝੱਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਪਤੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਪਿਤਾ ਵੀ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਦੀ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਖੋਲਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਅਜ ਦੇਖਿਆ ਈ ਐ ਮੈਨੂੰ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਆਂ ਤੈਨੂੰ?”

“ਬੇਹੱਦ ਖੁਬਸੂਰਤ! ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ!”

“ਸਿੰਘ, ਫਿਰ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਖੜਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਝਿਜਕ।”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਰੂਰ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਜੈਕਲੀਨ ਕੋਲੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਾ ਮੈਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਚਾਅ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਇਵੇਂ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਧੀਆ ਗ੍ਰਿਸਥ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ਾਂਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੈਕਲੀਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਪਿਹਰੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਡੋਰ ਬੈਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਬਾਹਰ ਖੜੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਬੁਰੇ ‘ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦੀ ਆਂ?”

ਮੈਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਵੈਨ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਘਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਿਸਜ਼ ਸਿੰਘ ਕੰਮ ਤੇ ਵੇ?”

“ਹਾਂ, ਓਹ ਕੰਮ ਤੇ...।”

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਏ।”

“ਨਹੀਂ ਜੈਕੀ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਓਸ ਦਿਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ।”

“ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗੀ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਏਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਏਂ ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤਹਿ ਦਿਲ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਆਂ।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਤਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਜੈਕਲੀਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੋਚਦਿਆਂ ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤਾਰ ਜਿਹੀ ਫਿਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਤਕ ਗੱਲ ਪੁੱਜੇਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ! ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ! ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੁਦ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਜੈਕਲੀਨ ਵਲ ਉਲਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਅਗਲੀ ਸ਼ਾਮ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਲੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੱਧਮ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਘਬਰਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਤੋਂ ਅੱਖ ਚੁਰਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਮਿਲ ਵੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਘੁੱਟੀ ਘੁੱਟੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਰਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਜੈਕਲੀਨ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲ ਪਵੇ। ਕੰਮ ਉਪਰ ਗਿਆ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਪੁੱਜਾਂ ਕਿ ਪਤਨੀ ਵੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮੁੜ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਏਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਏਂ।”

“ਜੈਕੀ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਗੇਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।”

“ਅਸੀਂ ਕੀ ਬੁਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਆਂ! ਆਖਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਆਂ!”

“ਇਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਹਵਸ ਏ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਹਾਣ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਤੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਲੈ।”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”

“ਦੇਖ ਜੈਕੀ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਏਂ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦਾ, ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ!”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਸਭ ਸਮਝਦੀ ਆਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”

ਜਦ ਤਕ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਜੈਕਲੀਨ ਪੈਰ ਮਲਦੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੈਸਟ ਰੋਡ ਤੋਂ ਮੇਨ ਰੋਡ ਵਲ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜੈਕਲੀਨ ਆਉਂਦੀ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੈਨ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ ਕੇ ਵੈਨ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਵੈਨ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਪੱਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੇ ਨੂੰ।”

“ਜੈਕਲੀਨ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੈਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਸੋਚੇਗਾ?”

“ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਆਂ।”

“ਮੈਂ ਦੱਖਣੀ ਲੰਡਨ ਜਾ ਰਿਹਾਂ, ਚੱਲੇਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ? ਘੰਟੇ ਕੁ ਦਾ ਕੰਮ ਏਂ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਟਰੈਵਲਰ ਦੀ ਧੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਘੁੰਮਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਚੰਗਾ ਲਗੇਗਾ!”

ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਬੈਠਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੈਸ ਪੈਡਲ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੱਸ ਜੈਕੀ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ।”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਏਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਆਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦੀ ਜਿਹੀ ਆਂ।”

“ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਏਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਤੇ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਏਂ। ...ਮੈਂ ਦੂਰ ਏਸ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੈਰੀਡ ਲਾਈਫ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ਤਲਾਕ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਏ, ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਏਸ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਆਂ ਕਿ ਮੈਰੀਡ ਲਾਈਫ ਕਿੰਨੀ ਇੰਪੋਰਟੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਦੀ ਇਕੱਲਤਾ ਦੇਖੀ ਏ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵਕਤ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।”

ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਡਿਲਿਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਇੰਡੀਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੁਲਕ ਐ?”

“ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਐ, ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤਕ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਹੋਵੇਗਾ।”
 “ਮੈਂ ਕੁਝ ਮੁਲਕ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ; ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ ਤੇ ਇੰਡੀਆ।”
 “ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੀਂ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਈ ਐ ਦੇਖਣ ਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਕਰ ਲੈ।”
 “ਸਿੰਘ, ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਮੌਮ ਬੋਲ ਰਹੀ ਐ, ਉਹ ਵੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਆਖਦੀ ਐ।”
 “ਮੈਂ ਕੀ, ਹਰ ਵੱਡੇਰਾ ਤੈਨੂੰ ਇਹੋ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐ।”
 “ਮੈਂ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਆਂ ਇਹੋ ਗੱਲ। ਆਹ ਸਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰੇਕ ਦਾ ਏ, ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਯੂਨੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ਤੇ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਲ ਘੁੰਮਾਂਗੀ।”

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਜੈਕਲੀਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗਲਬਾਤ ਵਿਚਲਾ ਅਲੁੜਪਨ ਤੇ ਚੁਲਬੁਲਾਪਨ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਮਸਿਨ ਦਿਨਾਂ ਵਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਪੱਜਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਹਟਵੀਂ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਾਇਕੋ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।...
 ਟਰੈਵਲਰਜ਼ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,
 “ਪਿਓ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਉਦਾਸ ਐ?”
 “ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹੀ ਆਂ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਥਿੱਤੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਾਇਐ।”
 “ਜੈਕੀ, ਸਥਿੱਤੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਐ, ਮਾਇਕੋ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਤੇਰਾ ਕੀ ਭਾਵ?”
 “ਸਿੰਘ, ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੌਮ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ।”
 “ਕੀ?”
 “ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਐ।”
 ਮੈਂ ਰਤਾ ਕੁ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਲੜਾਈ ਹੋਈ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਐ।”
 “ਜੈਕੀ, ਚੱਲ ਇਹ ਸਭ ਆਪਾਂ ਹੁਣੇ, ਇਥੇ ਹੀ ਰੋਕ ਦੇਈਏ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਲੈ।”
 “ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਚੁੱਕਿਐ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਆਂ!”

“ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਵੇਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਨ ਲਗਦੇ ਆ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਭੁਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਆ।”

“ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਆਂ।”
 ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੁੰਬੜਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਬਣਿਆਂ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਜਦ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਗੁਨਾਹਭਾਵਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਜੈਕੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।”
 “ਸਿੰਘ, ਏਨਾ ਕਰੁਅਲ ਨਾ ਬਣ।”
 “ਜੈਕੀ, ਪਲੀਜ਼, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਦੇਹ, ਤੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ।”
 ਮੈਂ ਤਰਲਾ ਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਕੀ ਰੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,
 “ਨਾਲੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੰਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੂੰ ਯੂਨੀ ਜਾਣੈਂ, ਜਦ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈ।”
 “ਸਿੰਘ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ...।”
 “ਜੈਕੀ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਏਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਰਾ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਨਿਕਲ, ...ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਤੇ ਗਿਆਂ, ਇਥੇ ਹੀ ਆਂ, ਤੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ।”

“ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ।”
 “ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਓਪਰੇ ਆ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਤਾਂ ਦੋਸਤ ਐ।”

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉਸ ਉਪਰ ਅਸਰ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨੇ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਟਾਕਰਾ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦਿਸ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਓਹਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਤਸੱਲੀ ਜਿਹੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਕਰ ਹੋਇਆ ਜੈਕਲੀਨ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁੱਟਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਚੇਤੇ ਆਉਣ ਵਾਂਗ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਹਾਂ ਸੱਚ, ਸਿੰਘ, ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਰੋਡ ਦੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ਲੇ ਮਿਊਜ਼ਕ ਸ਼ੋਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਬ੍ਰੇਕ ਲੈਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ।”

“ਸਿੰਘ, ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਕੰਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲੈਣਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚਲ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ।”

ਫਿਰ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਮਾਈਕੋ ਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਦੂਰ ਜੈਕਲੀਨ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਫਿਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚਲੋ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਲੱਭ ਲਿਆ ਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਚੀਸ ਵੀ ਲਿਸ਼ਕ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵੇ। ਉਹ ਸੱਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਮੁੰਡਾ ਜ਼ਰਾ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਹੋਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀ ਸੋਟੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਨ੍ਹਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੌਲ ਜਿਹਾ ਉਠਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਮੁਸਕਾਹਟ ਦਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੈਂਚ ਉਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਜਗਾਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਇਹ ਡੇਵਿਡ ਏ, ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ...ਤੇ ਡੇਵਿਡ, ਇਹ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਏ, ਸਾਡਾ ਗਵਾਂਢੀ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਏ।”

“ਹੈਲੋ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ।”

ਆਖਦਾ ਡੇਵਿਡ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਦੱਸਦੀ ਹੈ,

“ਡੇਵਿਡ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏ, ਪ੍ਰੈਜ਼ਲੇ ਮਿਊਜ਼ਕ ਸ਼ੋਪ ਵਿਚ।”

“ਕੰਗਰੈਚੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਫਾਰ ਜੌਬ! ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।”

“ਹਾਂ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਮਿਜ਼, ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਯੂਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵਾਂਗੀ।”

“ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਜੈਕੀ!”

“ਬੈਕਸ, ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਇਹ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਡੇਵਿਡ ਵਰਗਾ ਦੋਸਤ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗਾਇਕ ਵੀ ਏ।”

“ਸੱਚ ਡੇਵਿਡ! ਤੂੰ ਕੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਨਾ ਏ?”

“ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਐਬਾ ਤੇ ਬੀ ਜੀਜ਼ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਲੈਂਨਾ।”

“ਆਪਣੀ ਵੀ ਕੋਈ ਧੁੰਨ ਬਣਾਉਨਾ ਏ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਏ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਾਂ ਪਰ ਹਾਲੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।”

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਨੇਪਨ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰਾ ਅਨੋਖਾਪਨ ਘਟਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਐ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦੈ, ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ।”

“ਸੱਚ ਡੇਵਿਡ!”

“ਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾਂ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਾਨਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾਂ, ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਨਾ ਰਹਿੰਨਾ, ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਦੋ ਮਿੰਟ ਖੜ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਬੀਚ ਐ।”

ਡੇਵਿਡ ਹੁੱਥ ਹੁੱਥ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਉਤਸੁਕਤ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਜੈਕਲੀਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; ਮੈਨੂੰ ਜੈਕਲੀਨ ਨਾਲੋਂ ਦੋਸਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੋੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਡੇਵਿਡ ਤੇ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਡੇਵਿਡ ਲਗ ਭਗ ਆਏ ਦਿਨ ਜੈਕਲੀਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੱਥ ਵਿਚ ਮਿਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਾਸ ਭਰਾ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਡੇਵਿਡ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਅਰ ਦੇ ਦੋ ਗਲਾਸ ਪੀ ਕੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਕੱਢਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਉਸ ਨੂੰ

ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਜੈਕਲੀਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਤਨੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਜੈਕਲੀਨ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਨਾ ਬੁਆਏ ਫ੍ਰੈਂਡ ਲੱਭਿਆ।”

“ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ?”

“ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕੱਲ, ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਮਾਰੀ ਖੜੇ ਸੀ।”

“ਅੱਛਾ!”

“ਮੈਂ ਕਹਿੰਨੀ ਆਂ ਕਿ ਜੈਕੀ ਏਨੀ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਆ ਏਹਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ!”

“ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਲੱਤ ਨਹੀਂ ਅੜਾਈਦੀ।”

ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਕੀ ਹੋਇਐ ਤੈਨੂੰ, ਤੂੰ ਠੀਕ ਤਾਂ ਐ?”

“ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਏ, ਕਦੇ ਵਕਤ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ।”

“ਜਲਦੀ ਦੱਸ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਪਲੀਜ਼!”

“ਏਥੇ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਆ, ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ।”

ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਮੇਰੀ ਹੈਲਪ ਕਰ, ਏਸ ਕਮਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾ!”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਡੇਵਿਡ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਏ।”

“ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ।”

“ਸਿੰਘ, ਕਿਥੇ ਮੇਰੀ ਪਰੀ ਵਰਗੀ ਧੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਇਹ ਉਜੱਡ ਜਿਹਾ ਡੇਵਿਡ!”

“ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾਂ?”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਨਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਏ ਪਰ ਉਹ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤੇ ਜੈਕੀ ਉਸ ਮਗਰ ਪਾਗਲ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀ ਏ, ਆਪਣਾ ਸੁਨਿਹਰਾ ਭਵਿੱਖ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਏ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਜੈਕੀ ਯੂਨੀ ਚਲੇ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਯੂਨੀ ਵੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾ, ਡੇਵਿਡ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ।”

“ਅੱਛਾ!”

“ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਇਕੀ ਦਾ ਪਤਾ, ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਸਹਿਜੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਡੇਵਿਡ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਪਰ ਜਦ ਕਦੇ ਜੈਕੀ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਭੋਲੀ ਕੁੜੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।”

“ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਲੇ ਉਮਰ ਹੀ ਕੀ ਏ! ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ।”

“ਸਿੰਘ, ਏਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਬੱਝੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਫਰੇਬੀ ਡੇਵਿਡ ਏਹਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ, ਏਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੰਨੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਨੀ ਦੂਰ ਤਕ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ!”

“ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਜਦ ਭੋਲੀ ਜੈਕਲੀਨ ਉਸ ਦੇ ਟੇਟੇ ਚੜ ਗਈ ਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਿਆ ਕੇ, ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵੇਗਾ।”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਰੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਤਾਂ ਜੈਕੀ ਲਈ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੋਏਗੀ! ...ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦੇ।”

“ਇਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਹ ਸੁਣਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇਗੀ, ਮਾਇਕੋ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੇਗੀ।”

“ਪਰ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗਾ?”

“ਜੈਕੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਏ ਪਰ ਭਾਵੁਕ ਏ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਉਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਏ।”

ਆਖ ਰੋਜ਼ਮਰੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਸਭ ਜਾਣਦੀ ਆਂ, ...ਜੈਕੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ।”

“ਸੌਰੀ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਇਹ ਸਭ...।”

“ਸੌਰੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਪਹਿਲ ਉਸ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੋਈ ਹੋਏਗੀ। ਸੱਚ ਜਾਣ ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਸਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ, ਏਹਨੂੰ ਪਿਓ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਏਹ ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਪਿਓ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਰੁਕ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਸਦਾ ਉਸ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੇਂਗਾ, ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੱਭ ਲੈ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਇਸ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ, ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਮਰਦ ਐਂ, ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਹੋਇਆ ਹੋਏਗਾ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕਰ, ਸਿੰਘ ਸੱਚ ਜਾਣ; ਜਦ ਦੀ ਉਹ ਡੇਵਿਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਏ, ਮੇਰੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਏ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਏ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਏ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਡੇਵਿਡ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਏ?”

“ਸਿੰਘ, ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਬਚਾ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਅਹਿਸਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗੀ।”

“ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾਂ?”

“ਤੂੰ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਡੇਵਿਡ ਤੋਂ ਵਾਸਪ ਜਿੱਤ ਲੈ, ਪਲੀਜ਼! ਡੇਵਿਡ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇਰਾ ਪਲੜਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਏ, ਜੈਕੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਏ।”

“ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਖਤਮ ਸਮਝੋ!”

“ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦੀ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਏ ਪਰ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਕਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗੀ। ...ਤੂੰ ਪਲੀਜ਼!”

“ਠੀਕ ਏ ਰੋਜ਼ਮਰੀ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ।”

ਆਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ-ਆਤਮਾ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ। ਡੇਵਿਡ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜੈਕਲੀਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਵਾਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜੈਕਲੀਨ ਦਾ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਚਿਹਰਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਨੱਚਦਾ ਜਿਹਾ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਜੈਕਲੀਨ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਵੈਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਡੇਵਿਡ ਵੀ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਬਾਈਲ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਉਠਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਵੇਂ ਜਿਹੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ; ਆਪਣਾ-ਆਪ ਹੀਣਾ ਜਿਹਾ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਛੱਡ ਗਈ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਡੇਵਿਡ ਨੇ ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਏਨੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਡੇਵਿਡ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਇਹੋ ਸੋਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਕੋ ਲੀਹ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਕਲੀਨ ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕਿਵੇਂ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜੈਕਲੀਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਨਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਮੁਬਾਈਲ ਲੈ ਲਿਆ ਏ।”
 “ਹਾਂ, ਕੀ ਨੰਬਰ ਏ ਤੇਰਾ?”
 “ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਦਸ, ਮੈਂ ਰਿੰਗ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਨੰਬਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੂੰ ਸੇਵ ਕਰ ਲਵੀਂ।”
 “ਜੈਕੀਲੀਨ, ਅਜ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਲਗ ਰਹੀ ਏਂ।”
 “ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਇਵੇਂ ਹੁੰਨੀ ਆਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਅਜ ਤੂੰ ਵਖਰੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਹੋਵੇਂ।”
 “ਸ਼ਾਇਦ।”
 ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਮੈਸੇਜ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ,
 “ਸੋਹਣੀਏਂ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੱਬ ਚੱਲੋਂਗੀ?”
 “ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ! ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈਂਦੀ ਆਵਾਂਗੀ।”
 ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੈਸੇਜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ,
 “ਨਹੀਂ, ਡੇਵਿਡ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ।”
 ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,
 “ਸਿੰਘ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਏਂ?”
 “ਬਿਲਕੁਲ।”
 “ਕੱਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ?”
 “ਸੱਤ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵਾਂਗਾ।”
 “ਠੀਕ ਏ, ਸੱਤ ਵਜੇ ਮੈਂ ਮੇਨ ਰੋਡ ਦੇ ਕੌਰਨਰ ‘ਤੇ ਖੜੀ ਹੋਵਾਂਗੀ।”
 ਮੈਂ ਘਰ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਕੀਲੀਨ ਖੜੀ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਬ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵਾਈਨ-ਬੀਅਰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,
 “ਦੇਖ ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗੀ ਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਕਰਦਾ ਏ, ਏਹੀ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਾ?”
 “ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਿਆ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਯੂਨੀ ਜਾ ਕੇ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।”
 “ਇਹ ਯੂਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹੀ? ...ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ।”
 “ਨਹੀਂ ਜੈਕੀ, ਤੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਏਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਨਾ ਕਿ ਡਿਗਰੀ ਕਰ, ਡਿਗਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।”
 “ਡਿਗਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗੀ ਹੀ, ਲੀਡਜ਼ ਯੂਨੀ ਵਿਚ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਏ।”
 “ਠੀਕ ਏ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯੂਨੀ ਛੱਡ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਵੀ, ...ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਣ ਵੀ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੈਕੀਲੀਨ, ਚੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਏ।”
 ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰੋਂ ਫੜਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਏ, ...ਜਿਸ ਮਿਊਜ਼ਕ ਸ਼ੌਪ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਉਹ ਅੱਧ ਦਾ ਮਾਲਕ ਏ।”
 “ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚਲੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏਂ, ...ਜਦ ਤੂੰ ਡਿਗਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਵੀ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ।”
 “ਸਿੰਘ, ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਏਂ? ਉਦੋਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸੈੱਟਲ ਹੋਇਆ ਏ।”
 “ਸੋਰੀ ਜੈਕੀ!”
 “ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਐ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਚੁੱਕੀ ਸਾਂ ਪਰ ਜਦ ਡੇਵਿਡ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਘੜਨੀ ਪਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂਗੀ?”
 “ਜੈਕੀਲੀਨ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਿਹਾ, ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਏ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾਂ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਕਨੂੰਇੰਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ, ਸਵਿਮਿੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਨਾ।”
 ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲੈ।”

“ਕੀ?”

“ਇਹੋ ਕਿ ਹਾਲੇ ਡੇਵਿਡ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾਈਂ, ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੂੰ ਮੁੜ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਂ ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਖਾਮੋਸ਼ ਜਿਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਦੋ ਗਲਾਸ ਪੀ ਕੇ ਉਠ ਖੜਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਾਂਗੀ।”

ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੈਕਲੀਨ ਮੁੜ ਕੇ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿਲਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਅਨੰਦ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਮਜੀਤ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਗੱਲ ਜੈਕਲੀਨ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਖਿਡੋਣਾ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਓਨਾ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਡੇਵਿਡ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ।”

“ਅੱਛਾ! ਮੇਰੀ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ!”

ਮੈਂ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਖਿਡਾਰੀ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਪਰ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਏ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜਾ?”

“ਜੇ ਡੇਵਿਡ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ।”

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਜਬੂਰ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਕੁੜੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਨਾ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ੈਕਲਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਡਿਸਕੋ ਲਗਦੀ ਏ।”

“ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ।”

“ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਉਥੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੇਰਾ ਨਾਂ, ...ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੇ-ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਪਤੈ। ...ਇਸ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਡੇਵਿਡ ਵੀ ਉਥੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਨੌਂ ਕੁ ਵਜੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਐਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਏ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਏ, ਮੈਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮੀਂ ਨੌਂ ਵਜੇ ਉਥੇ ਹੋਵਾਂਗਾ।”

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਡੇਵਿਡ ਉਪਰ ਜਿੱਤ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਆਈ ਲਵ ਯੂ’ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਝਿਜਕ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੋਣਗੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚਣਗੇ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲਾ ਹੈ। ਅਜਕੱਲ ਉਮਰ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ੈਕਲਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਗੀਤ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾਂਸ-ਗਰਾਊਂਡ ਉਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੱਚ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੈਕਲੀਨ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗਲਾਸ ਭਰਾ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਕਲੀਨ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਸਿੰਘ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਡਾਂਸ ਕਰੋਂਗਾ?”

“ਹਾਂ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਹਾਲੇ ਜ਼ਰਾ ਮੈਂ ਰੌਣਕ ਦੇਖ ਲਵਾਂ।”

“ਠੀਕ ਐ, ਮੈਂ ਡਿਸਕ ਜੌਕੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਏ, ਉਹ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਤੂੰ ਪੂਰੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆ ਜਾਵੀਂ।”

“ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।”

ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਵਜਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀ ਸੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਚ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ, ਡੇਵਿਡ

ਨਵੇਂ ਗੀਤ ਉਪਰ ਨੱਚਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਆਸ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜੈਕਲੀਨ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ ਲਵ ਯੂ ਕਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਡੇਵਿਡ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੱਚਣਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਦਮ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਰੋਣ ਹੀ ਲਗ ਪਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਦੁਆ ਵੀ ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੋਹਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ; ਘਰ, ਪਤਨੀ, ਬੱਚੇ। ਡੇਵਿਡ ਕੋਲ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਰਫ ਜੈਕਲੀਨ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਪਲ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਤਕ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੈਕਲੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਵਾਨ ਵੀ। ਜੇ ਜੈਕਲੀਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਡੇਵਿਡ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਦਾ ਮੈਂ ਬੀਅਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕ ਜੌਕੀ ਸੰਗੀਤ ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਦੋਸਤੋ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਐ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੋਸਤ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਜਜ਼ਬਾ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਭ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਿਵ ਹਿੰਮ ਏ ਬਿੰਗ ਹੈਂਡ!”

ਸਾਰੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜੌਕੀ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਕਮ ਔਨ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਵ ਦਾ ਮਾਈਕ ਐਨ ਸੇ ਸਮਥਿੰਗ, ...ਵਟਐਵਰ ਔਨ ਯੋਅਰ ਮਾਈਂਡ!”

ਮੈਂ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੌਕੀ ਮੇਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾਈਕ ਫੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੈਕੀ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚਮਕਦਾਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਤਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਲਕਾ ਹਲਕਾ ਮੁਸਕਾ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਡੇਵਿਡ ਦੇ ਕੰਨ ਮਾਈਕ ਵਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਜੈਕਲੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾਈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੋਸਤੋ, ਮੈਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜੈਕਲੀਨ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਡੇਵਿਡ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸੁੱਭ ਇਛਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ! ਸੋ ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਜੈਕੀ, ਗੁੱਡ ਲੱਕ ਡੇਵਿਡ!”

ਲੋਕ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਜੈਕਲੀਨ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜਦਾ ਹਾਂ।

ਅਠਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ: ਆਲੀਆ

ਮੈਂ ਤੇ ਆਲੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਰੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਵਾਂਗ ਹੀ। ਫਿਰ ਕਾਰ ਦੇ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਪਲੀਜ਼, ਮੇਰੀ ਸੁਣ ਲਓ, ਚਲੋ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ!”

“ਆਲੀਆ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਾਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਲਪਦੇ ਰਹੇ ਆਂ, ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੁੱਤੇ ਸਾਂ।”

“ਉਹ ਠੀਕ ਆ ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮੈਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦੇਣਾ ਏ!”

“ਰੱਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੋਏਗਾ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੋਏਗਾ, ਕੀ ਕਹੇਗੀ ਦੁਨੀਆਂ?”

“ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ!”

“ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਡਰ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਐ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ। ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਹੋਰ ਦੋ ਸਾਲ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲੇ! ਇਹ ਸਭ ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੈ।”

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ, ...ਤੁਸੀਂ ਲੰਡਨ ਰਹਿੰਦੇ ਓ ਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਦੋ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ, ਜੇ ਕਹੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਸੌ ਮੀਲ ਹੋਰ ਦੂਰ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ, ਰੱਬ ਦੀ ਸੋਹ!”

“ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਏ, ਹਾਲੇ ਉਮਰ ਹੀ ਕੀ ਆ ਤੇਰੀ! ...‘ਰਾਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਸਾ, ਜੇ ਏਹਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਗਈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਏਹਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਫਸੀ ਰਹੇਂਗੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਆ।”

“ਇਹ ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਐਂ, ਜਦ ਸੱਚ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਛਤਾਏਂਗੀ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਐ ਕਿ ਏਹਦੇ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਤ ਪੁਆ, ਵਿਹਲੀ ਹੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚ।”

ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਆਲੀਆ ਉਪਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਅੜੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਦਾਅ ਵਰਤਦਾ ਹਾਂ,

“ਆਲੀਆ, ਤੂੰ ਸਮਝਦੀ ਐਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਐਂ?”

“ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਅਹਿਸਾਨ ਆ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਐ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ।”

“ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਤੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੁਰ ਪੈ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਐਪੁਆਏਂਟਮੈਂਟ ਮਿਲੀ ਐ, ਜੇ ਅਜ ਲੇਟ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਜਾਏਗੀ।”

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਪਲੀਜ਼!”

ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।...

ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ; ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ, ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ। ਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।...

ਮੇਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਫੇਹਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਮੈਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਟੀ ‘ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਟੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਿਧੀ ਉਂਗਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਉਂਗਲ ਟੇਡੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣਾ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਲੇਮ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਹਲਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਕੁਝ ਅਰਾਮ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਿਤਾ ਇੰਡੀਆ ਕੋਲ ਰਹਿ ਆਵਾਂ। ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਘਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਪਿਤਾ ਖੁਸ਼। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਟਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਬਹੁਤਾ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਭੱਜ ਭੱਜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਭਾਲੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਹਮੀਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਮੀਦਾ; ਮੇਰੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨੇੜਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਉਹ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ। ਪਿਤਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਲਾਲ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਮੀਦਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਮੁੰਡਿਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਗੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਵੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰ।”

ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਕਦੇ ਦੇਖੋਂ ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖਾਣ ਖਾ ਕੇ, ਜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵੀ ਨਾ ਖਾ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ!”

“ਹਮੀਦਿਆ, ਮੈਂ ਖਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਨਹੀਂ ਬਸ ਇਹ ਰਾਮ ਲਾਲ ਸਾਡਾ ਬੁੱਤਾ ਲਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਆ ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਏਨੀ ਭੱਜ ਦੌੜ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਕਰਦਾ; ਸਿਰਫ ਖਾਣੇ ਲਈ ਹੀ ਨਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੁਸੀਂ ਏਸੇ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਸਕੋਂ।”

“ਹਮੀਦਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਗਾਹਕ ਆਂ, ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਗਲਾਸੀਆਂ ਬਸ।”

“ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਗੱਲਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਵੀ ਸੱਚੀਆਂ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਢੰਗ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਮਾੜੇ ਖਾਣੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰੇ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਬਣਿਆ ਖਾਣਾ ਖਾ ਤੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਥੇ ਵਸਦੀ ਐ!”

“ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇਖਾਂਗੇ।”

“ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੀ, ਕਹੋਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੱਲ ਨੂੰ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਨਾਂ।”

“ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਾਂਗੇ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ,

“ਹਮੀਦਿਆ, ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਸੀ ਪਰ...।”

“ਲਓ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਏਦਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਜਿੰਦਾਂ ਓਪਰੇ ਹੋਵੋਂ! ...ਕੁੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਆ ਜਾਊ, ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਲਗੇ ਤਾਂ..., ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਚਾਹੋਂ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੂ, ਪੈਸਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਓ।”

ਹਮੀਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਠਾਰਾਂ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੈਗ ਫੜੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਹੈ। ਆ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਤੁਆਰਫ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ,

“ਲੈ ਬਈ, ਤੂੰ ਏਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਦਿਖਾ ਦੇ ਨਾਲੇ ਏਹਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਚਾਹ ਬਣਾਵੇ, ਆਪ ਪੀਵੇ, ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਿਲਾਵੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ।”

ਰਾਮ ਲਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਕਿਤੇ ਏਦਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ?”

“ਨਹੀਂ ਓਏ, ਏਹ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ ਆਈ ਆ, ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਬਣਾਏਂਗਾ।”

ਰਾਮ ਲਾਲ ਇਤਮਨਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਪਿਹਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਹਮੀਦੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁੜੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਟੀਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਬੈਠੀ ਰਹਿ।”

ਉਹ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਤੂੰ ਆਪਣਾ?”

“ਜੀ, ਆਲੀਆ ਤੇ ਅਕਰਮ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦਾ।”

“ਪੜਦੀ ਏ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਏ?”

“ਭਾਜੀ, ਦਸ ਕਰਕੇ ਹਟ ਗਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੁੰਨੀ ਆਂ, ਕਦੇ ਏਦਾਂ ਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਵੀ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਕੀਆਂ ਨਿਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਭਾਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਚਾਹ ਨਾਲ ਪਕੌੜੇ ਖਾਓਗੇ?”

“ਪਕੌੜੇ! ...ਪਕੌੜੇ ਖਾਧਿਆਂ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਬਣਾ ਲੈ, ਸੁਹਣੇ ਬਣਾਵੇਂਗੀ?”

“ਇਕ ਵਾਰੀ ਖਾ ਦੇ ਦੇਖਿਓ, ਮੈਂ ਪਕੌੜੇ ਦੇ ਵਾਰ ਕੱਢਦੀ ਹੁੰਨੀ ਆਂ, ਬਹੁਤ ਖਸਤਾ ਬਣਨਗੇ।”

“ਬਣਾ ਲੈ ਫੇਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖ ਕਿ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਹੈਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਮ ਲਾਲ ਤੋਂ ਮਗਵਾ ਲੈ।”

“ਸਮਾਨ ਮੈਂ ਹੀ ਲੈ ਆਉਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਐ, ਮੈਂ ਡੈਡੀ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਈ ਆਂ।”

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪਕੌੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੁਹਰੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਵਾਦ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਆਲੀਆ, ਏਨੇ ਟੇਸਟੀ ਪਕੌੜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਖਾ ਰਿਹਾਂ! ਏਨੇ ਕਰਾਰੇ-ਪਕੌੜੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਸਕੀ ਨਾਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਆ, ਏਦਾਂ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੱਗ ਤੇ ਗਲਾਸ ਲਿਆ ਦੇ।”

“ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਡੈਡੀ ਵਾਂਗੂ ਈ ਪੀਂਦੇ ਓ!”

ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਪਕੌੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਹਲੀ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ, ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ। ਉਹ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਪਈ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਚੁੱਕਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ?”

“ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ...ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੁੰਦੀ ਕੁਝ?”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਆ।”

ਜਦ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਲੀਆ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਸੁਹਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਅਕਰਮ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਲੀਆ ਜ਼ਰਾ ਗੰਭੀਰ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਹਮੀਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਕਿੰਦਾਂ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਸੀ ਨਾ?”

“ਹਾਂ ਬਈ ਹਮੀਦਿਆ, ਕੁੜੀ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਗੁਣਵੰਤੀ ਐ।”

“ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਏਸ ਗੁਣਵੰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾ ਯਾਰ, ਤੈਨੂੰ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ।”

“ਹਮੀਦੇ, ਮੈਂ ਕਿੰਦਾਂ ਲੈ ਜਾਵਾਂ! ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਏਜੰਟ ਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਾਹ ਐ।”

“ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਬੁੱਢਾ-ਠੇਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਲੰਗਾ-ਲੂਲਾ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੰਘਣ ਦੀ ਆ।”

“ਚਲੋ ਦੇਖੋ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਗੱਲ ਉਪਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦਬਾਅ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖੋਲ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੁਹਣੇ ਰੱਬ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਬੱਬ ਬਣਾ ਕੇ ਘੱਲਿਆ!”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲੀਆ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਡੈਡੀ?”

“ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਜਾਹ।”

“ਲੈ ਜਾਓ ਫੇਰ।”

“ਇਹ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਬੋੜੋਂ ਆਂ।”

“ਆਪਣੇ 'ਟੈਚੀ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ।”

ਉਹ ਭੋਲੇ-ਭਾਅ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਵਿਆਹ ਕਦੋਂ ਕਰਾ ਰਹੀ ਐ?”

“ਏਹ ਤਾਂ ਡੈਡੀ ਨੂੰ ਪਤਾ। ...ਮੇਰੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।”

“ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੈਨੂੰ?”

“ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਏਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮਲੂਕ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਭਰਪੂਰ ਔਰਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਉਹ ਅਠਾਰਾਂ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਨਣ ਦਿਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਆਏ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਦੋ ਕੁ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂ। ਉਹ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਟਰਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਕੁ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਤੂੰ! ਨਾ ਦੱਸਿਆ, ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ, ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਬੈਠਾ! ...ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਸਪਤਾਲ ਆਵੇਂਗਾ।”

“ਸੌਰੀ ਯਾਰ, ਐਵੇਂ ਮਨ ਚੁੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਤੁਰ ਆਇਆਂ।”

“ਮੈਨੂੰ ਭਰਜਾਈ ਦਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਗਿਐ।”

“ਦੇਖਦਾਂ ਜੇ ਦਿਲ ਲਗ ਗਿਆ ਤਾਂ।”

“ਏਦਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਹੋਰ ਹਫਤਾ ਰਹਿ ਲੈ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਹ, ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਆਣੇ ਸੰਭਾਲ। ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਐ, ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਟੀਕਾ ਲਗਣਾ ਏ।”

ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਲ ਖੜੀ ਆਲੀਆ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਹਦਾ ਫੋਨ ਸੀ?”

“ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਸੀ।”

“ਕੋਈ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਲਗਦਾ!”

“ਹਾਂ, ਬਿਮਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਐ ਵਿਚਾਰਾ! ਕਈ ਵਾਰ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।”

“ਨੇੜੇ ਈ ਰਹਿੰਦਾ?”

“ਨਹੀਂ, ਦੂਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਐ।”

“ਕੀ ਬਿਮਾਰੀ ਆ?”

“ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ।”

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਫਿਰ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਕੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵੀ ਕਦੇ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਤ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿ ਪਾਗਲ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਹੁਣ ਜਲਦੀ ਮੁੜ ਜਾਣਾਂ?”

“ਦੇਖਦੇ ਆਂ, ਸੋਚਦੇ ਆਂ।”

“ਹੁਣ ਆਏ ਓ ਤਾਂ ਰਹਿ ਲਓ। ...ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਆਇਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਆ।”

“ਆਲੀਆ, ਤੂੰ ਏਨੇ ਸੁਹਣੇ ਖਾਣੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਐਂ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦੇ ਖਾਣੇ ਖਾਣ ਲਈ ਹੀ ਰੁਕਣਾ ਪਏਗਾ।”

ਉਹ ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਅਕਸਰ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਏਨੀ ਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਜਿੰਨੀ ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਬਤੀ ਔਖਾਂ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਟੁਕੜਵਾਂ ਹਾਸਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲਕਸ਼ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਆਲੀਆ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਐਂ!”

“ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਓ।”

“ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਔਖਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀਆਂ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ!”

ਉਹ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਉਦਾਸ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਬਦਸ਼ਕਲ, ਕੁਲਿਹਣੀ-ਕੁਲੱਛਣੀ ਐਂ।”

“ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਨਾ ਕਿ ਮਾਂਪਿਓ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ, ਘਿਓ ਦੀਆਂ ਨਾਲ੍ਹਾਂ! ...ਏਹਦਾ ਮਤਲਬ ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਸੁਹਣੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ, ਹਰ ਮਾਂਪਿਓ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਹੁੰਦੈ ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੁਹਣੀ।”

“ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਔਖ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਐ।”

“ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਲਗਦੀ ਐਂ ਤੇ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਐਂ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਸ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁਣਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟੀਵੀ ਰੂਮ ਹੈ, ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਦੀ ਇਹ ਦੂਰੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਟੱਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਰਾਤ ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਘੜੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਵੱਜਣ ਨੂੰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਲਾਈਟ ਜਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਚੁੱਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਜਾਗ ਆ ਗਈ?”

“ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਲਾਈਟ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ।”

ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੰਦਰਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੈੱਡ ਉਪਰ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਨਹੀਂ ਜੀ, ਏਦਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਅਕਰਮ ਜਾਗ ਜਾਏਗਾ।”

“ਜੇ ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲੋਗੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਗੇਗਾ।”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਇਕੱਠੀ ਜਿਹੀ ਹੋਈ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਉਠ, ਲਾਈਟ ਬੰਦ ਕਰ ਆ।”

ਉਹ ਬੱਤੀ ਬੁਝਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਮਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਬੁਆਏ-ਫ੍ਰੈਂਡ ਹੈ?”

“ਸੀਗਾ, ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਪਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਡੁੱਬਈ ਚਲੇ ਗਿਆ।”

“ਡੁੱਬਈ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਆਏਗਾ।”

“ਮੁੜ ਆਵੇ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਵੇ! ...ਹੁਣ ਮੈਂ ਓਹਦੇ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ!”

ਉਹ ਚੋਨੋਂ ਹੱਥ ਝਾੜਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਦੁਪਿਹਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਰੋਟੀ ਬਣਾਵਾਂ?”

“ਹੁਣ ਮੈਂ ਭਾਜੀ ਤੋਂ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ?”

“ਸਾਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜੋਗੀ ਜੀ ਹੀ ਓ!”

ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੋਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਲੂੜ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਆਲੀਆ, ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਵਾ ਲੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਨਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਰਹੇ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਮੀਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਮੀਦਾ ਦੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਕੱਲ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਐ ਨਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਔਰਤ ਘਰ ਨੂੰ ਕਿੰਦਾਂ ਸਾਂਭ ਸਕਦੀ ਐ, ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਮੁੜ ਆ ਯਾਰ, ...ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਐ।”

“ਯਾਰ ਦਲਬੀਰ, ਮੈਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਐਸੀ ਮਠਿਆਈ ਮਿਲ ਗਈ ਐ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੀਆ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੋਹਣਾ ਮਾਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਿਆ ਕਰ, ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕਦੇ।”

“ਸੱਚ! ...ਏਹ ਸਭ ਤੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਐ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੀਂ।”

“ਤੂੰ ਬੁੱਕ ਨਾਲ ਪਕੌੜੇ ਨਾ ਪਕਾਈ ਚੱਲ, ...ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸ ਆ, ਫੇਰ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਤਨੀ ਦਾ ਫੋਨ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਦਲਬੀਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਟੀਕਾ ਲਾਉਣ ਆਉਣੈਂ ਜੇ ਆ ਸਕੇਂ ਤਾਂ।”

“ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾਂ, ਕੱਲ ਸਵੇਰੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਜਾਵਾਂਗਾ।”

ਦਲਬੀਰ ਦਿਮਾਗੀ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਲਜੀਤ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਛੱਡ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁਲਜੀਤ ਘਰ ਵੀ ਲੈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ। ਭਰੇ-ਭਰਾਏ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦਲਬੀਰ ਅਚਾਨਕ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਖੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਝਟਕਾ ਕਾਫੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਤੋਂ ਨਫਿੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫਲੈਟ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਘੇਰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਕਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਟੀਕਾ ਲਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਨਰਸ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਟੀਕਾ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੁੱਛਦਾ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਇਹ ਆਲੀਆ ਕੌਣ ਐਂ ਬਈ!”

“ਇਹ ਬਸ ਇਕ ਮੋਮਬੱਤੀ ਐ ਜੋ ਲਟ ਲਟ ਬਲਦੀ ਐ, ਇਹ ਨਦੀ ਐ ਜੋ ਕਲ ਕਲ ਵਹਿੰਦੀ ਐ।”

“ਤੂੰ ਯਾਰ ਬਹੁਤ ਲੱਕੀ ਐਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਕੇ ਏਦਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਲਿਖਾ ਕੇ ਆਇਆਂ! ...ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਸਹੇਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਮਿਲੇਗੀ ਵੀ ਕਿੱਦਾਂ, ਜਦ ਅਗਲੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਐ, ਉਹ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਐ।”

“ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਕਰ ਸਕਦਾਂ।”

ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਸਮੇਂ ਕਿਤੇ ਦਲਬੀਰ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ। ਉਹ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਹਿਸਤਾ ਜਿਹਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਉਣਾ!”

“ਸੁਹਣੀ ਤੇ ਜਵਾਨ ਔਰਤ ਦਾ ਧਰਮ ਉਸ ਦਾ ਔਰਤਪਨ ਹੀ ਹੁੰਦੈ।”

“ਫੇਰ ਵੀ ਯਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਝੰਜਟ ਹੁੰਦੇ ਆ, ਇਹ ਲੋਕ ਤੁਅਸਬੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਆ।”

“ਤੁਅਸਬੀ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆ, ਗਰੀਬ ਦਾ ਰੱਬ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਤੂੰ ਸੋਚ ਲੈ, ਆਲੀਆ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਐਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰੇਗੀ। ...ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਊਂ, ਜਾਂ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਫੋਨ ਉਪਰ ਹੀ...।”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਐ ਪਰ ਸੋਚ ਕਿ ਇਕ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿੱਦਾਂ ਰਹਿ ਲਊ।”

“ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਤੂੰ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅਗੇ ਗੱਲ ਤੋਰਾਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਯਕੀਨੀ ਆਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਦਲ ਜਾਊ।”

“ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੋਚ ਜਰਾ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋਬ ਆ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਸਾ, ਉਹਨੂੰ ਵੀਜਾ ਕਿੱਦਾਂ ਮਿਲੂ, ਲੰਘ ਵੀ ਆਈ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਕਿੱਦਾਂ ਹੋਊ।”

“ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮਸਲੇ ਆ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਮਾਰ।”

ਉਹ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਮੀਦੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਹਮੀਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਲੀਆ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਦੇਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਮਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਕਰਕੇ ਵੀ। ਉਹ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਅੜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਦਲਬੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਆਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਵੀਜਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦਲਬੀਰ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਦਮ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਉਸ ਦਾ ਘਰਬਾਰ ਸਾਫ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਜਰੀ ਰੋਟੀ ਮਿਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਾਫ ਕਪੜੇ ਮਿਲਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਲੀਆ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਅਗੇ ਪਿੱਛੇ ਘੁੰਮਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ

ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਵੀ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਦਲਬੀਰ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਫਰਨੀਚਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਪਰਦੇ ਤੇ ਨਵੀਂ ਕਾਰਪੈਟ। ਦਲਬੀਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਯਾਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਦੀ ਲਾਈਫ ਏਨੀ ਚੰਜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਐ!”

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਲੀਆ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਦਲਬੀਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੀ ਹਾਲ ਐ ਮੇਰੀ ਜਾਨ?”

“ਠੀਕ ਆਂ ਜੋਗੀ ਜੀ।”

“ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਈਦ ਆ ਰਹੀ ਐ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਈਦੀ ਲੈਣ ਆ ਜਾਵਾਂ?”

“ਕੋਈ ਗਲਤ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ? ...ਜੋਗੀ ਜੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਵਾਈਫ ਆਂ ਏਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ।”

ਪਹਿਲੇ ਪਲ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦਲਬੀਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਯਾਰ, ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਆ ਏਹਦੇ ਸਾਈਡ ਅਫੈਕਟਸ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸੈਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ, ਏਹਦੀ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਮੈਂ ਲਾਈਫ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਗਿਲਟੀ ਫੀਲ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ।”

“ਤੂੰ ਉਹ ਗੋਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਵੰਦ ਐ।”

“ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਦੁਆਈ ਮੈਂ ਖਾਨਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਗਰਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।”

“ਚੱਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਨਾਂ!”

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਆਲੀਆ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾਂ।”

“ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਆਲੀਆ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ?”

“ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ।”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਤ ਵਿਚ ਮੌਜੇ ਖੋਹਲੀ ਜਾਨਾਂ?”

ਦਲਬੀਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਦੋ ਸਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਲੀਆ ਹਮੀਦੇ ਨੂੰ ਲੋਹੜੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਘਰ ਵੀ ਛੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਅਕਰਮ ਨੇ ਨਵਾਂ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਕਢਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਮੀਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦੁਆਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆਲੀਆ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਉਤਦੂ ਲਾਇਆ ਹੋਇਐ, ਮੈਂ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜਦੀ ਆਂ ਦੋਵੇਂ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਉਡਾਈ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਹੁਣ ਤਾਏ ਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਚੜੇ ਹੋਏ ਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਡਰੱਗੀ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਦਲਬੀਰ ਨੂੰ ਕਿੰਦਾਂ ਛੱਡ ਦੇਉਂਗੀ! ਜੇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਉਹਨੂੰ ਧੋਖਾ ਕਿੰਦਾਂ ਦੇ ਦੇਉ! ...ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਮੁੜ ਕੇ ਇੰਡੀਆ ਏਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ।”

ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ।

ਦਲਬੀਰ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਧਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ ਯਾਰ, ਏਸ ਗਰੀਬਣੀ ਦੀ ਲਾਈਫ ਤਬਾਹ ਕਰੀ ਜਾਨੇ ਆਂ ਆਪਾਂ, ਮੈਂ ਏਹਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਨਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵੇ।”

ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੜਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਦਲਬੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਦਲਬੀਰ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਐ ਆਲੀਆ, ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਈ ਐ, ਜਾਹ ਹੁਣ ਇੰਜੁਆਏ ਕਰ।”

“ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ।”

ਆਲੀਆ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਅੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਅਲੱਗ ਫਲੈਟ ਦਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਦਲਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਚਾਬੀ ਉਸ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਦ ਚਾਹੇ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ। ਉਹ ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਘਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਧੋਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਵੀ ਬਣਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਮਿਲਣ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਆਲੀਆ ਕੋਲ ਰਾਤ ਰਹਿ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਜਿਉਣ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਢਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਜਾਹ, ਇੰਡੀਆ ਜਾਹ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਪਸੰਦ ਕਰ ਆ।”

“ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਏਦਾਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਆਂ।”

ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਡੇਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਦਲਬੀਰ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਪਲੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਓ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਉਂਗੀ।”

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾਂ!”

“ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਦਾਂ ਰੱਖਣਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਓਥੇ ਰਹੀ ਜਾਓ, ਏਥੇ ਮੈਂ ਠੀਕ ਆਂ, ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰੋ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਠੀਕ, ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ।”

“ਵਿਆਹ ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ?”

“ਵਿਆਹ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿੰਗਦੀ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੀ।”

“ਏਨੀ ਕਮਲੀ ਨਾ ਬਣ! ਮੇਰੀ ਵਾਈਫ਼ ਐ, ਬੱਚੇ ਆ!”

“ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਸੋਚ ਲਿਆ, ਜਿੰਦਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਹੀ ਜਾਉਂਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਵਾਂਗੂੰ।”

ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅਣਗਿਹਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਅ ਨਾਲ ਭਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਏਹਨੂੰ ਅਬੋਟ ਕਰਾਉਣਾ ਪਏਗਾ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਗੀ ਜੀ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਮੰਗਦੀ ਆਂ?”

ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਨਾ ਛੱਡੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਉਸ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਆ ਕੇ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਰੋਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਭੁੱਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।...

ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹਮੀਦ ਆਲੀਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਆਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਰਹੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਏਹ ਕੁੜੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਦੀ ਆ ਪਰ ਤੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੋੜਨ ਲਗੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਲੋੜਕਾਰ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਦੇਖ ਕੇ ਓਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁੰਡਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ, ...ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।”

ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੇਖ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਰਹੇ ਆ, ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਤੱਰਕ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਆ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਹਾਨੇ ਵੀ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਆ, ਕਿਤੇ ਏਦਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪਟਾਕਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਦਲਬੀਰ ਵਾਂਗੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੀ ਟੀਕੇ ਲਗਦੇ ਫਿਰਨ!”

“ਹਾਏ ਮੈਂ ਮਰਜ਼ਾਂ ਜੋਗੀ ਜੀ! ਸੁਭ ਸੁਭ ਬੋਲੋ!”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਕਰ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈ।”

ਉਹ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਏਗਾ, ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਹੋਣਗੇ, ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕਿ ਉਹ ਲਾਈਫ਼ ਕਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਹੋਏਗੀ।”

ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਹਿਸਤਾ ਜਿਹੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੋਅਰ ਓ ਕਿ ਏਹ ਸਭ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ?”

“ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੋਅਰ ਆਂ, ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਸ਼ੋਅਰ!”

“ਫੇਰ ਜਿੰਦਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਦੇਖ ਲਓ ਪਰ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਡੈਡੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਾਉਣਾ।”

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫਿਕਰ ਆ ਘੇਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਮੁੰਡਾ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਲੱਭਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਜਰਬਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਪਸੰਦ ਐ?”

“ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓ ਜੋਗੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਇਵੇਂ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋਬਲਮ ਐ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਆਲੀਆ ਲਈ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਲੋੜਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਮੁਬਾਈਲ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਨੰਬਰ ਕਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਔਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਗਿਓ ਇਕ ਔਰਤ ‘ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਭਾਜੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਜਿੰਦੀ ਐ, ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਆਂ।”

“ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾਂ?”

“ਭਾਜੀ, ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਐ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਲੀਆ ਲਈ ਦੇਖ ਲਓ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਏਗਾ।”

“ਤੁਸੀਂ ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ।”

“ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਪਰ ਓਹਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਿਤਾ।”

ਮੈਂ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਐ ਇਹ ਕੁੜੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਹੋਈ ਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਭਰਾ ਕੇਵਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।”

“ਚੰਗਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਬਸ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।”

“ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕਿੰਦਾਂ ਦਾ?”

“ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਐ, ਪੜਿਆ-ਪੁੜਿਆ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਮਿਹਨਤੀ ਵੀ ਆ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ!”

“ਦੇਖ ਆਲੀਆ, ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਥੋੜਾ ਕੁ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖ, ਸ਼ਾਇਦ ਪਸੰਦ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਵੀਂ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਆ, ਜਿੰਦੀ ਮੇਰੀ ਖਾਸ ਸਹੇਲੀ ਆ।”

ਗੱਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਗੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਉਹੋ ਮੁੰਡਾ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਕੇਵਲ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਸਾਊ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਚੜਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਕੇਵਲ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁੜ ਭਾਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਕੀ ਆ?”

“ਇਹ ਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਗਦੀ ਜੀਉਣੀ ਆਂ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਬਣ ਕੇ।”

“ਕਦੇ ਕਦੇ ਈਦੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇ!”

“ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ!”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਕਤ ਲੰਘਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਆਪਣੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਜਦ ਕਦੇ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬਕਦੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਕਤ ਰਾਜ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵੱਡਾ ਘਰ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਆਲੀਆ ਹੁਣ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਭਾਜੀ, ਸਭ ਗਤਬਤ ਹੋ ਗਿਆ!”

“ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?”

“ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਗਈ ਸੀ ਕੇਵਲ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ।”

“ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕੀ ਕਰਨ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਬੇਬੀ ਜਿਉਂ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਰਿਹਾ।”

“ਡਾਕਟਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ?”

“ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਆਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਕੇਵਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੇਬੀ ਗਿਰਾਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਔਝੜ ਪਈ ਹੋਈ ਐ, ਦੁਬਾਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਪਏਗਾ।”

“ਫੇਰ ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਐ, ਜਾਇਆ ਹਸਪਤਾਲ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਜਾ ਆਉਂਗੀ ਪਰ ਕੇਵਲ ਪੁੱਛਣ ਲਗ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਦੋਂ ਗਿਰਾਇਆ ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਸੀ ਜਦ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲੜ ਕੇ ਘਰੋਂ ਚਲੇ ਗਿਆ!”

“ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਰਿਕ੍ਰਡ ਵਿਚ ਦਲਬੀਰ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਐ।”

“ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਦਲਬੀਰ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਭਾਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।”

“ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਐ।”

“ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਔਖਾ ਫਿਰਦੈ?”

“ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਬਹੁਤ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ!”

“ਫੇਰ?”

“ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੋ ਕੁਝ।”

“ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕੁਝ, ਕਰਦਾਂ ਕੁਝ।”

ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਰਾਂ। ਇਕ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਾਂ ਤੇ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੈ। ਕਦੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਲੜਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਲੀਆ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਕ੍ਰਡ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੱਸਿਆ। ਹਰ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ-ਰਿਕ੍ਰਡ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸੋਚਦੇ ਦੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਪਰਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸਖਤ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੇਵਲ, ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਏਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਲੀਆ ਕਵਾਰੀ-ਕੰਜਕ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਏਹੋ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾਂ ਜੀ।”

“ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤੈਅ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬੀਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਝਾਕੋਗੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ।”

“ਬਿਲਕੁਲ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਏਹਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਏਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਏਦਾਂ ਤਾਂ ਏਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਨਾ!”

“ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਦਾਂ ਪਤਾ ਕਿ ਏਹਦਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ?”

“ਕਿਉਂ ਕਿ ਏਹ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਕਿਹਦਾ ਬੱਚਾ ਅਬੋਟ ਕਰਾਇਆ।”

“ਤੂੰ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਮੁਰਦੇ ਕਿਉਂ ਪੁੱਟਣੇ ਚਾਹੁੰਨਾ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਏਹਦਾ ਹਸਬੈਂਡ ਆਂ!”

ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,
 “ਜਦ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸਭ ਖਤਮ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਏਹ ਸਵਾਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਸਬੈਂਡ ਆਂ।”

“ਯਾਰ ਕੇਵਲ, ਤੇਰੀ ਸੁਈ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੀ ਆ ਕਿ ਤੂੰ ਹਸਬੈਂਡ ਆਂ, ਓਹਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਏਦਾਂ
 ਦਾ ਤੇਰੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲਾਈਫ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ?”

“ਪਰ ਭਾਜੀ, ਮੇਰੇ ਏਨੇ ਕੁ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਿਹਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇਵੇ
 ਤੇ ਬਸ।”

“ਇਹ ਬੱਚਾ ਮੇਰਾ ਸੀ।”

ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਦਮ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਲਾਅ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ
 ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੇਖ ਕੇਵਲ ਸਿਆਂ, ਆਲੀਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕੁੜੀ ਐ; ਬੇਹੱਦ ਇਮਾਨਦਾਰ, ਸੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੂੰ ਏਸ ਗੱਲ
 ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇਂ।”

ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਐ ਕਿ ਇਹ ਸਦਾ ਇਕ ਮਰਦ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੀ ਐ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ
 ਦਲਬੀਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਰਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਏਹਨੇ ਵਾਹ ਤਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਫੇਰ ਵੀ ਦੋ-
 ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਏਹਨੇ ਗਊ ਬਣ ਕੇ ਕੱਢ ਲਏ, ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।”

“ਪਰ ਭਾਜੀ...।”

ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਟੋਕ ਕਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਦਲਬੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਫਿਰ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਜੁੜਿਆ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਿ ਏਹਨੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ
 ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਏਹਦੇ ਘਰਦੇ ਏਹਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਪਰ ਏਹ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਤਾਂ
 ਏਹਨੇ ਸੁਫਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਏਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਸੀ।”

“ਫੇਰ ਕਿਉਂ...?”

“ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫਿਕਰ ਸੀ। ਏਹ ਮੈਂ ਹੀ ਏਹਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਏਹਦੇ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵਿਆਹ
 ਕਰਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਭਰਿਆ-ਭਰਾਇਆ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦਾ ਸੋ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਮੇਰੇ
 ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਉਂ ਖਰਾਬ ਕਰੇ, ...ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਤੇ ਤੇਰੇ ਲਈ
 ਆਲੀਆ ਦਾ ਹੱਥ ਮੰਗਣ ਲਗੀ।”

ਕੇਵਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾ ਜਿਹਾ ਤਣਾਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

“ਤੂੰ ਏਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀ, ਉਹ ਆਲੀਆ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ ਐ।”

ਮੈਂ ਪਲ ਕੁ ਲਈ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ
 ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੇਖ ਕੇਵਲ ਸਿਆਂ, ਆਲੀਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਐ, ਮੈਂ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਹਿੰਨਾਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ
 ਮਿਲਣੀ। ...ਤੂੰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਐ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਲੀਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਏਦਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ
 ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆਲੀਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।”

ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਕਰ, ਆਲੀਆ ਵਰਗੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਕੁੜੀ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਉਪਰ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੁਲਾਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਫ਼ਾ-ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨਾਲ
 ਯੋਰਕਸ਼ਾਇਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭੱਜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਡੱਬਲ ਗਲੇਜ਼ਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਆਲੀਆ ਵੀ
 ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਫੋਨ
 ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ, ਕਦੇ ਲੰਡਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਲੀਆ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਮੀਦ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਹੋਰ ਅਜਕੱਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਐ?”

“ਅਜਕੱਲ ਮੈਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾਂ। ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡੀ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾਂ।”

“ਜੋਗੀ ਜੀ, ਸਿੱਧਾ ਕਹੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਓ?”

“ਏਦਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲੈ।”

“ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਈ ਜਾਓ ਪਰ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ...!”

ਨੌਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਚੱਲ ਨਾਲ: ਮੀਤਾਂ

ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਖੜਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਕਰਵੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਤਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਇਕਬਾਲ ਉਦਾਸ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਜਲਦੀ ਆ ਜਾ ਬਈ, ਤਾਇਆ ਸੀਰੀਅਸ ਆ।”

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?”

“ਕੋਈ ਦੌਰਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਤੇ ਬੋਲਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਆਂ, ਡਾਕਟਰ ਬਹੁਤੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰ ਰਿਹਾ।”

ਉਹ ਆਖਦਾ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਸੀਟ ਬੁੱਕ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿਤਾ ਵਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੋ ਪਰ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ, ਆਪਣਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ।...

ਫਗਵਾੜੇ ਦਾ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ। ਪਿਤਾ ਨੀਮ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਖੜੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਮੇਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਦੀ ਏਨੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਖੀ ਘੜੀ ਟਲ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕਬਾਲ ਦੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਬੜੇ ਭਾਈ, ਮੌਕਾ ਸਾਂਭ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਮ ਇਥੇ ਲੈ ਆਏ ਪਰ ਜਦ ਲਿਆਏ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨੋਂ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ...ਚਲੋ ਰੱਬ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਤਾਏ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲਿਆ।”

“ਵਧੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ! ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਇਥੇ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਜੋਗੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਣਾਂ।”

“ਹੁਣ ਮੁੜ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਲਗੂ।”

“ਚਲੋ, ਜਦ ਵੀ ਸਿਹਤ ਵੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ, ...ਪਰ ਆਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਚੰਗੇ ਆ, ਬਿਜੁਰਗ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਆ।”

“ਕਾਹਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆ ਸਾਲੇ! ...ਇਹ ਚੋਣਾ ਤਾਂ ਮੀਤਾਂ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ।”

ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਕੁੜੀ ਵਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਆ ਬਈ?”

“ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ?”

“ਨਹੀਂ।”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਏ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੋਊ, ਇਹ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਰਸਰੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਆ।”

“ਪਰ ਏਥੇ ਕੀ ਕਰਦੀ ਆ?”

“ਏਹਨੂੰ ਤਾਏ ਨੇ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮਰਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਰਾਮ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕੰਮ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤਾਏ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਬਸ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਹ ਮੀਤਾਂ ਕਿਧਰੋਂ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਆ ਗਈ।”

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਮੁਰਗੀ ਹੀ ਹੋਈ! ਪਰ ਆਹ ਏਨੇ ਮੁੰਡੇ ਏਹਦੇ ਮਗਰ ਕਿਉਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਆ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਐ? ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭਦਾ ਏਹਨੂੰ?”

“ਟਰਾਈ ਤਾਂ ਮਾਰੀ ਸੀ ਯਾਰ ਪਰ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਾਲੀ!”

“ਆਹ ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਸਾਲੇ ਗੁੜ ਦੁਆਲੇ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੰਬੜੇ ਫਿਰਦੇ ਆ।”

“ਇਹਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਈ ਕਰਦੀ ਐ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹਾਲੇ ਤਕ।”

“ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੀ ਐ?”

“ਨਹੀਂ, ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਤੋਂ ਆਈ ਆ, ਏਹਦੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕਿਸੇ ਨਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਛੱਡ ਆਈ, ਦੋ ਨਿਆਣੇ ਆਂ, ਇਕ ਮਾਂ ਵੀ ਨਾਲ।”

ਇਕਬਾਲ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਹਾਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਹਸਪਤਾਲ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਲਓ ਬਈ ਛੋਟੇ ਭਰਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਜੁਰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਏਹਦੇ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰੀਆ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਰਾਮ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਬਿਜੁਰਗ ਕੋਲ ਰਹਿ ਲਵਾਂਗਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ।”

“ਲਓ ਭਾਜੀ, ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਸੀਂ ਰਾਤ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਸੋਵੋ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂ ਰੈਗੇ ਆਂ, ਅਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਤੇ ਗੁਪਾਲ ਇਥੇ ਰਹਾਂਗੇ।”

ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਪੂਰੀ ਮੋਰ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਕੁ ਮੁੰਡੇ ਹੋਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲਵਿਦਾ ਲੈਂਦਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੀਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਭਾਜੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਈ ਜਾਣਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਬਣਾਉਣੀ ਆਂ ਤੇ ਸੌਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕਰਨਾਂ।”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਰਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਮੁਸਕਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਮੀਤਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਔਰਤ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸਮ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਿੰਗਰ ਤੇ ਸਡੌਲ ਸਰੀਰ ਜਿਵੇਂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਘੁੰਘਰਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁ ਲਿਟਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਡਿਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪਿੱਛੇ ਸੁਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਕਫ ਹੋਵੇ। ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਬਿਸਤਰ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਤੇ ਗਲਾਸ ਮੇਰੇ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਰੱਖ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਲਾਦ ਦੀ ਪਲੇਟ ਵੀ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੀ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਦੋੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਬੇਝਿਜਕ ਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਵੈਸੇ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਓਪਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ। ਮੀਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਇਵੇਂ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ

ਚਾਬੀ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਖਾਣਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਾਰੇ ਉਚੇਚਾ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਦਾ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਅਚਾਨਕ ਯਾਦ ਆ ਜਾਣ ਵਾਂਗ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਭਾਜੀ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਮੀਦੇ ਦੀ ਕੁੜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਆ?”

“ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਆ।”

“ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੋਏਗਾ।”

“ਨਹੀਂ ਮੀਤਾਂ, ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਹੋ ਸਕਦੈ!”

“ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਸੌਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੀਤਾਂ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਬਿਸਤਰ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੱਗ ਮੇਰੇ ਸਰਾਹਣੇ ਰੱਖਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਨਿਆਣੇ ਸੁੱਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਆ ਜਾਈਂ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ।”

“ਨਹੀਂ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ ਵੀ ਜਾਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਆ, ਨਿਆਣੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ।”

“ਚਲ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਨਾ ਆਵੀਂ ਪਰ ਨਿਆਣੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲਾਇਆ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਹਲੀ ਰਹੇ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਖਰਾਬ ਓ, ਬਾਬਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਭੋਲਾ ਐ।”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਉਹ ਭਾਂਡੇ ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੀ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਭਾਂਡੇ ਖੜਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਗੁਸਲ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੀਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂਆਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਐ, ਕਹੋਂ ਤਾਂ ਸਕੰਜਵੀ ਬਣਾਵਾਂ?”

“ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਣਾ ਜ਼ਰਾ ਜੱਗ ਭਰ ਕੇ, ਭਾਨ ਠੀਕ ਹੋਵੇ।”

ਉਹ ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸਕੰਜਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੋਂਗੇ?”

“ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ! ਵਾਹ!”

ਮੇਰਾ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ ਕੀਤੀ ਨੂੰ। ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿੱਕਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿੱਮ ਵੀ ਪਰ ਦਾਤਣ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਦਾਤੀ ਲੈ ਕੇ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਚੜਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਕੰਡੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਹਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਦਾਤਣਾਂ ਘੜ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤਣਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਘੰਟਾ ਭਰ ਦਾਤਣ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਾਹਦਾ ਕਰੋਂਗੇ? ਬੈਂਡ-ਆਂਡੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਠੇ? ਜੋ ਕਰੋਂਗੇ ਮੈਂ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆਵਾਂਗੀ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਲਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇ ਲੈ ਆਵੇ। ਉਹ ਦੋ ਝੋਲੇ ਸਮਾਨ ਦੇ ਭਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪਰ ਮੂਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਕੋਈ ਫੇਰੀ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ, ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਹੋਏਗਾ ਏਸ ਲਈ ਜਲਦੀ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਹੋਏਗਾ।”

ਉਹ ਸਮਾਨ ਫਰਿੱਜ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਗਲੀ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਘੋੜੀ ਵਾਂਗ ਗਲੀ ਵਲ ਭੱਜ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਕਾਹਲ ਹੈ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਛੋਹਲਾਪਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਨਿਕੰਮਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ?”

“ਪੁੱਛੋ ਕੁਝ ਨਾ ਜੀ, ਕਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾਂ।”

“ਹੁਣ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਆਂ?”

“ਅਜਕੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਆ, ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਨਰਸਰੀ ਵਿਚ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਏ. ਬੀ. ਸੀ. ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਆਂ ਪਰ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਬੋਝੀ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ, ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਵੀ ਬਾਬਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀਆਂ, ਕਰਦੀਆਂ ਵੀ ਦਿਲੋਂ ਆਂ, ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ।”

ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਨਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅੰਕਲ ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।”

“ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਓਹਨਾਂ ਨੇ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।”

“ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡੋ।”

“ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਖੇਡੀ ਜਾਨਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਆ।”

ਆਖ ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਸ਼ਰਮਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਖਾਣਾ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਪੜਾ ਧੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਰੈੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਏਥੇ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਰਖ ਦਿਆ ਕਰੋ।”

“ਤੂੰ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।”

“ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੋਈ, ਬਾਬਾ ਰੋਜ਼ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਕ ਨਰਸਰੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ, ਤਨਖਾਹ ਇਥੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ, ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਟਰੀ ਲੈਣ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ।”

“ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਆ ਸਕੂਟਰੀ?”

“ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਪਰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬੁਝਦਾ।”

“ਚੱਲ ਤੂੰ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲੈ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਉ।”

ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਕੂਟਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਵਧੀਆ ਮੀਟ ਵੀ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਨਾਲ ਵਿਸਕੀ ਵੀ, ...ਟਾਈਮ ਈ ਕੀ ਲਗਦਾ ਸਕੂਟਰੀ ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ!”

ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੀਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਥੇ ਰੁਕਣ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਵਿਹਲੇ ਜਿਹੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦਸ ਕੁ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲੇ ਉਹ ਹਾਲੇ ਚਲਣ-ਫਿਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੀਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਖਾਵਾ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਇਕਬਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

“ਕਿਉਂ ਬੜੇ ਭਾਈ, ਤੋਤਾ ਟਾਹਲੀ ‘ਤੇ ਟਹਿਕਦੈ?”

“ਪੂਰਾ ਟਹਿਕਦੈ, ਆ ਜਾ ਬਹਿ ਜਾ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੀਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸੱਦਾ, ਦੋਨੋਂ ਭਰਾ ਦੋ ਦੋ ਹਾੜੇ ਲਾਉਂਦੇ ਆਂ।”

ਜਦ ਤਕ ਮੀਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਾਸ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕਬਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਬਈ ਇਹ ਉਂਗਲ ‘ਤੇ ਈ ਲਗ ਗਈ!”

“ਏਸ ਗੱਲ ‘ਚ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਮਾਹਿਰ ਐ।”

“ਵੈਸੇ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਏਹਦੇ ਤੇ ਕਈ ਟਰਾਈ ਮਾਰ ਚੁੱਕੇ ਆ, ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਈ।”

ਇਕਬਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਮੀਤਾਂ ਵਲ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੈਂਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਜਿੰਨੀ ਬਾਹਰੋਂ ਏਹ ਟੀਸੀ ਦਾ ਬੇਰ ਦਿਸਦੀ ਐ ਤੋੜਨਾ ਓਨਾ ਹੀ ਸੌਖਾ ਸੀ।”

ਇਕਬਾਲ ਵਿਸਕੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੋਈ ਸਹੇਲੀ ਸਹੂਲੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਐ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਕਿੱਥੇ ਯਾਰ! ਨਾਲੇ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਲੰਡਨ ਐ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਏਥੇ ਲੋਕ ਕੁੱਟਦੇ ਈ ਬਹੁਤ ਐ!”

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਬਾਕੀ ਬੜੇ ਭਾਈ, ਕੁਝ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਤਾਂ ਸਭ ਦੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।”

ਉਹ ਫਿਰ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉੱਚੀ ਟਿੱਬੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬਲਵੰਤ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬੰਦਾ ਮਿਲੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਹੀ ਤੀਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਬਲਵੰਤ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਗਾਲ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ। ਇਕਬਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੈਂਗ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੇਖਦਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਾਢੇ ਜਿਹੇ, ਦੇਖ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ! ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਬਈ ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਵਾਢੇ ਹੁੰਦੇ ਆ।”

ਇਕਬਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇਖਦਾ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਯਾਰ, ਦੋ ਕੁ ਵਾਢੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੀ ਬਣਾ ਦੇ!”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਦਸਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਲੀ ਕਿਸਮਤ ਐ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ, ਮੇਰੇ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਔਰਤ ਤੁਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਕ ਪੁੱਜਦੀ ਰਹੀ ਐ, ...ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਨਾ।”

ਇਕਬਾਲ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਕਿ ਜਦ ਰੱਬ ਨੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵੰਡੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਦਿਨ ਚਾੜਨ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ, ਧੰਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਤੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਾਮ ਦੇਵਤਾ ਇਹਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਇਹਦੇ ਕਈ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਆਲਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਰੱਬ ਨੇ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਮ ਮਹਿਕਮਾ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਹੋਇਐ, ਬਸ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਤਰੀ ਆਂ।”

ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਖੁਬ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ। ਮੀਤਾਂ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਹੋਇਆ?”

ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਕਬਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਵੱਡੇ ਭਾਈ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਵਾਢਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇ।”

ਮੈਂ ਮੀਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਦੇਖ, ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰ।”

“ਲਓ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕਬਾਲ ਭਾਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ!”

ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਾਸਾ ਖਿਲਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਬਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਲਓ ਜੀ, ਕਰ ਲਓ ਘਿਓ ਨੂੰ ਘੜਾ! ...ਅਖੇ ਉਹ ਫਿਰੇ ਕੰਨ ਪੜਾਉਣ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਾਉਣ ਨੂੰ!”

ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਿਆ! ਮੈਂ ਕੋਈ ਏਦਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਆਂ!”

“ਓ ਕਮਲੀ, ਸੁਗਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਗੁੱਸਾ ਕਰ ਗਈ ਐ!”

ਉਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਮੈਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਠੰਡਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੀਤਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਕਾਕਾ, ਕੱਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਦੇਖਣ ਜਾਣਾਂ। ਮੁਹਰੇ ਬਰਸਾਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ, ਕਿਤੇ ਚੋਣ ਹੀ ਨਾ ਲਗ ਪਏ।”

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੀਤਾਂ ਆ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੰਮੀ ਤਾਂ ਓਦਾਂ ਹੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਆ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜੀ ਜਾਣਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ।”

ਮੈਂ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੀਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਿਕਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰੀ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਦਲੇ ਕੁਝ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਬੰਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਘੁਮਾ ਹੀ ਲਿਆਓ।”

“ਕਿਥੇ?”

“ਕਿਤੇ ਵੀ; ਸ਼ਿਮਲੇ, ਦਿੱਲੀ, ਗੋਆ।”

“ਨਹੀਂ ਮੀਤਾਂ, ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਏਨਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ, ...ਫਿਰ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣ ਲਈ ਮੂਡ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਐ।”

“ਮੂਡ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੂਡ ਐ, ਸਭ ਜਾਂਦੇ ਆ ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਹੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਈ।”

“ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਾਂਗੇ।”

ਮੈਂ ਟਰਕਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਲਈ ਫਿਰਾਂਗਾ। ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਦੇਖੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹੇਗਾ।

ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡਣ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ‘ਤੇ ਜਾਣਾਂ।”

“ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ।”

“ਕਿਉਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?”

“ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਗੇ।”

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰੋਗੇ?”

“ਸ਼ਾਇਦ!”

“ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਐ!”

“ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਪਰ ਮੇਰੀ ਲਾਈਫ ਬਹੁਤ ਬੀਜ਼ੀ ਐ, ਚਲੋ ਚੱਲ, ਭੱਜੋ ਭੱਜ।”

“ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ।”

“ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਐ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚੇਤੇ ਆਵੇਂਗੀ ਹੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੀ ਸਦੋਂਗੇ?”

“ਨਹੀਂ ਮੀਤਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੀ।”

“ਕਿਉਂ?”

“ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾਂ?”

“ਆਲੀਆ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸੀ, ਮੈਂ ਓਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾੜੀ!”

“ਆਲੀਆ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪੈਰ ਹੇਠਾਂ ਬਟੋਰਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਉਹ ਪਾਗਲ ਬੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋਏਗਾ ਹੀ।”

“ਉਹ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਆਪਾਂ ਏਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋਏਗਾ।”

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਫਰਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਔਰਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਫਿਰ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਮੀਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਆਉਣ

ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਨਾ ਕੁਝ ਲੈ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮੀਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਅਟੈਚੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਟੈਚੀ ਖੋਲ ਕੇ ਮੀਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ! ...ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਲੈ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਵਿਚਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਆ।”

“ਦੇਖ ਮੀਤਾਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹੋਗੀਆਂ, ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਸੌਪਿੰਗ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਘਰਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਪੰਜਾਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਨੀ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਆ।”

ਉਹ ਚੁੱਪ ਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਜਾਹ, ਆਪਣੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੈ ਦੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ, ਅਜਕੱਲ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਓਥੇ ਆ।”

ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈਸੇ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਪਿਛਲੀ ਵੇਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦਾਤਣਾਂ ਘੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਖਾਣੇ-ਪੀਣੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲਗਦੇ ਹਨ,

“ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦੇਈ ਜਾਈ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ, ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਐ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਤਨਖਾਹ ਵੀ।”

ਮੀਤਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂ ਪਰ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਮੰਗ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਮੰਗ ਏਨੀ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਭੇਜਿਆ ਕਰਿਓ।”

“ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਮੀਤਾਂ।”

“ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਰਖੇਲ ਵੀ ਸਮਝੋਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਹੱਕ ਬਣਦੇ ਆ।”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਝਟਕਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਮੀਤਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਜੋੜ।”

“ਆਪਣੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੀਏ?”

“ਮੀਤਾਂ, ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਐ, ਕੁਝ ਤੇਰੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮੇਰੀਆਂ।”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦੀ ਆਂ ਪਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਆ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚੀ ਬੈਠੀ ਐ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਆਣੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ।”

ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਓ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣਾ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਆ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਜ਼ਰਾ ਅਕਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਮਾਰ! ਤੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਨੀ ਐ!”

ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਅਤਿੱਕੇ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਦਮ ਪਿੱਛਾ ਛੁੱਡਾ ਲਵਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾਂ, ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੀਸ ਹੀ ਬਹੁਤ ਐ।”

“ਠੀਕ ਮੀਤਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਫੀਸ ਦਿੰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੈਂ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਉਹ ਖੁਸ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,
 “ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਆਂ ਜੇ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋਂ।”
 “ਪੁੱਛ ਲੈ ਜੋ ਪੁੱਛਣਾ, ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਨੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ।”
 ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,
 “ਸੱਚ ਗੱਲ ਐ, ਭੁੱਖੇ ਮੁਹਰੇ ਪਾਈ ਹਰ ਬਾਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਰੋਟੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ।”
 “ਜਲਦੀ ਪੁੱਛ ਕੀ ਪੁੱਛਣਾ।”
 “ਸੌਂਹ ਖਾਓ ਕਿ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋਂਗੇ!”
 “ਯਾਰ, ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛ ਜੋ ਪੁੱਛਣਾ!”
 ਮੈਂ ਖਿਝਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਡਰੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸੁਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਤੀਵੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।”
 “ਅੱਛਾ! ਹੋਰ ਕੀ ਕੀ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ?”
 “ਇਹੋ ਕਿ ਜਦ ਤੁਹਾਡੀ ਘਰਵਾਲੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗੋਰੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ।”
 “ਹੋਰ?”
 “ਹੋਰ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਜਾਓ ਤਾਂ..., ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰਗੀ!”
 ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮੀਤਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖਫਾ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਬੀਜੇ ਕੰਡੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ।
 ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੀਤਾਂ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ, ਉਥੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਧੀਆ, ਨਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਸਬਾ ਵੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਥੋਂ ਨਾਲੋਂ ਠੀਕ ਆ।”
 “ਜੇ ਉਹ ਜਗਾਹ ਰਹਿਣ ਲਈ ਠੀਕ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸੀ?”
 “ਕੰਮ ਹੈ ਨਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਟਿਕ ਕੇ ਇਕ ਜਗਾਹ ਬੈਠਣਾ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਓਨੇ ਚਿਰ ਲਈ ਆ ਇਥੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਦੇਖ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਸਫਾਈ ਵੀ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।”
 ਕੁਝ ਦੇਰ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,
 “ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਐ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਰਹਿ ਵੀ ਲਈਏ!”
 “ਇਹ ਤਾਂ ਬਈ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਆ।”
 ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
 ਮੀਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਜਾ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਅਕਸਰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਦੂਜੇ ਫੋਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀ ਫੀਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,
 “ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਭੇਜੋ, ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਆ।”
 “ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇ ਦਿਤੀ ਐ।”
 “ਸਕੂਲ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੀ ਫੀਸ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਬਾਕੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਪੜੇ ਲੈ ਦਿਤੇ ਸੀ।”
 ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੀਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।
 ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਦੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੀਤਾਂ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਏ ਗਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 ਮੇਰਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਜਰਨੈਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸਕੀ ਪੀਂਦਿਆਂ ਉਹ ਮੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਇਕ ਆਪਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਟੱਬਰ ਐ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਆ ਵੱਡਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਯਾਰ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੋਬਲ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਓਧਰ ਜਾ ਵਸੋ ਓ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਢਹੀ ਜਾਂਦੇ ਆ।”

“ਇਹੀ ਸਾਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਐ!”

“ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਦੱਸਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਬੁੱਲੇ ਵੱਢਦੇ ਓ।”

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?”

“ਸੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ! ...ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਆ, ਸਾਲੇ ਮੇਰੇ ਐਸ਼ਾਂ ਹੀ ਐਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਆ।”

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਪਰ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਜਰਨੈਲ ਸਿਆਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਲ ਮਿਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਐ, ਇਥੇ ਵੀ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਲੋਕ ਐ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਤੇ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਆ।”

“ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਆ ਪਰ ਆਮ ਬੰਦਾ ਨੌਕਰਾਣੀ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ ਪਰ ਐਨ ਆਰ ਆਈਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਟੋਕਦਾ!”

ਉਹ ਆਪਣਾ ਹਾੜਾ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਫਿਰ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਵੈਸੇ ਇਹ ਵੀ ਮਾੜੀ ਔਰਤ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਹੰਢੀ ਹੋਈ ਐ, ...ਤੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਯੰਗ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਆਂ ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ।”

“ਓ ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਲਾਲਚੀ ਨਹੀਂ, ...ਮੈਂ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਈ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਹਫਤੇ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਣਾਂ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀ ਫੀਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੇ ਅੱਠਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈ ਐ, ਪੁੱਛਦੀ ਐ ਕਿ ਅੰਕਲ ਮੈਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਈ ਦਾ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣਗੇ।”

“ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕਿ ਅੰਕਲ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤਾ।”

“ਉਹ ਭੋਲੀ ਆ ਨਾ, ਵਿਚਾਰੀ ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਆ! ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਮੁਬਾਈਲ ਫੋਨ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ।”

“ਮੁਬਾਈਲ ਫੋਨ, ...ਮੈਂ ਅਗੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆਂ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸੀ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਏਨਾ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵੀ ਸਮਝ। ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਫੀਸ ਹੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾਂ।”

ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਫੋਨ ਘੁਮਾਓ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਐ।”

ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਹਰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਂਗ ਮੀਤਾਂ ਵੀ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਰੁਝਿਆ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਮੋੜਵੀਂ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਹਲ ਤੋਂ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਡਾਂਸੀਆਲ ਤੋਂ।”

“ਅੱਛਾ!”

“ਇਕ ਬੰਦਾ ਐ ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਆ, ਘਰਵਾਲੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਰ ਗਈ ਆ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਐ।”

“ਅੱਛਾ!”

“ਉਹਦੀ ਭੈਣ ਈ ਕਰਾ ਰਹੀ ਆ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਆ ਵਿਚਾਰੀ, ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦੀ ਉਹ ਭੈਣ ਬਣੀ ਹੋਈ ਆ।”

“ਜੇ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ, ਤੇਰੇ ਵੀ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ।”

“ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਪਲੀਜ਼, ਤੁਸੀਂ ਜੀਤ ਸੁੰਹ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਓ, ਹੈਧਰੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਓ ਤੇ ਏਧਰੋਂ ਅਸੀਂ, ...ਪਲੀਜ਼, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਓ!”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੰਬਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਇਸ ਸਭ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ; ਮੈਂ ਇਸ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੋਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਕਰਾਂਗਾ ਵੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਫਿਰ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਸੋਚ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਗਿਓਂ ਕੋਈ ਸਿਆਣੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈਲੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਮੈਂ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਐਂ।”

“ਬੋਲੋ ਜੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਆਂ ਜੀਤ ਸਿੰਘ।”

“ਮੈਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਮੀਤਾਂ ਬਾਰੇ।”

“ਹਾਂ, ਓਹਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਐ?”

“ਨਹੀਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਈ ਐ।”

“ਦੇਖੋ ਜੀ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੰਘਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਆ, ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਏਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਐ ਬਸ ਇਹ ਕੁਝੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਈ ਪੈ ਗਈ!”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ‘ਹਾਂ’ ਕਹਿ ਆਏ ਹੋ।”

“ਰੱਬ ਰੱਬ ਕਰੋ ਜੀ, ਮੈਂ ਪੋਤਿਆਂ-ਦੋਹਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ, ਏਸ ਕੁਝੀ ਨੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਕੀ ਬਣਾ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਓਥੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੀਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਹੁੰਘਾਰੇ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੀਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਦੀਪਾ ਮੇਰੇ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਘਰ ਖੋਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੀਤਾਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰਕ-ਬੱਟ ਉਹਦੀ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸਭ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਟੱਚ-ਫੋਨ ਵੀ। ਫੋਨ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਇਹੋ ਫੋਨ ਹੀ ਮੰਗਦੀ ਸੀ ਉਹ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਹਿਰਖ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਕੱਲ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲ ਐ ਓਹਦਾ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿੱਦਾਂ ਓਹਦੀ!”

“ਦੇਖ ਮੀਤਾਂ, ਇਹ ਫਿਕਰ ਤੇਰੇ ਆ, ਤੂੰ ਓਹਦੀ ਮਾਂ ਐਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਨਾ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ!”

“ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕੀ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਚੱਲੋ, ਉਹਨੇ ਘਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਐ, ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਅੰਕਲ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਚਮਕਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।”

“ਦੇਖਾਂਗੇ, ਜੇ ਵਕਤ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ।”

“ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਨਿਕਲੀ ਐ, ਲਗਰ ਜਿਹੀ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਦੀ ਦੀ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਵਾਰ ਦੱਸ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਕਰਦਾ।”

“ਪਰ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਿਭਾਈ ਐ, ਏਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ।”

“ਤੂੰ ਫਿਰ ਉਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਲਈ!”

ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ, ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਐ।”

“ਕੀ?”

“ਇਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਰਾ ਸਰਬੰਧ ਲੋੜ ਦਾ ਐ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਐ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ, ...ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਆਂ ਇਹ ਸਭ ਪਰ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਗਏ ਆ।”

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੀਤਾਂ ਏਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਗਈ ਆਂ, ਆਹ ਦੇਖੋ, ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀ ਚਾਂਦੀ ਚਮਕਣ ਲਗ ਪਈ!”

ਉਹ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲਟ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਇਹ ਉਮਰ ਦੀ ਕਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਟੱਕ ਟੱਕ ਕਰਦੈ।”

“ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਐ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖੜਕੀ ਹੋਈ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਐ ਤੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਉਣੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਐ ਪਰ ਮਰਦ ਖੜਕ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੜਕਦਾ।”

“ਨਹੀਂ, ਮਰਦ ਦਾ ਵੀ ਸਰ ਜਾਂਦੈ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਿਆਣੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਮੂੰਡਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਗਿੱਠ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ।”

“ਚਲੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਆਣੇ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਐ, ਇਥੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਐ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਏਸ ਮੂੰਡਾ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਇਕ ਦਮ ਨਿਕੰਮਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਵਰਗਾ ਨਿਕਲਿਆ ਬਿਲਕੁਲ।”

“ਇਹਨੂੰ ਪਤਿਆ-ਪਤਿਊ ਕੇ ਲਾਓ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ।”

“ਬਬੇਰਾ ਮੱਥਾ ਮਾਰ ਚੁੱਕੀ ਆਂ, ...ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਖਰਚੇ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਏ ਆ, ਕੁੜੀ ਵੀ ਹੁਣ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਖੜੀ ਐ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਤੇਰੀ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੋੜੀ-ਬਹੁਤ ਮੱਦਦ ਕਰ ਦੇਊ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੂੰਡਾ ਲੱਭ ਲਵੀਂ।”

“ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਵੋ।”

ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤਰਸ ਵੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਮੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਹੁਣ ਗਾਇਬ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮੀਤਾਂ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਡਰ ਜਿਹਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਮੰਗ ਰੱਖ ਦੇਵੇ। ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੀਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਪੈਂਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੇਰੇ ਖਰਚੇ ਬਹੁਤ ਆ ਤੇ ਆਮਦਨ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।”

“ਮੀਤਾਂ, ਏਨਾ ਕੁ ਹੀ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ।”

“ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੌ ਪੌਂਡ ਵੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਭੇਜੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਰਖਾਉਂਦੇ ਪਰ ਮੇਰਾ ਘਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ।”

“ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦੈ!”

“ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਏ ਹੋਏ ਆ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਰੋਜ਼ ਪੀਂਦੇ ਓ, ਦਸ ਪੌਂਡ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੌਂਡ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਓਸ ਤਿੰਨ ਸੌ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ?”

“ਬੰਦ ਕਰ ਇਹ ਕਮਲੀਆਂ!”

ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਮਰਦ ਜਿਹੜਾ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਇਕ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦੜ-ਹੋਲ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲਾਂ ਲੰਮੀ ਹੋਏਗੀ, ਤੂਤ ਦੀ ਛਿਟੀ ਜਿਹਾ ਪਤਲਾ ਸਰੀਰ! ...ਇਕ ਵਾਰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਅੱਖ ਨਾ ਚੁੱਕ ਸਕੋ, ...ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ‘ਹਾਂ’ ਕਰੋ..., ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ...।”

ਉਹ ਗੱਲ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਪੈਂਗ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁੱਥੂ ਆ ਕੇ ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਸਭ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ: ਬੰਸੀ

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਿਹੜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਹੋਈ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿੰਨੇ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜਦੇ ਹਨ; ਮੁਹੱਬਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਸਭ ਫਿਲਮੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ? ਸੋਚਦਿਆਂ ਸੋਚਦਿਆਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਸਹਿਜੇ ਜਿਹੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਹੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੋਏਗੀ; ਜਦ ਮੈਂ ਅਲੜ੍ਹਾ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਏਗਾ। ਹਰ ਲੜਕੀ ਵਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਭਾਵ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋਈ ਹੋਏਗੀ। ਯਾਰੱਬ! ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਏਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਇਵੇਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹਰ ਮਰਦ ਏਨਾ ਹੀ ਮਾਲਾਮਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਰ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀ, ਅਜਿਹੀ ਮੁਹੱਬਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌੜ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੋਝਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਵੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿਨਫਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਪੱਛਾਣ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਦ ਉਠਦਾ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਏਨੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਭ ਕੀ ਸੀ; ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਨਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੇਰਾ ਦੂਰ ਤਕ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਸਕ ਜਿਹੀ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹਰਹਾਲ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਪਰ ਬੰਸੀ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ। ਉਹ ਮੇਹਣਾ ਦਿੰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ; ਯਾਦ ਰੱਖ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹਾਂ! ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ, ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਵਾਲ, ਚੁਸਤ ਚਾਲ-ਢਾਲ; ਉਹ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਤ-ਕੁਤਾਰੀਆਂ ਨਿਕਲਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਦੇਰ ਤਕ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਵੀ ਬਹੁਤ। ਸਾਡਾ ਬਚਪਨ ਜਿਉਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਛੂਹਣ-ਛੂਆਹੀਆਂ, ਲੁਕਣ-ਮੀਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਖੇਡਾਂ ਰਲ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬੰਸੀ ਮੇਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਨਕੋਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਕਾਹਨੂੰ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਬੰਸੀ ਉਸ ਦੀ ਦਰਾਣੀ ਦੀ ਧੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਭਰਾ ਗੁਰਵੀਰ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਅਗੇ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜੇ ਜਿਥੇ ਪੌਂਗ ਡੈਮ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਰੇਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਘਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਮੇਰੀ ਵਾਹਵਾ ਆਉਣੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਸਤ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹੁਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਮਾਸਤ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਉੱਜ ਹੀ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਸੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਰਲ ਕੇ ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੀਂਘ ਚੜਾਉਣ ਲਈ ਹੁਝਕੇ ਮਾਰਦੀ ਅਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਿਸਮ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘਿਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੈ ਮੁਹੱਬਤ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਕਤ ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਫਰਕ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਜਿਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਕਰਕੇ ਕਾਲਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਵੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੀ ਹਵਾ ਲਗਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੇਂਡੂ

ਜਿਹੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹਵਾ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਦਾ ਦਾਅ ਵੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ?”

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।”

“ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਕ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਆ?”

“ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਗਦੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਭੋਲੇ ਭਾਅ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਏਦਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਤੇਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ।”

“ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਹੈਗੀਆਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਕੋਈ ਦੇਖਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।”

ਮੈਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਜਿਹੜੀ ਕੁੜੀ ਚੰਗੀ ਲਗੇ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਲਾਈਕ ਕਰਦਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗੀ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ! ਤੂੰ ਏਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੁੰਡਾ ਐ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਕੁੜੀ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗੀ।”

“ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਕੋਈ ਦੇਖਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?”

“ਕੁੜੀ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ, ...ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਟਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ।”

ਉਹ ਪਰਦੇ ਨਾਲ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਬੰਸੀ ਮੇਰੇ ਕਾਲਜ ਪੜਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਿਸਟਰੀ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਹਿਸਟਰੀ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਕੁਝ ਕੁਝ ਬੰਸੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਫਿਰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ,

“ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ?”

“ਸਿਰਫ ਤੇਰੇ ਨਾਲ।”

“ਮੈਂ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਥੋੜੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ...।”

ਆਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਆ।”

“ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ, ਪਰੀਆਂ ਵਰਗੀ!”

“ਹੌਲੀ ਬੋਲ ਚੰਦਰਿਆ, ਪੁਆੜਾ ਪਾ ਦੇਵੇਂਗਾ!”

ਆਖਦੀ ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਾਸੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਸਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਲੈਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਵਾਂ।

ਬੰਸੀ ਦਾ ਬੀ. ਏ. ਦਾ ਰਿਜ਼ਲਟ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਡੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥਰਡ ਡਿਵੀਯਨ ਆਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਕਹਿਲਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਐਮ. ਏ. ਕਰਨ ਲਗਣੈਂ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਐ।”

“ਐਮ. ਏ. ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗਣਾ।”

“ਫੇਰ?”

“ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਅਜਕੱਲ ਕੋਈ ਕਦਰ ਜਿਉਂ ਨਹੀਂ।”

ਮੁੰਡਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੋਹ ਜਿਹੀ ਪਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਕੰਨਿਆਂ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਜ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਕੁਤੀ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸੱਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੁਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਜ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਗੇਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਚਪੜਾਸੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਬਾਹਾਂ ਖੋਲਦੀ ਭੱਜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਘੁਟਵੀਂ ਜੱਫੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਭ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਹ ਕੰਟੀਨ ਵਲ ਲੈ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਤੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਕੁਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਲੋ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਕਫੀ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਜ਼ਨ-ਬਰੱਦਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਆ।”

“ਆਹ ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਕਜ਼ਨ-ਬਰੱਦਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਘੰਟਾ ਭਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਉਡਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਲਈ ਵਕਤ ਸਿਰ ਬੱਸ ਫੜਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਐਮ. ਏ. ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਥਰਡ ਡਿਵੀਯਨ ਵਿਚ ਹੀ। ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਖਬਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡਾਨ ਨੀਵੀਂ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕੁ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਖੁਸ਼ ਵੀ। ਮੁੰਡਾ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਓਵਰਸੀਅਰ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਏਗੀ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੰਗਾ ਹੋਏਗਾ।”

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਬੀ. ਏ. ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਣਾਏ ਅਜਿਹੇ ਵਰਜਿਤ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਜਵਾਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਥੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦੀਆਂ।

ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹਾਂ। ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸਹੇਲੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ; ਰਾਜੀ। ਰਾਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇ ਰਾਜੀ ਜਲੰਧਰ ਤਕ ਇਕੱਠੇ ਬਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੰਸੀ ਦਿਸਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੀ ਜਲੰਧਰ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁਤੀ ਇਧਰ ਓਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਉਦਾਸੀ ਉਤਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬੰਸੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਔਰਤ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੇ ਇਸੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੀ ਹੈ।

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨਕੋਦਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੁੱਪ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਵੀ ਪੈਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਅਕਸਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਦਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਰਾਤ ਪਏ। ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਟੂਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਗਲੀ ਦਾ ਮੋੜ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੰਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹੁੱਝਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਹੱਥੋ-ਪਾਈ ਵੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਹੋਰ ਵੀ ਉਮੜ ਉਮੜ ਪੈਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜਹਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਰਹਿਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਏਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹੋ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬੰਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਭਾਵੇਂ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਮੌਕੇ ਹਨ।

ਭੇੜ ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ; ਪ੍ਰਦੀਪ। ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਪੁੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਇਆ ਜਲਦੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਬੰਸੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਜੋਗੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਐ।”

“ਕਾਸ਼, ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੁੰਦਾ!”

“ਤੇਰਾ ਹੀ ਐ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਆਂ, ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਤੇਰਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋਇਆ!”

“ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਆਦਤ ਹੋਰ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਹਿਰ ਦਾ ਮੋਘਾ ਖੋਹਲਣ ਬਦਲੇ ਜੱਟ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੰਸੀ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣੀ-ਸੰਵਰੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖਾਲੀ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ?”

“ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਲ ਦੇਖ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਹਿੰਦੈ।”

“ਪਰ ਬੰਦਾ ਚੰਗਾ ਐ, ਸੁਭਾਅ ਵਧੀਆ ਇਹਦਾ।”

“ਇਹ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਐ, ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਦਿਸਦੈ ਓਨਾ ਹੀ ਖੁਣਸੀ ਐ। ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ-ਪਿਉਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਐ।”

“ਬੰਸੀ, ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਕਦੋਂ ਐ! ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਭੀ ਜਾਵੇ ਇਹੋ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਐ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਕਦੇ ਮੇਰੀ ਵੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਐ?”

“ਬਹੁਤ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦੀ ਐ, ...ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਐ ਨਾ ਕਿ ...ਸ਼ੀਸ਼ਾ-ਏ-ਦਿਲ ਮੇਂ ਵਸਾ ਹੈ ਓ ਸਿਤਮਗਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ, ਜਬ ਜ਼ਰਾ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾਈ ਦੇਖ ਲੀ, ਦੇਖ ਲੀ ਤਸਵੀਰ -ਏ-ਯਾਰ!”

ਮੈਂ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਜਿਉਂ ਆਂ!”

“ਹਾਂ ਬੰਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕੀ ਦਿਨ ਸਨ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਉਡਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸਾਂ!”

“ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ?”

“ਹਾਂ ਬੰਸੀ, ਪਛਤਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਹੈਗੇ ਆ ਪਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਐ, ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੂੰ ਢੁਕਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਮਿਲ ਗਏ ਪਰ ਤਨ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਇਹ ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਗਈ।”

“ਚਲੋ, ਚੰਗੇ ਰਹਿ ਗਏ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤੜਫਦੇ!”

“ਤੜਫਣਾ ਕੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਉਣੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?”

“ਅਸਲੀ ਪਿਆਰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਗਮਦਾ, ਤਨ ਰਾਹੀਂ ਰੂਹ ਤਕ ਵੀ ਪੁੱਜਦਾ ਐ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦਾ ਦੇਖਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸਾਂ, ...ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਓਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ।”

ਆਖਦਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਅਕਲ ਕਰ ਅਕਲ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਬੰਸੀ, ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਕਰੀਏ, ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਘੜ ਤੇ ਚੱਲ ਸ਼ਹਿਰ ਚੱਲੀਏ, ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਉਹ ਸ਼ਰਮਾ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਜੋਗੀ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਵਾਕਫ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ...ਮੇਰਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਟੂਰ ਬਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਐ ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਮੁੜਨਾ ਹੋਏਗਾ।”

ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਮਰਾ ਸਾਡੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਲਈ ਕੀਤਾ।”

“ਅਜ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਈ ਐ।”

ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮੇਵ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਰਮੇਵ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ,

“ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਨਾ।”

“ਨਹੀਂ ਜੋਗੀ, ਪਹਿਲਾ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।”

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਪਰ੍ਹੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਦੀਪ ਹੁਣ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸੁਹਣਾ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਇੰਡੀਆ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨਾ ਕੁ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਾਣ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਕਤ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਰਵਟ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕਾਲਜ ਪੜਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਖੂਬ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਹੀ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਲੋਂ ਕਾਫੀ ਖੁਲ੍ਹ-ਖੇਡ ਦੇ ਛੱਡੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਿਵਾਲੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਨਕੋਦਰ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਤੇ ਗੁਰਮੇਵ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਟਾਖੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੀਅਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੰਸੀ ਵੀ ਚਾਮਲੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਤਕਸਾਰ ਮੈਂ ਬੰਸੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਬੰਸੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਆਖਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਮੁੰਡੇ ਦੇਖ ਲਵਾਂ, ਗੁਰਮੇਵ ਤਾਂ ਸਵਖਤੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਵੱਡਾ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਗਦਾ ਹੁੰਦਾ।”

ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਘੁਕ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜਣ ਤਕ।”

“ਫਿਰ ਤਾਂ ਆਜਾ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ!”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜਦਾ ਆਪਣੇ ਵਲ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੰਸੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਰਿਹਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਕਰਾ ਰਹੀ ਐ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਐ ਪਰ ਕੁੜੀ ਠੋਕ-ਵਜਾ ਕੇ ਲਈ, ਮੁੰਡਾ ਤੇਰਾ ਹੈਂਡਸਮ ਐ, ਇਹਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਿਆ, ਕੁੜੀ ਏਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਦੇਖੀ।”

“ਦੇਖ ਲਈ ਐ, ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਐ, ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਐ ਤੇ ਬੰਦੇ ਵੀ।”

“ਫਿਰ ਪਾਧਾ ਨਾ ਪੁੱਛੋ!”

“ਪਰ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਏਗਾ।”

“ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਐ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਓ।”

“ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਸੋ ਇਹ ਵਿਆਹ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ।”

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ,

“ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਐ! ਮੈਂ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਪੰਜ ਬੰਦੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।”

“ਨਹੀਂ ਏਦਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋਗੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਵਿਆਹ ਜ਼ਰਾ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਇਹਦੇ ਓਧਰਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੱਦੇ ਜਾਣ।”

“ਏਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਰਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਵੀ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ, ਜੌਬ ਮਾਤੀ ਈ ਐ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਪਰ ਸੋਚ ਲੈਨੇ ਆਂ।”

“ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਲੈਨੇ, ਕਹਿ ਕਰ ਦਿੰਨੇ ਆਂ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ‘ਹਾਂ’ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਐ ਤੇ ਤੂੰ ਏਹਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ।”

ਉਹ ਪੂਰੇ ਰੋਅਬ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਕੱਲੇ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਕਮਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖਰਚ ਵੀ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅੰਜੂ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲਗੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਜੂ ਦੀ ਬੰਸੀ ਨਾਲ ਵਾਹਵਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇੰਡੀਆ ਗਈ ਦੀ ਬੰਸੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਵੇਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇ ਹੱਥ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਟ ਆਦਿ ਭੇਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਆਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਐ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵੀ ਗਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕਰਦੇ ਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵਿਆਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਖਾ ਲਫਜ਼ ਦਿਸਦਾ ਪਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਏਹਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ! ...ਅਜਕੱਲ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵਿਆਹੁਣ ਦੇ ਲਾਲ੍ਹੇ ਪਏ ਹੋਏ ਆ!”

“ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਉਹਨੂੰ ਜਵਾਬ ਕਿੱਦਾਂ ਦੇਵਾਂ?”

“ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਨਾ ਕਿ ਸਖੀ ਨਾਲੋਂ ਸੂਮ ਚੰਗਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਰਤ ਦੇਵੇ ਜਵਾਬ!”

“ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਜੇ ਜਵਾਬ ਹੀ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੇਹ।”

“ਜਾਣੀ ਕਿ ਬੁਰੀ ਮੈਂ ਬਣਾਂ!”

ਪਤਨੀ ਹਿਰਖ ਵਿਚ ਆਖਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਕਰਮਜੀਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਦਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬਦਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਵਰਤ ਸਕੋਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਬਦਲ ਦੱਬਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਬੰਸੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਦੀਪ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਹੀ। ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੋਹ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਜੂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ,

“ਇਹ ਸ਼ਹਿਰੀਆ ਜ਼ਰਾ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਚਲਾਕ ਵਗਦੈ।”

“ਚੱਲ ਹੁਣ ਗਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ, ਇਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਓਹਨੇ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਬੁਰੀ ਬਣ ਜਾਵੀਂ।”

ਮੈਂ ਅੰਜੂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੋਨਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮਰਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਉਪਰ ਬੰਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਇਕ ਮੁਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਫੋਨ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੇ ਬੰਦੇ ਆਂ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਈ ਪੈਣਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡੈਸ਼ੀ ਜਿਹਾ ਫੋਨ ਚਾਹੀਦੈ।”

“ਗੱਲ ਠੀਕ ਐ ਤੇਰੀ ਕਾਕਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ, ...ਹੁਣ ਤੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਗਿਆਂ, ਆਪਣਾ ਕਮਾ ਤੇ ਖਾਹ, ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਮਰਜ਼ੀ ਪਹਿਨ-ਪੱਚਰ, ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਜ਼ੀ ਫੋਨ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਖਰੀਦ!”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਉਹ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਉਪਰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਕਰਨੀ ਆਂ ਜ਼ਰਾ ਤਕੜੀ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ।”

ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਯੰਗ ਮੈਨ, ਮੇਰੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਏਨੀ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ, ਉਪਰੋਂ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆ, ...ਆਪਾਂ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰੀਏ ਕਿ ਆਪਣੀ ਭੱਲ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹੇ ਤੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਣ।”

“ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਕਰਾਂਗੇ?”

“ਵਿਆਹ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ ਪਰ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਜੋੜ ਲਵਾਂਗਾ।”

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਰਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਜ਼ਰਾ ਕਾਰ ਦੀ ਚਾਬੀ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਦੁਕਾਨ ਤਕ ਜਾਣਾਂ।”

“ਕਾਕਾ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੈ ਨਹੀਂ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਐ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਚੱਲ ਸਕਦਾ, ਏਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਾਂ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਐ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਰ ਟਰੈਫਿਕ ਵਿਚੋਂ ਮਖਣੀ ਦੇ ਵਾਲ ਵਾਂਗ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਨਾਂ।”

“ਓਹ ਤੇ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਵਧੀਆ ਹੋਏਗੀ ਪਰ ਏਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਇੰਸ਼ੁਰੈਂਸ ਦੇ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੁਰਮ ਐ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਪੁਲੀਸ ਖੜੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਇਕ ਵਾਰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੰਮ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।”

“ਅਜ ਤਕ ਪੁਲੀਸ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕੀ।”

“ਇਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਐ, ਮੈਂ ਇਹ ਰਿਸਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।”

ਮੈਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੇਨ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਮੇਰੀ ਕਾਰ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਏਸੇ ਗੱਲੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਫਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਥੋਂ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਿੰਗ-ਲੈੱਸਲ ਲੈਣ ਤੇ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੈੱਸਲ ਲਗ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਆ ਪਵੇਗਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਹਨੀਮੂਨ ‘ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਥੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਓ?”

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਜੂ ਕਹਿਣ ਲਗਦੀ ਹੈ,

“ਕਾਕਾ ਪ੍ਰਦੀਪ, ਹਨੀਮੂਨ ਤੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਸੁਹਰੇ ਹੀ ਭੇਜਣਗੇ, ਆਖਰ ਏਨਾ ਸੁਹਣਾ ਮੁੰਡਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਖਰਚ ਕਰਨਗੇ ਹੀ!”

ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਸੋਚਦੇ ਆਂ, ਤੇਰੇ ਫਾਦਰ-ਇਨ-ਲਾਅ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਕਿਤੇ ਸੀ-ਸਾਈਡ ‘ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਇਓ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਯੋਰਪ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ।”

“ਤੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬਲਮ ਆਏਗੀ, ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਵੀ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਮੈਂ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜਾਪਦੀ।

ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੂਟਨ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਢੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਸੁਹਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਰਾਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਰਚ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਠਾਕ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਬੰਸੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਕੁੜੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਹੈ, ਅਕਲਵੰਦ ਵੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਭਾਵੇਂ ਸਧਾਰਨ ਫੈਕਰਟੀ ਦਾ ਕਾਮਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੜਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਹਨੀਮੂਨ ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਫਤੇ ਲਈ ਬਲੈਕਪੂਲ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਲੈਕਪੂਲ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਝੱਲਣ ਲਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ।

ਅੰਜੂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

“ਕਿਹਦੇ ਲਈ ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਰਹੇ ਹੋ? ਏਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਹੀ ਕੀ ਆ? ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਦਰਾਣੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਮੁੰਡਾ! ...ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦਸਦਾ ਦਸਦਾ ਹੀ ਸੌਣ ਲਗਦਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਏਹਦੇ ‘ਤੇ ਘਰ ਲੁਟਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਓ।”

“ਦੇਖ, ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿਰ ਖੋਹ ਨਾ ਪੁਆ ਲਵੀਂ।”

“ਏਦਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਿਰ ਖੋਹ ਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਕਰੀ ਜਾਓ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਜਦ ਕਰਨੇ ਹਟ ਜਾਓ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਏਦਾਂ ਦਾ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ! ਮੁੜ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਏਸ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਖਰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ!”

ਉਹ ਧਮਕੀ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਧਰ ਪਤਨੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਓਧਰ ਬੰਸੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਮਰ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤਕ ਬੇਚੈਨ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਕਰਮਜੀਤ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਬਹੁਤ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਈ, ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਸਤੂਰੇ ਹਿਰਨ ਵਾਂਗ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਜੱਠਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਦੀਪ ਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹਨੀਮੂਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਖਿੜਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਭੁੱਲਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਹਫਤਾ ਕੁ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਿਹਾ ਨਿੱਘ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਵੀ ਉਖੜਿਆ ਉਖੜਿਆ ਰਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਪੱਬ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ।”

ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਸ਼ਕਰੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅੰਜੂ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਤੀਰਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਬੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੰਜੂ ਹੈ ਵੀ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼।

ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਦੀਪ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੂਟਨ ਹੀ ਮੂਵ ਹੋ ਜਾਣਾਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੰਡਨ ਨਾਲੋਂ ਘਰ ਵੀ ਕੁਝ ਸਸਤੇ ਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਇਥੇ ਦਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ, ਉਥੇ ਏਹਦੀ ਜੌਬ ਵੀ ਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਏਸ ਬੌਰੇ ਵਿਚ ਏਹਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਇਥੇ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਫਤਾ ਭਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਤਕਰੀਬਨ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਫੋਨ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਰ ਦੇ ਲੈਸਨ ਲੈਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਟੈੱਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਟੈੱਸਟ ਤਾਂ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਕਾਰ ਲੈਣੀ ਆਂ।”

“ਲੈ ਲੈ, ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਕਰਦੀ ਆ, ਕਾਰ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਐ!”

“ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਆ ਪਰ ਸਾਡੇ ਡੈਂਡੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਲਵੋ।”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਆ। ਪਰ ਤੂੰ ਰਿਹਾ ਯੰਗ-ਬਲੱਡ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾਂ, ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੜਿਆ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕੁਲੱਕੜ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਯੰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।”

ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਟਕੋਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ। ਬੰਸੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,

“ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਐ ਬਈ!”

“ਮੇਰਾ ਕਾਹਨੂੰ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਐ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ!”

ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਦੀਪ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਬ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ,

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਘਰ ਲੈ ਰਿਹਾ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਐ।”

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਏਹਨੂੰ ਫਰੀ ਕਰਾ ਲੈਣਾ।”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਉਪਰਲੇ ਤਿੰਨ ਕਮਰੇ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਦੇ ਦੇਣੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਹੇਠਲੇ ਦੋਹ ਵਿਚ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਣਾ।”

“ਸਕੀਮ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਘਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਬਸ ਇਕ ਅਤਿੱਕਾ ਐ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜਾ?”

“ਡਿਪੋਜ਼ਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਬੁਤਦੇ ਆ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੋਲ ਵੀ ਪਏ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਜੋੜੇ ਆ, ਏਸ ਡੈਡੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦਿਤੇ ਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਡੈਡੀ ਵੀ ਕੁਝ ਭੇਜ ਰਹੇ ਆ।”

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਕਿ!”

“ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਡੈਡੀ ਨੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਭੇਜਣੇ ਆਂ ਉਹ ਹਾਲੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਆਉਣੇ ਆਂ, ਸਾਡਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਘਟਦੈ, ਡੈਡੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਏਨੀ ਫੌਰਨ ਕਰੰਸੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਲਗਣਾ।”

ਮੈਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਕੀ ਕਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਅੱਗਾ ਵਗਲਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਪ੍ਰਦੀਪ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਆਈ ਚਲਾਈ ਹੀ ਚਲਦੀ ਐ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਸਨਲ ਲੋਨ ਲੈ ਦੇਵੋ, ਡੈਡੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਪੁਜਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਮੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜਦ ਤਕ ਡੈਡੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਨ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ।”

ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿਣਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੌਰਟਗੇਜ ਹੋਰ ਵਧਾ ਲੈਣੀ ਸੀ ਪਰ ਬੈਂਕ ਸਾਨੂੰ ਏਨੀ ਹੀ ਮੌਰਟਗੇਜ ਦੇ ਰਹੀ ਆ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪਾਸੇ ਟਰਾਈ ਕੀਤੀ ਆ, ਸੋ ਪਲੀਜ਼..., ਮੰਮੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੇਗੀ।”

ਮੈਂ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਜੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀ ਚਬਾ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੰਸੀ ਦੇ ਮੇਹਣੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁਣਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਅੰਜੂ ਤੋਂ ਇਕ ਦਮ ਚੋਰੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੌਂਡ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,

“ਕਾਕਾ ਦੇਖ, ਮੇਰੀ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਸਾਵੀਂ ਹੀ ਐ, ਆਹ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਜਾਣੀ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵਕਤ ਸਿਰ ਦਿੰਦਾ ਰਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਪਵੇ।”

“ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ ਅੰਕਲ ਜੀ।”

ਉਹ ਬੜੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੰਜ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ,

“ਪਰਸੌਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤਰੀਕ ਐ ਪ੍ਰਦੀਪ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਐਤਕੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਦਿਓ, ਐਤਕੀਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਜ਼ਰਾ ਤੰਗ ਐ। ...ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਦੇਉਂ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਫਿਕਰ ਕਰੀ ਜਾਓ।”

ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਫਿਰ ਟਰਕਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੌਂਡ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਾਧੂ ਕੱਢਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੋਈ ਲੜੀ ਸਿਰਾ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਬੰਸੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ,

“ਕੀ ਬਕਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਮਿਆਂਕੀ ਜਾਨਾਂ, ਤੂੰ ਏਥੇ ਆ ਜਾ ਤੇਰਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਨੀ ਆਂ, ਜਿਥੇ ਕਹੇਗਾ ਚੱਲੇ ਚਲਾਂਗੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਦੱਸ! ...ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ?”

“ਜੇ ਮੇਰੇ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਮੰਗਦਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੇਰੀ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਕੀ ਆ! ...ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਪੁੱਤ ਐ ਆਖਰ!”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਗਦੀ ਆ ਪਰ ਮੇਰੀ ਵਾਈਫ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।”

“ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾ ਨਾ ਸਾਰੀ ਗੱਲ।”

ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਠਗਿਆ ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਫੋਨ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਘਰ ਦੱਸਣ ਜੋਗਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਸਹਿਣ ਜੋਗਾ। ਮੇਰੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਉਛਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,

“ਓ ਬਈ ਕਾਕਾ, ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਕਦੋਂ ਮੋੜਨੇ ਆਂ?”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੇ ਓ! ਕਿਤੇ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਨਾ ਕਰਾ ਲਿਓ!”

“ਦੇਖ, ਤੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਦਾ ਏਧਰ ਮੇਰੇ ਭਾਅ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ!”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਦੌੜਿਆ ਹੋਇਆਂ, ਜਦ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਮੋੜਨੇ ਆਂ।”

“ਕਾਕਾ, ਦੇਖ ਬਈ, ਏਦਾਂ ਲਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਇਹ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਣਦਾ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ ਤੇਰਾ?”

“ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਮੀ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ, ਇਹਦੇ ਕਰਕੇ।”

ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਅੰਕਲ ਜੀ, ...ਦਿਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਸੀ, ...ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਿਆ, ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ!”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਹੱਸਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਖੜੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਸੁਣ ਰਹੀ ਅੰਜੂ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹਾਂ।
